

Maktskifter

En komparativ studie av Kosovo og Jammu & Kashmir

Runa Hekland Bore

Masteroppgave ved Institutt for sosiologi og
samfunnsgeografi

UNIVERSITETET I OSLO

Vår 2012

© Runa Hekland Bore

År: 2012

Tittel: Maktskifter – en komparativ studie av Kosovo og Jammu & Kashmir

Forfatter: Runa Hekland Bore

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

I denne oppgaven ser jeg på maktskifter innenfor langvarige og dyptgående konflikter. Mine kasus er Kosovo og Jammu & Kashmir (spesielt delen som senere ble indisk), og problemstillingen formuleres slik: Hvilke strukturelle forhold ligger bak det maktskiftet mellom de etniske gruppene i Kosovo og indiskkontrollerte Jammu & Kashmir som fulgte oppløsningen av (Britisk- og Fyrste-) India og Jugoslavia?

Angående Kosovo blir det sett på konfliktutbruddet på 1990-tallet som senere ville føre til Kosovos uavhengighet. Når det gjelder Jammu & Kashmir, så utforskes konfliktutbruddet som fant sted på 1940-tallet. Begge konfliktutbruddene henger sammen med oppløsningen av tilknyttede riker, Britisk India og Jugoslavia.

Metoden jeg har benyttet meg av er en blanding av komparative casestudier og grounded theory. Ettersom hendelsene som forskes på foregår på makronivå og på 1940 og 1990-tallet har jeg basert meg på skriftlige kilder som historiske avhandlinger om områdene og lignende.

Oppgaven tar leseren gjennom to faser, perioden før konflikteskaleringen, og selve konflikteskaleringen. Deretter blir mulige kausale faktorer for konfliktenes utfall diskutert. Hvorfor fikk muslimene makten i det nye indiske Jammu & Kashmir og kosovoalbanerne makten i et uavhengig Kosovo?

I første omgang har det vært av betydning at makthaverne i mine kasus har vært svekkede. Dette gjorde det lettere for eksterne aktører å intervenere. Annet av betydning har vært at både kosovoalbanerne og muslimene lenge hadde vært undertrykket. Deres historie har sannsynligvis hjulpet på med hensyn til sympatien de har fått fra det internasjonale samfunn. En særdeles viktig nøkkel er også at det har fantes eksterne aktører med interesse i å intervenere i området. I Jammu & Kashmir var både India og Pakistan særdeles interessert i området. I Kosovo var det først etter at det jugoslaviske/serbisk militæret begikk overgrep i større skala at omverdenen ble interessert i å intervenere. At en ekstern aktør er interessert i å intervenere er ikke nok til å skape et maktskifte. I begge mine kasus har motstandsgruppene på sett og vis spilt på lag med de eksterne aktørene. I Jammu & Kashmir har det også vært snakk om å spille på lag med de riktige eksterne aktørene, Pakistan eller India. Oppsummert kan vi altså si at makthaver må være svekket, en ekstern aktør må være interessert i å dra

nytte av mulighetene dette åpner for og at gruppen som har vært underlegne må komme på god fot med den eksterne aktøren.

Dette er allikevel bare ett av mange konfliktutbrudd innenfor en lang tradisjon for begge kasesenes del. Senere sto muslimene i indisk Jammu & Kashmir langt svakere enn rett etter maktskiftet. Det er umulig å si om det samme vil skje for Kosovo sin del. Faktum at Jammu & Kashmir endte opp som en del av en indisk stat, mens Kosovo ble uavhengig med et kosovoalbansk flertall, kan tyde på at mine kases ikke nødvendigvis vil utvikle seg i samme retning.

Ettersom oppgaven er tilknyttet grounded theory tradisjonen, er den ikke teoritung i tradisjonell forstand. Det er allikevel en del teorier som blir brukt etter hvert som de har vist seg å samsvare med mine funn. Jeg trekker inn signaliseringsteori, Webers arbeider, Manns teorier om konflikter og Skocpols teorier om revolusjoner, i oppgaven. Dents arbeid rundt konflikter benyttes også. Det av Manns (2005) arbeider som brukes i oppgaven, omhandler hva som får konflikter til å eskalere og spørsmål om skyldfordeling. Skocpols (1980, 1994) arbeider viser at det er nødvendig med en svekket stat for at en revolusjonene som utgjør hennes kases skulle finne sted. Økonomisk nedgang og forhold innenfor det internasjonale samfunn har også hatt en viss kausal effekt. I tillegg er klasseforhold innenfor staten av betydning. Alt dette har også vært av betydning for mine kases, i større og mindre grad. Dents (2004) arbeider påpeker betydningen av grenseforhold, og hvorvidt staten kan oppfylle forventningene befolkningen har til den. Til slutt må Weber (2000) nevnes. Hans legitimitets og herredømme teorier har vært særdeles viktige for å forstå argumentene til de som mente de hadde krav på områdene mine kases utgjør, og hvorfor de ble godtatt eller avvist av FN og andre internasjonale organer.

Forord:

Takk til:

Lars Mjøset, min veileder, for gode samtaler og nyttige råd.

Min mor, for moralsk støtte. Særlig den moralske støtten som har kommet i form av pakker, fulle av sjokolade og annet godt, sendt i posten.

«*Diskursgruppa*», mine gode venner, for ypperlig bruk av sarkasme, gode og «gode» råd, utallige kaffemøter, middager og mye mer. Aldri har en så, faglig sett, irrelevant gruppe gitt meg så mye.

Sio, kaffen dere lager er ikke spesielt god, men velsigne dere for at dere faktisk har laget den alle disse årene.

Alle dere andre, alle som har støttet meg, sendt meg lesestoff og tvunget meg til å sette ord på hva jeg driver med.

Takk!

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Problemstilling.....	1
1.1.1	Mer utdypende om problemstilling	1
1.2	Redegjørelse for analytiske og språklige valg	5
1.2.1	Spesifisering av kasus	5
1.2.2	Språklige valg.....	6
1.2.3	Valg av brudd og alternative brudd:.....	7
1.3	Oversikt over konfliktforløpene	8
1.4	Litt om oppgaven.....	9
2	Teori	11
2.1	Innledning til teorigapittel	11
2.2	Begreper tilknyttet makt	11
2.2.1	Makt	11
2.2.2	Herredømme og legitimitet:	12
2.3	Signalisering	12
2.4	Konflikter:	13
2.4.1	Frustrerte forventninger:	14
2.4.2	Ressurser:	15
2.4.3	Undertrykkelse	17
2.4.4	Allianser internt og eksternt	17
2.4.5	Skyldsspørsmål:	18
2.4.6	Nasjonalitet/religion	18
2.5	Skyldsspørsmål:.....	18
2.6	Maktskifter.....	19
3	Metode.....	20
3.1	Innledende tanker:	20
3.2	Metodologi.....	20
3.2.1	Historisk komparativ makrososiologi	20
3.2.2	Komparative casestudier	22
3.2.3	Grounded theory/induktiv sosiologi.....	23
3.3	Framgangsmåte:.....	24

3.3.1	Seleksjon av kasus.....	24
3.3.2	Sammenlignende case-studie med prosessporing	26
3.3.3	Å jobbe induktivt.....	26
3.4	Kilder.....	27
3.4.1	Prioriteringer	27
3.4.2	Mulige feilkilder og hvordan disse har blitt behandlet	27
3.5	Validitet og reliabilitet.....	29
3.5.1	Generelle tanker rundt validitet og reliabilitet	29
3.5.2	Hvordan jeg gikk frem	30
3.6	Etikk.....	33
Analysekapitlene: innledning og oversikt over sentrale motstandsorganisasjoner og personer		35
4	Bakgrunn og oppstart: Jammu & Kashmir 1940-1946, Kosovo 1989-1996 + konfliktsårsaker.....	39
4.1	Historisk oversikt.....	39
4.2	Årsaker til motstand.....	41
4.2.1	Statsdannelse	41
4.2.2	Økonomisk situasjon og skriftspråk:.....	45
4.2.3	Religiøse årsaker?	49
4.2.4	Statsledernes betydning:.....	50
4.3	Motstandsstrategier.....	55
4.3.1	Passiv/militær motstand	55
4.3.2	Etnopolitisk organisering og samarbeid	57
4.3.3	Signalisering.....	58
4.4	Konsekvenser av motstand	59
4.5	Avsluttende betraktninger:	60
5	Eskalering: Kashmir 1947-1950, Kosovo 1996-1999.....	62
5.1	Historisk oversikt.....	62
5.2	Årsaker til motstand.....	64
5.2.1	Nye statsdannelsers betydning	64
5.2.2	Motstand som selvforsterkende effekt? (motstand fører til represalier som fører til sterkere motstand som fører til...)	65
5.3	Motstandsstrategier.....	66
5.3.1	Passiv/militær motstand?.....	67

5.3.2	Fredsforhandlinger	69
5.3.3	Internt samhold?	70
5.3.4	Eksterne samarbeidsrelasjoner	71
5.3.5	Signalisering:	73
5.4	Konsekvenser av motstand:	75
5.4.1	Militær deltagelse og legitimitet: hvor langt kan staten gå?	75
5.4.2	Effekter av signalisering	76
5.5	Avsluttende betraktninger	77
6	Løsning/avslutning av konfliktutbrudd	78
6.1	Presentasjon av konfliktutfall:	78
6.1.1	Prosess	78
6.1.2	Presentasjon av løsning:	79
6.1.3	Jammu & Kashmir	79
6.1.4	Kosovo	80
6.1.5	Sammenligning av kasusene	80
6.2	Mulige årsaker	81
6.2.1	Historiens betydning	81
6.2.2	Geografisk plassering	81
6.2.3	Områdenes strategiske verdi	82
6.2.4	FN	83
6.2.5	NATO's/stormaktenes rolle	84
6.2.6	Signalisering: Serbia og maharajastyret	84
6.2.7	Signalisering: Naboland som utfordrer	86
6.2.8	Signalisering: Motstandsbevegelsene	88
7	Konklusjon	91
7.1	Sammendrag:	91
7.2	Nøkler til maktskiftet	91
7.2.1	Nøkler	91
7.2.2	Svekket makthaver	92
7.2.3	Undertrykkelseshistorie	92
7.2.4	Ekstern part med interesse i å blande seg inn	93
7.2.5	Flaks	94
7.3	Status etter løsning:	95

7.3.1	Uavhengig Kosovo.....	95
7.3.2	IJK	96
7.3.3	Sammenligning av kasusene	97
7.4	Tips til videre problemstillinger	98
Litteraturliste		100

1 Innledning

1.1 Problemstilling

For ordens skyld legger jeg først fram problemstillingen min. Den blir også presentert på slutten av del 1.1.1.

Hvilke strukturelle forhold ligger bak det maktskiftet mellom de etniske gruppene i Kosovo og indiskkontrollerte Jammu & Kashmir som fulgte oppløsningen av (Britisk- og Fyrste-) India og Jugoslavia?

1.1.1 Mer utdypende om problemstilling

Områdene Jammu & Kashmir (J&K) og Kosovo er slagmarker for langvarige og dyptgående konflikter. Begge områdene blir bebodd av (hovedsakelig) to grupper, som gjennom historien har skiftet på å inneha en hegemonisk posisjon. Hvem som har hatt overtaket, har vært avhengig av hvilken statsdannelse områdene har vært en del av. Hvilken gruppe som har vært i flertall, ser derimot ut til å ha vært irrelevant. Gjennom historien har den mest privilegerte gruppen variert med religionssituasjonen innenfor statsdannelsen området tilhører. På 1940-tallet i J&K og 1990-tallet i Kosovo skjer noe nytt. Den underlegne gruppen oppnår en hegemonisk posisjon under forhold hvor en skulle tro de ville forbli underlegne. Muslimene i J&K greier dette ved å få makten i (indisk) J&K innenfor føderasjonen India. Kosovoalbanerne oppnår på sin side å gjøre Kosovo autonomt fra Serbia. *Av denne grunn velger jeg å se mine kasus, Jammu & Kashmir og Kosovo, som kasus av uventede maktskifter.*

På de neste sidene ser vi en svært forenklet fremstilling av områdenes utvikling. En ser flere faser med statsdannelser, og overgangene mellom dem. Jeg har fokusert på Jammu og Kashmirdalen, selv om også andre områder er en del av staten. Ladakh er mest kjent av disse. Dette er fordi det er disse to områdene (Jammu og Kashmirdalen), og deres befolkning, som har hatt mest påvirkningskraft i området.

Noe annet som er viktig å vite er at det var først på 1800-tallet J&K ble samlet. Dermed har en del av beregningene mine før 1800-tallet blitt gjort ut i fra hvorvidt panditene hadde makten i Jammu, og hvorvidt muslimene hadde makten i Kashmirdalen. Både Jammu og

Kashmirdalen har både en muslimsk og hinduistisk befolkning (og noen buddhister), men fordelingen er skjev. Begge områdene har vært preget av å være delt i små ”høvdingedømmer,” og makten har sjelden vært sentralisert før Dogra-klanen¹ overtok styret av Jammu. Ettersom begge områdene har vært deler av de samme rikene før de ble samlet, mener jeg at dette ikke er problematisk for analysen.

«Bruksanvisning» for modellene:

+ står for overlegen posisjon, - for underlegen. Det går altså på maktbalanse, og ikke nødvendigvis velferd. For eksempel: panditene hadde en overlegen posisjon under sikhene, men det betyr ikke at muslimene ble undertrykket noe nevneverdig. Sikhene var faktisk tolerante med hensyn til religion.

A= albanere, S= serbere, M= muslimer, P=panditer (Jammu & Kashmirs hinduer)

Hver boks presenterer en tidsperiode hvor områdene tilhører en bestemt statsdannelse og pilene står for overgangen til en ny statsdannelse.

NB: Oppgavens tema er merket med stor pil og understreking.

Se neste side for Kosovo.....

---

¹ Klan som lenge styrte Jammu. En annen gren av klanen ble igjen gitt makten over området etter at sikhene, og så britene, erobret det.

Kosovo

Albansk overtak.

Maktbalanse.

Serbisk overtak.

1. Tidlig albansk rike:

A+

S – (tidlig
innvandring på
600-tallet e.kr.)

Flesteparten av albanerne
konverterer til islam. Stortilt
serbisk utvandring til Ungarn
fører til at albanerne for alvor kan
slå seg ned i Kosovo.

2. Bulgarsk middelalderrike:

A –

S +

1-2 Brudd: slavisk innvandring og erobring

2-3 Brudd: erobret av serbisk rike

4. Ottomansk storrike: 1501-1913

A+

S –

3. Serbisk storrike i middelalderen (Nemanjic): 1200/1300-t. til 1501

A –

S+

3-4 Brudd: ottomansk erobring

4-5 Brudd: 1. verdenskrig

6. FN styre/ UNmikistan: 1999

A +

S –

5. Jugoslavia 1918- 1999. (Serbia 1913)

A –

S+

5-6 **Brudd: Jugoslavia oppløses.** (Oppgavens tema)

6-7 Brudd: Kosovoalbanerne erklærer uavhengighet.

7. Selvstyrt Kosovo 2008-

A +

S –

Jammu & Kashmir

Muslimsk overtak.

Maktbalanse/uvisst.

Pandit overtak.

**2. Muslimsk rike/
Mogulriket 1300-1700
tallet:**

M +

P –

1. Tidlig periode:

Varierende riker, noen ganger buddhistisk rike, andre ganger hinduistisk. Jammu og Kashmir ikke én stat.

1-2 Brudd: erobret av mogulene

2-3 Brudd: afghansk erobring

3. Durraniriket: 1751/52-1819

M+

P + (Jammu opplever et visst selvstyre)

3-4 Brudd: Sikhene overtar J. og K.

4. Sikh-riket

Del av **sikhenes rike**
1819-1845.

M –

P +

4-5 Brudd: Sikh-Anglo krig

**6. Azad Jammu & Kashmir, delstat i
India 1947-**

M +

P –

**5. Maharaja styre,
Dograene, 1850-1947.**

M –

P +

Sikh-riket faller sammen rundt 1850. Gulab Singh blir sittende ved makten og gjort til maharaja av Jammu av britene. Får i tillegg Kashmir og nordområdene.

Det spesielle med de uthevede periodene er at maktskiftet skjedde på nye måter. De underlegne gruppene greide å bedre sine kår i situasjoner hvor deres religion ikke samsvarte med statsledernes. Maktskiftene var uventede fordi:

- Kosovos albanere befant seg i en konflikt med en langt sterkere serbisk part. Lite tilsa at Kosovo ikke skulle fortsette som en del av Serbia etter at Daytonavtalen var i boks.
- J&Ks muslimer var i en situasjon hvor de ville hatt vanskelig for å påvirke statens fremtid. At statens fyrste, en hindu, skulle bestemme J&Ks skjebne ville tilsa at India hadde oddsene på sin side. Figuren på forrige side viser en utvikling hvor en derfor skulle forvente at panditene ville beholde sin hegemoniske posisjon. Dette ettersom gruppen som har overtaket tradisjonelt deler religion med makthaverne.

Allikevel gikk områdene inn i faser med nye hegemoniske grupper. Kosovo ble først styrt av FN, selv om området formelt sett lå under Serbia, for senere å bli selvstyrt. J&Ks muslimer, på sin side, greide å oppnå en dominerende posisjon under indisk styre. Den langvarige og dyptgående konflikten lå forut for maktskiftet i Kosovo, mens konflikten viste først tegn på å være av langvarig og dyptgående art etter maktskiftet i J&K. Dette har både å gjøre med tidspunkt, altså at maktskiftet i Kosovo er såpass nylig, og med statsdannelse å gjøre. Kashmirdalen, Jammu og de andre statene ble først slått sammen i senere tid. Konflikten her eksisterte under staten Jammu & Kashmir sin levetid. Det var allikevel først under indisk styre at konflikten eskalerte til et voldelig nivå.

Hvorfor fikk en den endringen i konfliktstrukturen i mine kasus som en fikk? For å finne ut av dette, skal jeg gjennomgå de respektive tidsperiodene (1940,- og 1990-tallet) ved å foreta en prosessporing. Prosessporingen foregår gjennom tre faser: oppbygning, eskalering og løsning/avslutning. Hensikten med denne prosessporingen er å finne ut:

Hvilke strukturelle forhold ligger bak det maktskiftet, mellom de etniske gruppene i Kosovo og indiskkontrollerte Jammu & Kashmir, som fulgte oppløsningen av (Britisk- og Fyrste-) India og Jugoslavia?

1.2 Redegjørelse for analytiske og språklige valg

1.2.1 Spesifisering av kasus

En viktig grunn til at jeg velger å forske på J&K, og særlig delen som skulle bli IJK, og ikke «Kashmir» i seg selv, er at jeg vil fokusere på den delen av staten som endte opp som en del av India. Dette er delvis fordi jeg må begrense problemstillingen. Det er også fordi det er mer interessant at muslimene kom i maktposisjon som en del av India, enn i stor grad hinduistisk stat, enn som del av Pakistan.

1.2.2 Språklige valg

Den vanligste måten å omtale det ene kasuset mitt på, er som *Kashmir*. I tillegg er det dette navnet FN-sambandet bruker (FN, 2008). Det er allikevel slik at staten fra sammenslåingen på 1800-tallet av, het Jammu & Kashmir. Det er dette navnet jeg velger å bruke. Staten er en sammensetning av flere tidligere autonome stater, ikke bare Kashmirdalen. Dermed blir det mer presist å omtale staten ut i fra hva den faktisk het, heller enn en populær forkortelse. Det er også nøytralitetshensyn bak dette ettersom de fleste panditene kommer fra Jammu, og flertallet av muslimene kommer fra Kashmirdalen.

Et annet valg har vært hvorvidt jeg ville omtale området som *Kosovo* eller *Kosova*. Førstnevnte er serbernes navn på området og sistnevnte er albanernes betegnelse. Jeg har valgt å bruke *Kosovo*-navnet av flere grunner: *Kosovo* er mest brukt. De som bruker navnet *Kosova* har oftest erklært seg som tilhengere av kosovoalbanernes sak. Det er dermed vanskeligere å bruke *Kosova* uten å sende bestemte signaler. Personlig har det ikke vært av interesse for meg hvorvidt noen *hadde rett*. Min interesse har vært i hva som gjorde maktskiftene mulige. På 1990-tallet var området en del av Serbia, og *Kosovo* var dermed det offisielle navnet. Så både med hensyn til J&K og Kosovo har jeg prøvd å bruke det navnet som samsvarer med hva staten offisielt ble kalt. Jeg har slik prøvd å forholde meg nøytral.

Jeg har i tillegg bestemt meg for å omtale gruppene i Kosovo som *kosovoserbere* og *kosovoalbanere*. Jeg kunne ha skrevet om *serbere* og *kosovarer*, men dette ville indirekte signalisert at en gruppe var mer tilknyttet området enn den andre. En vil allikevel merke at jeg utover oppgaven bruker betegnelsen *serbere* i stedet for *kosovoserbere*. Dette signaliserer at jeg mener serbere i Serbia generelt. Brukes *kosovoserbere*, mener jeg kun serberne i Kosovo. Jeg hadde et lignende dilemma med J&K kasuset. Folkegruppene omtales ofte som panditer og kashmirere. Igjen mente jeg den siste betegnelsen var for ladet.

Et siste vanskelig valg har vært hvorvidt jeg skulle omtale land og organisasjoner som aktører. Disse enhetene har ikke en bevissthet i seg selv. Jeg kunne ha skrevet at en organisasjons medlemmer eller ledere ville diverse ting, men faktum er at organisasjonene ofte opererer om enheter. Dermed vil jeg tidvis skrive at MC var på lag med Pakistan.

1.2.3 Valg av brudd og alternative brudd:

Først: hva er et brudd? For å forstå brudd må vi forstå vendepunktet det ender opp i. Andrew Abbot (1997) definerer et vendepunkt som punktet hvor et nytt narrativ blir dominerende. Perioden fra det gamle narrative blir alvorlig utfordret til det nye blir dominerende, kan kalles et *brudd*. Det er ikke selvforklarende at jeg valgte å ta for meg de bruddene jeg omtaler i denne oppgaven. Hovedsakelig var det fordi oppløsningen av Jugoslavia og Britisk India var større hendelser som berørte flere stater, og at de var faktorer som utløste muligheten for maktskiftet.

Angående J&K valgte jeg å regne det avgjørende bruddet som britenes tilbaketrekning fra India, og den følgende oppløsningen av området. Bruddet skapte Pakistan og India, og gjorde det nødvendig for fyrstestatene å velge en stat å slutte seg til. Bruddet var slik nødvendig for J&Ks senere skjebne. Et motargument er at dette kun er følger av et annet brudd, 2.verdenskrig. India ble lovet uavhengighet hvis de bidro med soldater på britisk side. Det var allikevel ikke garantert at britene ville trekke seg ut, men det kan ha framskyndet avkolonialiseringen.

Jeg har hatt et lignende dilemma med hensyn til Kosovo. Oppløsningen av Jugoslavia skapte en situasjon hvor flere av statene fikk tilbake selvstendigheten. Det bragte også fram spørsmålet om de etniske gruppenes rett til selvstyre. Oppløsningen var også en faktor som svekket Serbia. Siden det ikke var noen større brudd etter dette, var valget av brudd relativt enkelt. Det eneste som kunne ha vært en utfordrer, var Titos død i 1980. Jeg valgte å se bort fra dette ettersom det gikk over ti år fra hans bortgang til oppløsningen av Jugoslavia. Titos død er antakeligvis med på å forklare bruddet, men det hadde ikke makt nok i seg selv til å starte løsrivingen av Kosovo.

I J&K var det enda et brudd som kunne regnes som avgjørende. Dette bruddet besto i at Sir Hari Singh ble innsatt som maharaja. Dette skjedde på tross av at den tidligere maharajaen, og et råd av fyrster fra fyrstestatene, hadde utnevnt hans fetter som arvingen (Lamb, 2001). Dette

skapte en legitimitetssvikt hos maharaja Sir Hari Singh som kan ha vært avgjørende for at han ble avsatt etter at inderne invaderte området. Allikevel: hadde de ikke hatt mulighet til dette, hadde ikke britene trukket seg ut av området.

Den foreløpige drøftingen har vist at det var flere hendelser som kan regnes som avgjørende brudd. Allikevel valgte jeg å se på oppløsningen av Britisk India og Jugoslavia som avgjørende. Dette gjorde jeg av flere grunner, noen praktiske. Bruddenes likheter gjør analysen mer oversiktlig. Bruddene ligger også nærmere i tid til maktskiftene. Jeg kunne ha regnet med 2.verdenskrig som et avgjørende brudd tidsmessig, men hadde Titos død blitt regnet som avgjørende, måtte tidsperioden for kasuset mitt blitt regnet som 20 år, i stedet for 10. Både Titos død og 2.verdenskrig kan ha vært nødvendig for oppløsningene, men Titos død i seg selv nødvendiggjorde ikke Kosovos uavhengighet. Kosovo kunne enda forblitt en del av et uavhengig Serbia. I J&K var ikke statens stilling reelt sett usikker før oppløsningen var et faktum. Jeg har derfor valgt bruddet som var nærmest i tid, fordi det gjør det mer sannsynlig at det var av avgjørende betydning. Det er færrest mellomledd i de siste tilfellene. Jeg skal allikevel ikke late som om det ikke også var et pragmatisk valg.

1.3 Oversikt over konfliktforløpene

Jeg vil allerede her gi en kort (og forenklet) oversikt over konfliktforløpene. Jeg går nokså detaljert inn i historiske hendelser i analysekapitlene, og det er dermed greit å se hovedlinjene i utviklingen så tidlig som mulig.

Jammu & Kashmir 1939-1950:

Jammu & Kashmir var en fyrstestat med et hinduistisk mindretall ved makten og en undertrykket muslimsk majoritet. Staten hadde opplevd en økende grad av uroligheter, et resultat av muslimenes dårligere kår innenfor staten. De mest kjente av motstandsgruppene var National Conference og Muslim Conference.

Etter den andre verdenskrig trakk britene seg ut av Britisk India. Som et resultat ble India avkolonisert, Pakistan ble opprettet, og Fyrste-India ble oppløst. Fyrstestatene måtte slutte seg til India eller Pakistan. I J&K utsatte maharajaen denne avgjørelsen. Maharajaen var

hindu mens flertallet av befolkningen var muslimer. Allikevel var det mest populære partiet, National Conference, *for* en tilslutning med India.

Etter feilslåtte forhandlinger med Pakistan brøt den første indo-pakistanske krigen ut. Inderne erobret størsteparten av området, og Pakistan satt igjen med en mindre del. Disse delene har forblitt innenfor sine respektive stater siden. Etter krigen overtok National Conference regjeringsposisjonen innenfor indisk J&K.

Kosovo 1989-2000:

Kosovo var lenge en del av Serbia, som igjen var en del av føderasjonen Jugoslavia. Området besto av et flertall av kosovoalbanere og et mindretall av kosovoserbere. Innenfor Serbia, var derimot kosovoserberne en del av majoriteten. Også dette området hadde tidvis opplevd opprør. Spenningen mellom de etniske gruppene ble større da Jugoslavia ble oppløst.

Rundt oppløsingen ble kosovoalbanerne utsatt for en god del forskjellsbehandling fra serberne, og det utviklet seg et slags apartheidsamfunn. I første omgang ble dette møtt med passiv motstand, ledet av Ibrahim Rugova og hans parti. Det ble etter hvert klart at verdenssamfunnet ikke ville hjelpe kosovoalbanerne med å få uavhengighet, og det oppsto geriljagrupper som KLA. Den militære motstanden utløste militære svar fra den serbiske regjeringen. Etter hvert som media rapporterte at kosovoalbanske kvinner og barn ble drept i betydelig skala, ble omverdenen interessert i konflikten. Denne interessen endte med NATOs intervensjon i 1999. Deretter ble området styrt av FN, og dermed separert fra Serbia, for senere å bli uavhengig. Flere av KLAs ledere ble senere regjeringsmedlemmer.

1.4 Litt om oppgaven

Hensikten med denne oppgaven er å vise at maktskiftene i mine kasus er avhengige av bestemte faktorer som blir presentert i konklusjonen. En vil se at maktskiftene ikke kunne skje uten en ekstern omveltning som rammet regionen rundt dem (se del 1.2.3). En vil også se at hva motstandsgruppene valgte å gjøre, og spesielt hvem de valgte å samarbeide med, formet områdenes fremtid.

Denne avhandlingen begynner med kapitler om teori og metode. Disse vil gi en redegjørelse for teoretiske begreper som brukes i oppgaven og hvilke metoder jeg valgte og hvordan jeg gikk frem. Deretter vil det bli gitt en kort introduksjon fulgt av de tre analysekapitlene. Det første tar for seg tidligere hendelser som er viktige for konfliktene, og perioden rundt bruddene (oppløsningen av Jugoslavia og det koloniserte India). Det andre analysekapitlet tar for seg konfliktenes eskalering, altså perioden KLA er aktive og krigen i J&K. Det siste analysekapitlet presenterer utfallet av konfliktepisodene og drøfter mulige kausale faktorer for maktskiftene. De to første analysekapitlene vil legge vekt på tre faktorer: årsaker til opprøret, metodene og alliansene til motstandsgruppene og hvordan makthaverne responderte på motstanden. Disse faktorene danner grunnlag for konklusjonskapitlet. Kapittel 6 blir viet til en drøfting av hvilke faktorer som kan ha vært av kausal betydning for maktskiftene. Konklusjonen, kapittel 7, vil først oppsummere oppgavens formål og resultater. En avsluttende hypotese med tre sentrale nøkler vil bli presentert. Denne har igjen vært et resultat av redegjørelsene og drøftingene fra analysekapitlene. Deretter vil en få et innblikk i de mer langsiktige effektene av maktskiftene. Til slutt vil en finne forslag til videre problemstillinger som kan være av interesse for dem som vil skrive om noe lignende.

2 Teori

Innledning til teorikapittel

I denne oppgaven defineres teori som det som er produsert innenfor et akademisk felt, her konflikt,- og historisk sosiologi. Kapitlet ser på makt, begreper tilknyttet makt og konflikter. Oppgaven omhandler maktskifter, men også konflikter generelt. Målet er derfor å knytte teorikapitlet opp mot emner tilknyttet makt og konflikter. Særlig begreper som brukes i avhandlingen blir forklart. Hvordan defineres teori i denne oppgaven? Teori kan forstås som et samlebegrep for forklaringer og måter å se verden på. Jeg vil her se på en teori som *en forklaring på noe*. Hvorvidt en teori er et syn på verden, er mindre relevant for denne oppgaven².

Begreper tilknyttet makt

2.1.1 Makt

Makt defineres av Max Weber som A sin evne til å få B til å gjøre noe hun eller han ellers ikke ville gjort (Weber, 2000). Dette er den grunnleggende definisjonen. Videre definisjoner er gjenstand for debatt. Noen, som Michel Foucault, mener at makt også er i virkning når en handler frivillig (Lukes, 2004). Slanking er et eksempel. En mildere variant er å se uartikulerte krav som følger av makt.

Steven Lukes (2004) definerer tre dimensjoner av makt. 1. Beslutningsprosesser og hvem som kommer best ut av disse. 2. Mobilisering av verdenssyn (bias) og hvordan aktører, som organisasjoner, påvirker dagsorden. 3. Makten til å definere hva som regnes som konflikt. Det er særlig den andre dimensjonen som er interessant. En kan si at et maktskifte er en måte å forandre hvilket verdenssyn som blir dominerende på. I Jammu & Kashmir (fra nå av J&K) var det tidligere panditenes behov som kom på dagsordenen. Etter maktskiftet kom

---

² Men interessant er det definitivt

muslimenes behov for økonomisk likestilling først. Et annet eksempel er den iranske revolusjonen (1977-1979). Her førte revolusjonen til en total omveltning av statens prioriteringer. Før revolusjonen hadde sjahen forsøkt å svekke de religiøse autoritetene. Etter revolusjonen var Khomeini og andre religiøse autoriteter ved makten. En følge av dette var at det ble definert som ønskelig at alle statsavgjørelser skulle kontrolleres av dem med en overlegen kjennskap til koranen, altså de religiøse autoritetene. Religion ble definert som en prioritet (Skocpol, 1982).

2.1.2 Herredømme og legitimitet:

Et begrep som ofte dukker opp i oppgaven er legitimitet. Begrepet skal forstås slik som det blir brukt av Weber. Weber viser til tre typer herredømme: karismatisk, legalt-rasjonelt og tradisjonelt. Karismatisk herredømme blir tildelt individer en mener har «magiske» evner. Med dette menes det ekstraordinære evner. Et eksempel kan være religiøse profeter. Vi kan også nevne mer politiske skikkelser. Josip Broz Tito, tidligere president av Jugoslavia, sin makt var av typen karismatisk herredømme. Han ble ansett som krigshelt etter sin innsats som leder for Partisanene under 2.verdenskrig, og han ble idolisert i stor grad også som statsleder (Mønnesland, 2006). Denne typen herredømme er ikke arvelig. Arvtakere etter den med karismatisk herredømme vil kun lykkes hvis herredømmet skifter natur og blir tradisjonelt eller legalt (Geiger, 1998).

Hva er et tradisjonelt herredømme? Dette baserer seg oftest på arverett. Et eksempel er monarkiet. Kilden til ens makt ligger altså i tradisjoner. Hvis en familie «alltid» har hatt makten vil dette være grunn til at familien skal fortsette å ha makten.

Til slutt har vi det legal-rasjonelle herredømme. Demokratiet er et eksempel på denne typen herredømme. Her vil en få makt gjennom lover og mer byråkratiske ordninger. Du får ikke makten fordi faren din hadde den, men på grunn av egne egenskaper. Ofte blir en demokratisk valgt.

Signalisering

Signaliseringsteori er særlig brukt i økonomifag. Det er allikevel et begrep som kan brukes innenfor flere felt. En kan definere signalisering som investeringer av en part slik at en annen part lettere skal avgjøre hva deres skjulte karakteristikk er (Hendrikse, 2003, pp. 178-182).

Hva er skjulte karakteristikk? Et greit eksempel er hvor pliktoppfyllende en er. Det er vanskelig å vite hvor pliktoppfyllende noen er bare ved å se på dem. En kan allikevel signalisere at en er pliktoppfyllende, med hensyn til fremtidige arbeidsgivere, ved å fullføre en utdanning på normert tid og inneha verv i organisasjoner for å nevne noe. I analysekapitlene vil en se at motstandsgruppene måtte signalisere at de kunne samarbeide med eksterne aktører.

Signalisering kan også benyttes om en ønsker fredelig forandring. Teorien om minoritetsinnflytelse peker på at en minoritetsgruppe kan gjøre majoriteten mottakelige for forandring om de holder fast ved meninger og væremåte over lengre tid (Hogg & Vaughan, 2011, pp. 255-266). De viser dermed for omverdenen at deres ønske om forandring er noenlunde solid, og ikke kortere episoder av motstandsstemning.

Til slutt er det viktig å tekke linjene mellom signalisering og propaganda. T.E. Lawrence har beskrevet viktigheten av bruk av propaganda (Chaliand, 1994; Townsend, 2001). Leseren vil finne mer om dette i del 4.1.5. Hvorfor trekkes disse linjene? Propaganda er i likhet med reklamevirksomhet en av de mest klare måtene å signalisere på. En sier ikke nødvendigvis noe om seg selv, en kan likeså greit si noe om fienden. Det viktigste er å sikre befolkningens velvilje.

Konflikter:

Sosiologer beskyldes for å være mer interessert i vold som middel enn vold som mål (Malesevic, 2009, p. 2). Denne avhandlingen er intet unntak. Det vil være mer fokus på konflikt i seg selv enn volden den resulterer i. Teorikapittelet speiler dette ved å fokusere på hva som ser ut til å være fellesfaktorene for konfliktanalyser. For å forstå hva en konflikt er, kan vi se på motsetningen: fred. Raymond Aron definerer fred som en mer eller mindre varig stopp i voldelig politisk rivalisering (Barash & Webel, 2002, pp. 6-7). Konflikt kan dermed defineres som voldelig politisk rivalisering av varig art. En mer konkret definisjon av væpnet konflikt finner vi i Gleditsch et. al. (2002). De definerer en væpnet konflikt som «...en bestridt uoverensstemmelse angående politisk makt, territorium eller begge deler, hvor bruk

av væpnet makt resulterer i minst 25 kamp-relaterte dødsfall³» (Gleditsch et al., 2002, pp. 618-619). Konflikter oppstår når to eller flere parter interesser kolliderer (Cooper, 2003, p. 85). Hvor villige partene er til å kjempe for sine interesser bestemmer deretter konfliktens natur. Noen av hovedårsakene til konflikter er av økonomisk, geopolitisk, ideologisk, militær og organisatorisk art (Malesevic, 2010, p. 330). Dette delkapittelet går inn i kausale faktorer for konflikt på et litt mer detaljert nivå. Temaer som blir tatt opp er frustrerte forventninger, betydningen av ressurser, kulturell kontakt og konfliktutbrudds sammenheng med regimers bruk av undertrykkelse.

2.1.3 Frustrerte forventninger:

Frustrerte forventninger mekanismen kan beskrives slik: en måler resultater etter hvorvidt de stemmer med ens forventninger. Får en mindre enn hva en tror en vil få, vil en naturlig nok bli frustrert. Dent (2004) er innom emnet frustrerte forventninger i sin bok *Identity politics*. Et av hovedpoengene i boken er at borgerkriger ofte oppstår når staten gir løfter den ikke kan holde. Et eksempel er IJK hvor avstanden mellom selvstyret inderne lovet dem og hvor mye selvstyre de faktisk bruker er stor.

Finnes det en generell sammenheng mellom regimetyper og konflikter? Det er mindre sannsynlig at demokratiske og autoritære regimer opplever opprør enn regimer i mellomposisjoner. Dette kan forklares med *tesen om frustrerte forventninger*. Rene demokratier og rene autoritære stater vil gi befolkningen det de forbinder med slike regimer. Det kan også sees i sammenheng med at demokratier gir velgerne det de vil ha⁴, mens autoritære regimer vanskeliggjør opprør (Sørli, Gleditsch, & Strand, 2005, p. 154).

Ofte finner vi en sammenheng mellom økonomiske svingninger og konflikter (Clemens, 2007, p. 535). Særlig gjelder dette hvis en økonomisk opptur brytes av en plutselig nedgang. Både 2.verdenskrig og oppløsningen av Jugoslavia var kriger som medførte økonomisk nedgang. Det er også en viss sammenheng mellom styrkede demokratiske rettigheter og opprør. Tesen om frustrerte forventninger forklarer dette med at velvære og misnøye ikke alltid peker på reelle tilfeller av goder. Det peker på sammenhengen mellom hva folk får og hva de forventer å få (Hogg & Vaughan, 2011). Dette kan knyttes videre til Jean-Paul Sartres teori om væren og intet (1956). Denne peker på at en ikke ønsker seg muligheter en ikke vet

---

³ Egen oversettelse.

⁴ Til en viss grad, selvsagt.

eksisterer. Det er først når en mulighet går fra intet til væren at en begjærer denne. De første kommunistiske revolusjonene kom for eksempel først etter Karl Marx hadde gitt ut sine skrifter.

Dette kan knyttes til begge mine kasus. Innspurten i motstandsarbeidet kom først etter/mens store forandringer i den internasjonale struktur hadde funnet/fant sted. 2.verdenskrig, britenes tilbaketrekning og oppløsningen av Jugoslavia var store omveltninger som ga forandringer i statssammensetning og lignende. Dette gjorde eventuelle forandringer i egen stat mer sannsynlige. Samtidig økte også oppslutningen rundt bevegelser for sosial forandring. En kan anta at det er en sammenheng.

Denne delen konsentrerer seg altså om hvilke faktorer som skal til for at en befolkning skal ønske å forandre sin situasjon. Og viktigere: hva som gjør dem villige til å kjempe for sosial forandring. Å kjempe for noe vil alltid medføre en viss risiko. For å være villig til dette må en ha alternativer, mene at forandringer er oppnåelig og anse belønningen som verdt risikoen forandringen innebærer. En vil ofte finne at større brudd som 2.verdenskrig medfører en svekking av dominerende maktforhold som gjør en mer permanent endring av konfliktstrukturen mulig.

Begrepene frustrerte forventninger og relativ deprivering henger her nært sammen. Begge deler omhandler negative reaksjoner på resultater som ikke samsvarer med hva de vet de kunne ha fått. Det er observert at frustrasjon knyttet til relativ deprivering vil gå over i aggresjon i sammenheng med hetebølger og lignende. Det kan altså skje at noe så tilfeldig som været kan få en latent konflikt til å eskalere (Hogg & Vaughan, 2011, pp. 398-403).

2.1.4 Ressurser:

Det finnes flere kategorier av ressurser. Eksempler på naturressurser er vann, olje, mineraler og mer. Andre ressurser er kapital og arbeidsplasser etc., en kan kalle disse økonomiske,- eller maktressurser. Eleonore Kofman og C.H. Williams (1989, pp. 3-7) argumenterer for at ressurstilgang forårsaker konflikter. Vannmangel kan for eksempel forårsake fremtidige kriger. Konkurransen om ressurser som olje og petroleum kan gjøre det samme. I denne oppgaven vil fokus være på økonomiske- og maktressurser. Dette er fordi begge konfliktene ser ut til å ha eskalert etter hvert som det har blitt strid om arbeidsplasser.

Ressursperspektivet er tilknyttet klasseperspektivet (Williams & Kofman, 1989, pp. 13-19).

Hva en ofte tror er tilfeller av etnisitet/religion kan være fordelingsproblematikk.

Mughulfyrsten Akbar er for eksempel feiret i både India og Pakistan fordi han som muslimsk fyrste ga posisjoner også til hinduer (Hambly & Swann, 1968, p. 52). Det er dermed ikke nødvendigvis pga. religion eller etnisitet at en hersker er upopulær. Herskeren mister støtte når han/hun rammer befolkningens livsgrunnlag. Det er også en tendens til at opprør eskalerer når en opplever økonomisk nedgang (Skocpol, 1994).

En sentral problematikk innenfor ressursperspektivet er tilknyttet språk (Williams & Kofman, 1989, pp. 13-19). En skulle tro dette var et rent kulturelt aspekt, men det har implikasjoner også for makt og økonomi. Ofte deler ulike språkgrupper stat. Et av disse språkene vil ha forrang som skriftspråk.⁵ Dette kan skape kulturkamp, fordi det offisielle språket vil være indikator på gruppen som står sterkest.⁶ Det brukes i byråkratiet og styret av staten, og som regel i skolen. Dem hvis offisielle skriftspråk og morsmål samsvarer har et forsprang, fordi disse vil ha lettere for å uttrykke seg på skolespråket. En konsekvens er at disse barna senere vil kunne få de beste jobbene målt i økonomi og makt. Pierre Bourdieu (2005) argumenterer for det samme med hensyn til at noen taler et språk nærmere hovedmålet enn andre.

Situasjonen blir adskillig verre hvis noen snakker et helt annet språk. Et siste poeng er at gruppen som dominerer styret av staten også vil kunne dominere kulturlivet, og slik skolepensum. Deres verdensoppfatning kan dermed være en viktig bestanddel i sosialiseringen av barn.

Det er en høna og egget problematikk bak valget av offisielt skriftspråk. Makten skriftspråket gir kan være en fortsettelse og legitimering av foreliggende maktforhold. Igjen kan en se på Bourdieus bidrag rundt symbolsk vold (Bourdieu, 2005). Norbert Elias' (1982) «The civilising process» kan også nevnes fordi den skisserer prosesser hvor dominerende grupper bruker kultur for å holde oppadgående grupper nede.

Ressursperspektivet føyer seg inn under den materialistiske tradisjonen. Marxs underbygning er avgjørende. En setter dermed økonomi foran ideologi i dette tilfellet. Eksempel på det motsatte er William Sewells argumenter for at revolusjoner blir til for å forandre en stats

---

⁵ Et unntak er Norge. Men selv her må det sies at bokmål står vanvittig sterkere enn nynorsk. Et eksempel på dette er at nynorsk ofte omtales som sidemål. Så manifest er de likestilte, men i praksis er de ikke dette.

⁶ Selv om det sikkert finnes unntak.

ideologi og kultur (Skocpol, 1994). Altså mener Sewell at revolusjonære ønsker å forandre samfunnets «overbygning».

2.1.5 Undertrykkelse

Martin J. Dent(2004, pp. 133-143) fant at baskernes opprør i Spania har en tendens til å blusse opp når regimets deltakelse i konflikten nedtrappes. Altså er det ikke nødvendigvis slik at en svarer på vold fra regimet med motstand. En kan selvsagt også se det slik at opprørsgruppene først er i stand til å handle når regimet ikke kontrollerer de baskiske områdene like iherdig. I denne sammenhengen kan en gjerne merke seg at KLA startet sine aksjoner da undertrykkelsen var på noe av sitt verste. Det er dermed mulig at undertrykkelse vanskeliggjør opprør, men kun til et punkt hvor en ikke har noe igjen å tape. I så fall vil en ha et motsatt tilfelle av eksempelet med demokratier og autoritære regimer. Regimets undertrykkelse må unngå å gå for langt hvis den skal motvirke opprørstendenser.

2.1.6 Allianser internt og eksternt

Det er ikke nok å se på hva som forårsaker konflikter. En må også spørre seg: Hva får en konflikt til å vedvare? Michael Manns tese 4a fra *The dark side of democracy* er av særlig interesse for dette spørsmålet. Denne innebærer at den svakere parten må bli støttet av en ekstern part (medreligiøse eller etnisk moderland) for at konflikten skal vedvare(Mann, 2005). En ser her betydningen av at det finnes eksterne faktorer. Det trekker også på en debatt i samfunnsvitenskapen om prosesser kan være endogene. Mange mener at prosesser kan være både endogene og eksogene. Det er allikevel dem som mener forandring kun kan være eksogen. Kan større forandring skje uten påvirkning utenifra? Et argument mot dette er hvordan isolerte samfunn er mer stabile i sine skikker enn samfunn med kontakt med verden utenfor.

Emile Durkheim mener at en må ha en felles fiende for å styrke samholdet internt i grupper(Durkheim, 1981). Dette er av betydning fordi selvmordsraten i krigstilfeller vil synke. Han mener dette er fordi krig styrker følelsen av å ha felles fiender, og øker slik

samholdet. Dermed vil de som ellers ville vurdert selvmord pga. dårlig integrasjon i samfunnet (anomi), være mer tilbøyelige til å være integrert og selvmordsraten synker.

2.1.7 Skyldsspørsmål:

En populær forklaring på Jugoslavias oppløsning og den medfølgende krigen er “noen få skurker tesen.” Tesen går ut på at krisen er et resultat av et par sentrale politikeres (evt. bandelederes) onde hensikter. Mann (2005, pp. 359-360) mener denne tesen er nyttig for politikere, men av liten kausal verdi. Skulle den forklart konflikten, måtte disse «skurkene» ha hatt ekstraordinære evner innen manipulasjon og planlegging.

2.1.8 Nasjonalitet/religion

Alle statene på Balkan består av flere nasjonaliteter og minoriteter. Flere av disse etniske gruppene er dannet på grunnlag av religiøs tilknytning. Bakfor dette ligger en konfliktfylt forhistorie, særlig for slavernes del. Spesielt gjelder dette for forholdet mellom muslimene og de kristne. Muslimene på Balkan konverterte til islam da de var under ottomansk herredømme. Mange av de kristne ser på konverteringen som et svik. Det kan tolkes som at de ved å konvertere valgte å gå over på ottomansk side. Særlig de ortodokst kristne motarbeidet ottomanerne⁷. Særlig i Montenegro var det en kamp om religiøs identitet. Mange av dem som hadde konvertert til islam ble senere gitt valget mellom å konvertere tilbake til kristendommen eller å bli drept av de kristne (Mønnesland, 2006). De fulgte altså en slags konverter-eller-dø logikk (Mann, 2005, p. 49).

Bulgaria er et godt eksempel på et land hvor forholdet mellom de kristne og muslimske slaverne (pomakene) har vært spesielt. Albanerne har også hatt det vanskelig i Bulgaria, men det virker som om en har vært mer interessert i å bearbeide selve identiteten til pomakene enn albanerne. En har for eksempel tidvis tvunget pomakene til å slavifisere navnene sine. På andre tidspunkt har en gruppert dem sammen med tyrkerne som bor i landet (Hopken, 1997).

Skyldsspørsmål:

---

⁷ Katolikkene var for det meste ikke del av det ottomanske riket.

Det går en debatt innenfor samfunnsvitenskapen, og ellers, om skyldfordeling. Særlig med hensyn til konflikter er dette relevant. Skal en for eksempel tillegge Milosevic og maharajaen all skyld (mer om dette i del 4.1.4)? Michael Mann og Johan Galtung er på nei-siden (Galtung, 2003; Mann, 2005). Begge peker på hva Galtung kaller en-faktor teorien som noe mennesker flest behøver å tro på. Samtidig er det vanskelig å se for seg hvor stor makt enkeltindivider egentlig har. Andre, som Virginia Held (2002, p. 157), mener at individer bør holdes ansvarlige for gruppers meninger. En vet at politikere og andre sosial aktører har en god dose påvirkningskraft overfor en befolkning. Og skal en la være å straffe noen som helst fordi en ikke kan straffe alle? Det er allikevel antakeligvis ikke dette hverken Mann eller Galtung mener. Allikevel er det et interessant spørsmål. Spørsmålet kan konkluderes med at selv om ikke enkeltpersoner er alene om ansvar for fenomener som folkemord, betyr ikke det at individer på høyere nivåer, som politikere, ikke kan stilles til ansvar for dem.

Maktskifter

Det finnes lite litteratur om maktskifter i seg selv, men mye om beslektede emner. Det nærmeste eksempelet er revolusjoner. Revolusjoner er maktskifter, men de er forskjellige fra de maktskiftene denne oppgaven tar for seg. Revolusjoner kan betegnes som maktskifter nedenfra. Mine kasus innebærer maktskifter ved hjelp av sterke aktører, på sett og vis er de maktskifter utenfra. Allikevel er det et par teser rundt hva som skaper vellykkede revolusjoner som kan videreføres til mine maktskifter.

Theda Skocpol er særlig kjent for *States and social revolutions*, som ser på revolusjonene i Kina, Frankrike og Russland. Hun kommer til at det ikke er nok å studere opprørerne. En må ta hensyn til hvordan statsoverhodet og opprørerne relaterer til forskjellige sosiale klasser. I tillegg er forhold innen det internasjonale samfunnet av betydning (Skocpol, 1980, 1994). Dette har vært viktig for også mine kasus. En vil senere se at mitt arbeid kan knyttes til Skocpols tradisjon.

3 Metode

3.1 Innledende tanker:

Oppgavens hensikt er å bidra til en økt forståelse av maktskifter innenfor langvarige og dyptgående konflikter, ved hjelp av sammenligning av mine kasus. Metodekapittelet vil gi en oversikt over metodologi av relevans for denne oppgaven og hvordan jeg har gått fram. I tillegg vil det bli gjort rede for kilder, validitet, reliabilitet og etiske spørsmål.

Som Albert Einstein skal ha sagt: «Hvis du ikke kan forklare noe på en enkel måte, så forstår du det ikke godt nok.⁸» Ettersom dette er en masteroppgave, og dermed begrenset i omfang, så vil jeg fokusere på å gi et oversiktlig bilde av metodologier. Dette betyr ikke at jeg ikke er klar over at metoderetningene jeg tegner opp er mer kompliserte enn jeg gir uttrykk for.

Mine metodevalg har vært informert av min veileder. Opprinnelig skulle metoden jeg brukte være en kombinasjon av grounded theory og komparative casestudier. Problemet viste seg raskt å være mangelen på lesestoff som gir noen pekepinn på faktiske fremgangsmåter. De fleste fungerer mer som forsvar for metode, enn oppskrift (Mjøset, 2006, 2009; Mjøset & Van Holde, 2002). Jeg har hatt disse i bakhodet under mitt arbeid, men jeg har også kommet fram til andre kilder. Av denne grunn kan jeg påstå at jeg nok ikke har brukt nøyaktig samme metode som min veileder ville ha gjort. I stedet for har jeg (også) trukket på Katy Charmaz sin versjon av grounded theory, komparative casestudier og historisk sosiologi i mine metodevalg.

Metodologi

3.1.1 Historisk komparativ makrososiologi

---

⁸ Jeg formulerer dette som at han skal ha sagt det, fordi det var umulig å finne ut hvor det egentlig er tatt fra. Når det i tillegg er usikkert om han faktisk har sagt det er det verre. Altså valgte jeg å understreke at han *skal* ha sagt dette.

Følgende er en redegjørelse for historisk komparativ makrososiologi, ledd for ledd. Auguste Comte sa i sin tid at en må kjenne fortiden for å forstå nåtiden (Comte, 2006). Det er dette en ønsker å gjøre innenfor historisk sosiologi. *Historisk sosiologi* er den grenen av sosiologien hvor en studerer fortidige hendelser med et sosiologisk blikk. Max Webers tese om den protestantiske etikk og den kapitalistiske ånd er et berømt eksempel (Weber, 1995). Ofte studerer en fortiden med det mål å forstå nåtiden, men dette er ikke et krav. *Komparativ sosiologi* går ut på at en sammenligner enheter i håp om å forstå dem, eller aspekter av dem, bedre. *Makrososiologi* anvender et fugleperspektiv. En ser på samfunn eller *samfunnet*. Eksempler er at en kan se på organisasjoner og stater. Den andre halvdel er mikrososiologien, som interesserer seg for mennesker i samfunnet og interaksjonen mellom disse. Dette er selvsagt en forenkling. De fleste prosjekter vil trekke inn både makro og mikroforhold. For min del, har jeg sett på sentrale aktører som Milosevic og Sheikh Abdullah, samtidig som jeg hovedsakelig ser på kasusene mine i et fugleperspektiv. En kan si at historisk makrososiologi tar for seg hendelsesforløp på makronivå ved å sammenligne enheter, oftest kasus.

Metoden jeg benytter meg av er svært lik den Charles C. Ragin⁹ (1987, p. 35) kaller «den historisk-tolkende tilnærming». Her gjør man rede for bestemte utfall eller sett av sammenlignbare utfall eller prosesser. Dette gjør en ved å ta hensyn til historisk kronologi og å tilby begrensede historiske generaliseringer som er sensitive for kontekst. I Norge er Stein Rokkan en viktig representant for denne retningen.

Stein Rokkan, Dietrich Rueschemeyer og John D. Stephens (1997, pp. 58-59, 66) mener vi forstår samfunnsfenomener ved å se på hvordan de ble dannet. Fenomener former seg i bruddsituasjoner, og når mønsteret har «stivnet» er de vanskelige å forandre. Derfor må en se på hva som skjedde i bruddet. Jeg ser for eksempel på hvordan Jugoslavia og Jammu & Kashmir (J&K) ble dannet, og har funnet at det har hatt mye å si for hvorfor det ble en konflikteskalering senere.

Michael Mann mener at fordelene med at sosiologer ser på historiske problemstillinger er at vi har en utdanning som bevisstgjør oss om ordensproblemet, kollektiv handling, uintenderte konsekvenser og mer. Vi vil ikke *beskrive for å beskrive*, vi ser det generelle i historiske hendelser. Revolusjonen i Kina er interessant i seg selv, men den kan også sees som et tegn på

---

⁹ Det bør nok nevnes at Ragin ikke virker videre begeistret for case-studier.

at geopolitisk press og økonomisk nedgang i flere tilfeller har forårsaket revolusjoner (Skocpol, 1994). Goldthorpe har kommet med en del innvendinger mot historisk sosiologi, som vil bli redegjort for under delkapittelet om kilder.

3.1.2 Komparative casestudier

Ragin ser på *et kasus som et tilfelle av noe* (Stake, 2005, p. 444). I denne avhandlingen betrakter jeg J&K på 1940tallet og Kosovo på 1990tallet som tilfeller av uventede maktskifter. De kunne også vært analysert som tilfeller av en stat som mister sin autonomi eller av en koloni/vasallstats håndtering av andre verdenskrig. Et kasus er slik ikke bare et tilfelle av noe, det er et *spesifikt* tilfelle av noe (Stake, 2005, p. 444). Det er dette som gjør særlig komparative casestudier utfordrende. En må respektere hvert kasus sin egenart, samtidig som en ofte er interessert i hva det er et tilfelle av. En ser dermed kasusene som deler av noe større, samtidig som en er interessert i hva som gjør dem forskjellige.

Robert E. Stake (2005, p. 445) skiller mellom tre typer casestudier: først har du «intrinsic»/endogene casestudier. På sett og vis minner de om historiske rekonstruksjoner, siden målet i fremste grad er å forstå kasuset i seg selv. En annen kategori er instrumentelle casestudier. Disse utføres med det mål å forstå aspekter ved kasuset. Selve kasuset kommer her i annen rekke, og brukes ofte for å teste en teori. Til slutt har du kollektive casestudier. Disse har størst fokus på tema, og benytter seg av flere kasus for å bedre forstå aspekter ved temaet en er interessert i. Denne oppgaven tilhører den kollektive tradisjonen siden jeg belyser temaet maktskifte ved hjelp av to kasuser.

Comte (2006) mente at sammenligning er grunnlaget for all samfunnsvitenskap. En vanlig referanse for de av oss som driver med komparative studier, er til J.S. Mills arbeider. Her mener jeg, mer spesifikt, hans fokus på logiske metoder for kartlegging av overensstemmelse og forskjell (method of agreement/difference). Disse går forenklet sett ut på at hva dine kasus har til felles, kan være en kausal faktor. Metodene i seg selv kan føre til feilforklaringer (Ragin, 1987, pp. 35-36). Et ekstremt eksempel er at både Norge og Sverige har hatt en vikingperiode, mens Hellas hadde perioden kjent som antikken. Dette forklarer allikevel ikke hvorfor Norge og Sverige har det bedre, økonomisk sett, en Hellas for tiden. Dette er selvsagt

satt på spissen, men det er en illustrasjon av hvorfor ikke *alt* en har til felles, eller som er forskjellig, trenger å være en forklaring.

Mitt arbeid er også en del av den kontekstualistiske tradisjonen. Altså mener jeg ikke at mine kasus er enheter separate fra omverdenen. En må alltid se på kasusenes plassering i tid og rom. Den politiske situasjonen i J&K på 40-tallet er vanskelig å forstå seg på om en ikke ser på utviklingen i Britisk India på samme tidspunkt, eller tar hensyn til at andre verdenskrig fant sted.

3.1.3 Grounded theory/induktiv sosiologi

Hva er grounded theory? For å skjønne dette kan vi begynne med å se på hva «ungrounded theory» er. «Ungrounded theory» er teori uten basis i empiri. Så i all hovedsak kan en si at grounded theory er teori som har sitt fundament i empirien. Motsatsen til dette er tankeeksperimenter som spillteori. Dette peker på noe viktig. Det er ikke slik at det bare er typisk grounded theory som er «grounded.» For eksempel er Mark Granovetters nettverksteori dette (Mjøset, 2009). Etter min mening er mye av Erving Goffmans teorier dette også, ettersom disse springer ut av hans feltarbeid. Glaser og Strauss er også mildere stemt mot Goffman (Glaser & Strauss, 1967; Valles, 2007, p. 304). Hvis dermed andre bruker Goffmanns begrep og teorier i sine arbeid, er det en viss fare for at de kan ha presset sine dataer inn i en teori. Hvis forskeren allikevel har arbeidet induktivt men finner at hans funn passer sammen med Goffmans arbeider, er teorien fremdeles grounded. En skal ikke trenge å finne opp hjulet hver gang en gjør en analyse.

Så langt har leseren sikkert fått med seg at grounded theory er induktiv. Er den det? Ikke nødvendigvis. Det er umulig å analysere et kasus uten å trekke på teorier (Mjøset, 2006, p. 738). En kan også foreta nye studier med basis i en «grounded» teori. Si at min konklusjon på denne avhandlingen var at maktskiftene skjedde fordi de som styrte over områdene var menn. Da kan en annen foreta et lignende forskningsopplegg som ser på andre kasus. Da vil denne ha min teori i bakhodet når han studerer sitt materiale for å se om hans funn er konsistente med mine. Han kan gjerne finne mislykkede opprør hvor herskerne også var menn. I dette tilfellet vil min teori virke mindre imponerende. Det viktigste er altså ikke at en holder seg unna teori, men at teorien er «grounded». Problemet med hypotesetesting kan være at hypotesene er tenkt ut med en løsere tilknytning til empiri. Dermed er det mulig at disse tesene er svakere enn om de er basert på ekte historiske hendelser.

Grounded theory har tradisjonelt sett bestått av to tradisjoner. En har Strauss sin versjon som er tilknyttet den symbolske interaksjonismen, Kathy Charmaz (2005) kan sies å trekke på denne. Hennes tilnærming kombinerer grounded theory med sosial-konstruksjonismen. Den andre er Glasers tradisjon som er nærmere Robert K. Mertons tradisjon. Innenfor grounded theory tradisjonen befinner jeg meg nærmest Charmaz. Hennes framgangsmåter legger stor vekt på komparative framgangsmåter, åpner for bruk av historiske dokumenter og er mindre rigid i sin framgangsmåte (Charmaz, 2005). Til slutt valgte jeg denne framgangsmåten rett og slett fordi hennes litteratur appellerte mest til meg. En viktig forskjell er at jeg ikke har noen plan om at mine funn skal forandre samfunnet. Sosial rettferdighet har en fremtredende plass i hennes arbeider. For min del er jeg i sterk tvil om at denne oppgaven vil minske det som finnes av urettferdighet hverken i IJK eller Kosovo. Jeg aksepterer heller ikke relativismen uten videre, noe jeg ikke tror hun gjør heller. Det finnes kunnskap der ute som vi kan hente inn. Hvordan den presenteres vil allikevel alltid være formet (i forskjellig grad) av den som presenterer kunnskapen. Dette kan være bevisst, men er oftest ubevisst. Mitt standpunkt er at vi kan ikke være fullstendig objektive og nøytrale, ettersom vi ikke er roboter.¹⁰ Det er rimelig å anta at Charmaz er på linje med mine egne antakelser.

Vi skiller mellom formell og substansiell grounded theory. Formell teori er mer generell, for eksempel kan den handle om aktør og struktur. Altså går den på tvers av felt. Granovetter og Goffmans forskning kan regnes som formell grounded theory. Substantiv teori er mer spesifikk og går på et spesifikt felt (Ekerwald & Johansson, 1989). Mitt prosjekt kan knyttes til substantiv grounded theory. Det omhandler maktskifter og langvarige og dyptgående konflikter. Hadde den utelukkende undersøkt hvorfor konflikter oppstår, ville avhandlingen nærmet seg formell grounded theory.

Framgangsmåte:

3.1.4 Seleksjon av kasus

Mine kasus er J&K og Kosovo. Jeg gjorde dette utvalget av flere grunner. I første omgang var jeg på utkikk etter tilfeller av langvarige konflikter. Kosovo og J&K har begge vært arenaer for langvarige og dyptgående konflikter, som har sluknet og blusset opp igjen gjennom historien (se innledning). Opptil flere land kan gjøre krav på begge.

---

¹⁰ Roboten er forresten preget av sin programmering.

Etter å ha valgt disse kasusene, gikk jeg grundigere inn for å se hva de var kasus av. I første omgang så jeg at begge hadde opplevd en konflikteskalering etter oppløsningen av et tilknyttet rike. Deretter ble det klart at begge hadde opplevd at den tidligere svakeste gruppen satt igjen med makten etter konflikteskaleringen.

Vi kan se av dette at jeg først valgte kasus på et løsere grunnlag, altså «dyptgående og langvarige konflikter», for så å finne ut hva de videre hadde til felles.

Jeg har gjort mitt valg av kasus basert på både likheter og forskjeller. Under er en oversikt:

	J&K	Kosovo
Oppstart	Brudd pga. oppløsning av tilknyttet rike	Brudd pga. oppløsning av tilknyttet rike.
Maktskifte	Ja	Ja
Hvem har mest makt	Minoritetsgruppen	minoritetsgruppen
Motstandsgruppe fra	Majoritetsgruppe	majoritetsgruppe
Tid	1940tallet	1990tallet
Sted	Asia	Europa
Religion (hovedsakelig)	Islam, hinduisme	Islam, kristendom

Sammenligning av kasus

Begge er områder med tidligere minoritetsmakt, som opplever et maktskifte etter oppløsningen av et tilknyttet rike. Følgen blir at majoritetsgruppen kommer i en maktposisjon. Samtidig finnes det viktige forskjeller. De to kasusene er vidt forskjellige med hensyn til tid og rom. Jeg sammenligner altså like fenomener som befinner seg på svært forskjellige tidspunkt og steder. Håpet er at en med dette valget vil kunne kontrollere for likheter som er resultater av kontekst. Jeg prøver dermed å unngå *Galtons problem*, som går ut på at likheter

mellom to kasus kan være et resultat av at det ene kasuset har påvirket det andre (se del 3.5.2.). Høyst sannsynlig er heller ikke kausene påvirket av samme hendelse. Forskjellige religionsforhold preger kasusene. Begge har en majoritetsgruppe som i overveldende grad er muslimsk, mens minoritetsgruppene har forskjellig religiøs tilknytning. Jeg har av denne grunn prøvd å være obs på hvorvidt islam i seg selv har spilt noen spesiell rolle, noe som viste seg ikke å være tilfelle.

3.1.5 Sammenlignende case-studie med prosessporing

Slik gikk jeg fram: Jeg tilbrakte de to første månedene (sånn noenlunde) med å lese meg opp på kasusene, mens jeg tok notater, og sammenlignet hvordan temaene jeg fant relaterte til de to kasusene. Deretter gikk jeg gjennom notatene. Jeg understreket og skrev ned de begrepene som stadig dukket opp. Eksempler er folkemord, gerilja, motstandsgrupper, passiv motstand, selvstyre etc.

I andre omgang prøvde jeg å finne fram til kategorier eller bredere begrep disse stikkordene passet inn under ut i fra hva jeg hadde lest. Etter hvert kom jeg fram til kategorier som legitimitet, signalisering, religion og motstand. Etter dette har jeg hver gang jeg leser nytt materiale, videre sammenlignet inntrykkene jeg har fått med det jeg allerede har hatt av «kodinger.» I første fase tenkte jeg at den «hellige gral» lå i geriljakrigføring, så mente jeg at legitimitet og signalisering kunne forklare alt.

Til slutt har jeg gått lenger og lenger mot at det er mer snakk om aktører som tilpasser seg strukturene de møter, enn handlekraftige aktører som bevisst kontrollerer utfallet. Disse modifikasjonene er alle styrt av videre kunnskap jeg har ervervet meg om mine kasus. Som Michael Mann (1986) sier, så fører jeg en konstant samtale mellom bevisene og mine teorier. Dette kalles *den konstante komparative metode* innenfor grounded theory.

3.1.6 Å jobbe induktivt

Jeg har jobbet induktivt i denne oppgaven. Med dette mener jeg at jeg ikke har brukt denne oppgaven til å teste foreliggende teori eller hypoteser. Derimot, har jeg etter å ha kommet fram til en noenlunde forståelse av hva konklusjonen min ville bli, gått inn i det som finnes av

teori for å se om det er noen slutninger som passer sammen med mine egne. Et eksempel er at jeg har funnet ut at jeg er enig med Skocpol i flere av hennes slutninger.

Samtidig er det nødvendig å understreke at det er umulig å jobbe fullstendig induktivt med noe som helst (Harry, Sturges, & Klingner, 2005, p. 7). Den ortodokse varianten ville tilsi at jeg ikke hadde brukt noen teorier som helst, og gått inn i analysen som et tabula rasa. Dette er umulig. Allerede i kodingsfasen kunne jeg ikke se på et avsnitt om hvordan maharajaen ble valgt (se analysekapitlene) uten å tenke på Webers teori om legitimering. Dette trenger ikke å være motstridende med å jobbe induktivt. Det viktige er at jeg lot dataene og analysen bestemme teorivalg, og ikke motsatt vei.

Kilder

Dataene min analyse bygger på kommer fra flere kilder. Jeg har foretatt hovedsakelig dokumentanalyser. Dermed er det skriftlige kilder som har blitt benyttet. Først og fremst:

- Bøker skrevet av historikere, med områdene som sine spesialfelt.
- Journalister med ekstensiv kunnskap om områdene.
- I noen grad trekker jeg også inn bøker av andre samfunnsvitere som Michael Mann.

3.1.7 Prioriteringer

Førsteprioritet har vært å få en så grundig oversikt som mulig over hendelsesforløpet i mine kasus. Derfor har kunnskap om kasusene blitt prioritert over teorier om konfliktene. Dette har også vært fordi jeg har prøvd å jobbe mest mulig induktivt. Særlig i begynnelsen av analyseprosessen var det viktig å få kjennskap til «fakta» og få skrevet de første memoene. Først etter dette fikk jeg spesifikke innspill på hva andre mener kan forklare maktskiftene. Etter hvert som jeg kom til fasen hvor jeg benyttet konfliktteori, brukte jeg det av dette som samsvarte med hendelser i mine kasus. Etter min mening, er dette bedre enn å lete i mine kasus etter fakta som kan samsvare med teorier.

3.1.8 Mulige feilkilder og hvordan disse har blitt behandlet

Begge mine kasus er konfliktområder. Attpåtil er hvordan historiske hendelser fremstilles viktig for forskjellige aktørers krav på områdene. Dermed er det vanskelig å finne fullstendig objektive kilder. Det er særlig kilder som tar for seg hendelser nære i tid, som kan være problematiske med hensyn til upartiskhet. En har ikke fått hendelsene nok på avstand til å sortere informasjonen en får på samme måte som i ettertid. En har også mindre informasjon å jobbe med. Kosovokasuset har vært preget av at konflikten enda er friskt i minne. Samtidig er det vanskelig å finne like gode/mange kilder for hva som skjedde på 1940tallet. Et annet problem er at en del av bøkene jeg har benyttet meg av er skrevet av journalister. Eksempler er Schofield, Judah og Singh. Journalister er selvsagt også nøye med kildene sine, men de har ikke den samme utdanningen som historikere har hatt i kildekritikk. Journaliststanden utgjør allikevel et fint kompliment til historikere ettersom disse har vært i områdene over lenger tid og snakket med sentrale aktører. Det er sjelden historikerne har observert hendelsene de skriver om. Samtidig vil en i ettertid ha et bedre overblikk over en situasjon, og bedre muligheter for kildekritikk.

Kilder og Goldthorpe: svar på kritikk

Goldthorpe (1991, 1997) mener at sosiologer ikke bør studere fortiden, ettersom en får tak i langt flere, og mer pålitelige, kilder når en ser på nåtiden. Faktum er at det er mye som går galt når en skal *skape*, som Goldthorpe sier, sine egne kilder. Og selvsagt når en skal behandle dem (Topphol, 2011). Det er også slik at vi ikke alltid forstår nåtiden ved bare å se på denne. Som Comte sier, så må en kjenne til fortiden for å forstå nåtiden. Verdien av å se på historiske kilder er dermed så sterk at det er verdt begrensningene, så lenge en er dem bevisst.

Det er også tilfelle at historiske sosiologer i stor grad baserer seg på arbeidet til historikere. Slik blir problemene med vår manglende opplæring i håndtering av «relikvier» (Goldthorpes betegnelse på historiske kilder), mindre avgjørende. Så lenge en er kritisk til hvor historikeren står tidsmessig og politisk sett, og er en smule kritisk til hva de baserer sine argumenter på, selvsagt.

En annen kritikk fra Goldthorpe går ut på at det er noe imperialistisk ved at historiske sosiologer anser historikere som empiriinnamlere. Etter min mening er dette en smule ufundert. Sosiologer har benyttet seg av filosofers arbeid i åresvis, og jeg kan ikke huske at

noen av dem har følt seg misbrukt av den grunn. Jeg har hørt at *filosofene* faktisk anser oss som empiriinnamlere for dem¹¹. Vi har heller ikke dannet informasjonskanaler hvor alle sender arbeidet sitt til det humanistiske fakultet, i håp om at det vil bidra til filosofiske teser¹². Et arbeid av en historiker har en verdi i seg selv, akkurat som en sosiologs arbeid har det. Weber skal selv ha ment at sosiologer bedrev forarbeid for historikerne (Roth, 1976). Sosiologene skulle gjennom komparative studier finne ut hva som var interessant å forklare. Deretter skulle historikerne ta seg av selve forklaringen (Roth, 1976, pp. 307, 309-311). Dette setter igjen spørsmålstegn ved Goldthorpes påstand om at historiske sosiologer ser på historikere som empiriinnamlere. At jeg baserer meg på historiebøker og bøker av journalister for å sammenligne kasus betyr at jeg ser på disse som mest kompetente til å uttale seg om akkurat dette kasuset. Historikeren er mer egnet enn meg til å trekke historiske fakta ut av «relikvier».

Validitet og reliabilitet

3.1.9 Generelle tanker rundt validitet og reliabilitet

Definisjoner

Reliabilitet og validitet er mål på graden av objektivitet i et forskningsprosjekt. Altså: at hvem forskeren er skal være av minst mulig betydning for deres konklusjoner (Kirk & Miller, 1986). Det finnes flere typer validitet (Kirk & Miller, 1986): I kvalitativ metode går validitet oppsummert ut på om forskeren ser det hun tror hun ser i dataene sine. *Reliabilitet* går ut på om den samme datainnsamlingen alltid vil produsere de samme dataene. Vil noen kunne gå gjennom de samme kildene og komme til samme konklusjon?

Et mangfold av metoder

Metodologi er ikke et nullsum spill, hvor en metode ikke kan være god med mindre andre metoder er dårlige. Jeg er enig i at det er positivt at utenforstående fra tid til annen peker på feilkilder ved en metode. De som er basert i en *metodefront* ser gjerne ikke selv svakheter på grunn av en slags gruppetenkningsmekanisme. Det som kan være ugunstig, er hvordan mye

---

¹¹ Mine kilder her er et lite utvalg filosofistudenter, så jeg skal ikke si at kildene på dette er uangripelige.

¹² Så vidt jeg vet.

av kritikken har en underliggende tone av «du må slutte å gjøre det du gjør, og heller gjøre som meg.» Goldthorpe (1991, 1997) sine argumenter har en slik underliggende tone¹³.

Per dagen i dag, så er det store styrker og svakheter ved de fleste metoder (Rueschemeyer & Stephens, 1997). Allikevel ser mye av metoddebatten ut til å handle om hvilken metode som er den riktige. En følger en slags positivistisk tankegang om at samfunnsvitenskapen før eller siden skal finne fram til den beste framgangsmåten. Det finnes grunner til å være uenige i dette. Selv naturvitenskapen har forskningsmetoder med store feilkilder (Cartlidge, 2012).

Den beste metoden for validitet og reliabilitet er, etter min mening, et flertall av metoder. Det er viktigere å bli enige om *hva en ser på* enn *hvordan en ser på* noe (Denemark, 2000; Harry et al., 2005). Forskjellige metoder har forskjellige svakheter og styrker. Kommer en da fram til samme svar på tvers av fremgangsmåter, vil nok det være positivt (Denemark, 2000). Dette er også kjent som multiplisme, mixed-methods eller multiple-methods tilnærmingen. Disse tilnærmingene understreker verdien av flere metoder og forskere med forskjellig bakgrunn (Crabtree & Miller, 2005).

Stake (2005, p. 448) mener at casestudier handler mer om forståelse enn generalisering. Her har han et godt poeng. Skocpol mener for eksempel at hennes funn ikke kan generaliseres videre enn til de kasusene hun har tatt for seg (Skocpol, 1994). For min del, så har mitt arbeid en viss økt validitet, fordi jeg også har funnet at internasjonale forhold og forhold mellom de forskjellige klassene spiller en minst like stor rolle som motstandsgruppene i seg selv. Det bør allikevel nevnes at det er først og fremst andre staters roller jeg har funnet at er av avgjørende betydning.

3.1.10 Hvordan jeg gikk frem

Jeg skal nå se på noen vanlige validitetsproblemer, og forklare hvordan jeg har prøvd å løse dem:

Kvalitetskrav:

Paul R. Abramson nevner fire hindre til et godt forskningprodukt: 1. At dataene er upålitelige. 2. At tolkningene er upålitelige. 3. Dårlig generaliserbarhet. 4. Annen teori eller data hadde

---

¹³ Min veileder er uenig med meg her, og mener Goldthorpe mener at en skal bli historikere. Artikkelen er referert til, så det er bare å lese i vei for de som ønsker å danne sin egen mening om saken.

egnet seg bedre. Han mener selv at en ikke trenger å ta hensyn til alle disse kravene, fordi noen av dem er basert på kriterier en ikke trenger være enige i (Abramson, 1992). Videre skal vi nå se hvordan denne oppgaven behandler de fire punktene.

1. Se delkapittelet om kilder.
2. Tolkningene i denne oppgaven er redegjort for. Se spesielt kapittel 6 og konklusjonskapittelet. Jeg har også redegjort for den historiske fremgangen i kasusene mine. Forhåpentligvis vil dette gjøre det mulig for leseren å danne seg egne meninger om kasusene og se om de sammenfaller med konklusjonene i denne oppgaven.
3. Først litt om generaliserbarhet. Generaliserbarhet kan sies å fungere slik: en ser en fugl fly – en trekker den konklusjonen at fugler kan fly (Abramson, 1992). Noe som fungerer fram til en ser en pingvin. Dette punktet er ikke like relevant. Jeg er enig med både Abramson og Skocpol i at universalitetskravet *ikke alltid* må være normen. Ofte er det nok å forstå sine egne kasus (Abramson, 1992; Skocpol, 1994). I tillegg vil flere casestudier, særlig instrumentelle med samme tema sammen kunne få oss lenger på vei mot å forstå temaet generelt. En trenger ikke løse alle forskningsspørsmål bare ved hjelp av en eneste casestudie.
4. Hvorvidt en annen teori hadde vært bedre er litt mindre relevant i dette tilfellet. Det som brukes av teori er det som har samsvart med analyseresultatene mine. Allikevel er det godt mulig at det finnes andre teorier jeg kunne ha tatt i bruk. Jeg trekker på legitimitets og herredømmeteorien til Weber, Skocpol sine analyser, relativ deprivering og mer. Hvorvidt andre data hadde vært bedre går litt på det samme som punkt 1.

Galtons problem

Galtons problem går, raskt oppsummert, ut på at dine kasus kan påvirke hverandre (Goldthorpe, 1997; Ross & Homer, 1976, p. 9). Mine kasus kan vanskelig ha påvirket hverandre, selv om J&K-kasuset finner sted før Kosovo-kasuset i tid. Jeg har ikke funnet noen tegn på at KLA var inspirert av NC. Mine kasus er såpass langt, særlig geografisk, fra hverandre at det hadde vært vanskelig å få til noen særlig kommunikasjon. Det bør allikevel nevnes at Ibrahim Rugova var inspirert av Gandhi, som igjen var aktiv i India før og etter

1940-tallet. Galtons problem er allikevel i fremste rekke et problem med større datasett. Med mindre datasett er det lettere å merke hvordan gjensidig påvirkning foregår.

Den svarte boksen

Dette betyr, raskt oppsummert, at en ramser opp årsak og konsekvens, eller sammenheng, men ikke noe mellomledd. Si at det er påvist en sammenheng mellom type velferdsstat og størrelse på sosiale forskjeller. En kan dermed se en sammenheng, men en vet ikke hvorfor. Dette er litt som hvis noe går inn i en svart boks, og kommer forandret ut. En vet gjenstanden gikk gjennom den svarte boksen, men en vet ikke hva som skjedde med den mens den var der inne. Dette er et problem i spesielt kvantitativ metode.

Når en driver med historisk sosiologi har en den fordel at en studerer historiske hendelser. En har en større mulighet for å finne ut *hvordan* noe skjer, om en tar for seg selve hendelsen. Hvis en finner en *sammenheng* mellom A og B i en *kvantitativ undersøkelse*, vet en ikke nødvendigvis hvordan denne sammenhengen opererer (selv om en har større mulighet for å se om denne sammenhengen er signifikant).

For-liten-N problemet

Dette problemet går ut på at en har færre kasus enn en har variabler (Goldthorpe, 1997; King, Keohane, & Verba, 1994; Rueschemeyer & Stephens, 1997). Dette er i stor grad gyldig om en er tilhenger av den kvantitative tradisjonen. Jeg er helt enig i at det å bare ha to kasus, går utover den universelle gyldigheten til mine konklusjoner. Det jeg er uenig i, er Goldthorpes (1997) argument om at det at det ikke er nok land i verden til at en kan løse dette problemet når en forsker på stater. Så vidt jeg skjønner, så skal N være en dugelig representasjon av hele populasjonen. Av denne grunn skal en ikke trenge like mange land som en trenger mennesker når en ser på Stavangers innbyggers kulturelle preferanser (Rosenlund, 1984)¹⁴. Jeg har ingen planer om å kalle mine konklusjoner for universelt gyldige, bare på grunnlag av mitt eget prosjekt. Det er først når en sammenligner med andre studier av konfliktområder en finner ut om det finnes fellestrekk av mer generell natur. Jeg har allerede trukket fram noen av disse i teorikapittelet. Det vil enda være langt flere variabler enn kasus (N). Men dette er vanskelig å bøte på med mindre teorikapittelet mitt skal handle mer om andre studier enn min egen.

---

¹⁴ Litt dårlig eksempel siden dette er en intervjuundersøkelse, men en må få være litt lokalpatriot...

Instrumentell validitet:

Har din studie instrumentell validitet, så har også lignende målinger kommet fram til samme resultat. Som nevnt har min studie flere likheter med Michael Mann og Theda Skocpols resultater angående hva som kan få konflikter til å eskalere og hvilke faktorer som er viktige for maktskifter. Dette kravet er allikevel lettere å tilfredsstille innenfor kvantitativ metode hvor en kan utføre de samme målingene flere ganger. I for eksempel et intervju blir det verre å spørre det samme spørsmålet til den samme personen under samme forhold. Fordelen med min metode er allikevel at jeg har basert meg på skriftlig materiale som også andre har tilgang til. Mine data forblir dermed de samme, og andre kan gjøre et lignende studie som meg og se om de kommer fram til samme konklusjoner.

Etikk

Ettersom denne oppgaven tar i bruk dokumentanalyse, er det ikke like mange åpenbare etiske problemer å ta hensyn til som f.eks. en intervjustudie ville hatt. Mange av de viktigste problemene kommer fra kildebruk, og er allerede nevnt. Det er et stort problem om en er for ensidig i sitt valg av kildemateriale.

En god illustrasjon på viktigheten av kildekritikk innenfor konfliktfeltet, får en ved å sammenligne et pakistansk og et indisk leksikon om Kashmir. Mens det pakistanske leksikonet understreker at de andre omstridte fyrstestatene gikk til India fordi flertallet var hinduer, ville det vært logisk at Jammu & Kashmir gikk til Pakistan, som delte religion med flertallet av befolkningen (Burki, 1999, pp. 195-196). Det indiske leksikonet understreker det juridiske aspektet av overtakelsen (kontrakt, se del 6.1.11) (Tremblay, 2006, pp. 11-12). De respektive leksikonene omtaler argumentene til sin egen side, og er ikke videre opptatt av den andre siden. Det bør allikevel nevnes at begge leksikonene er relativt balanserte i sin fremstilling. Dette viser også til et av hovedproblemene. Feilinformasjon ligger ikke nødvendigvis i hvilken informasjon som blir gitt, men i hvilken informasjon som blir utelatt.

Et annet problem er tilknyttet akademisk eiendom. Ettersom jeg vil basere meg på historiske verker, vil jeg være svært takknemlig overfor/avhengig av historikere som har jobbet før meg. Derfor må den nødvendige respekt, altså referering/sitering, vises disse.

Et særlig problem her kan oppstå om en fremstiller historikerens funn som sine egne. For meg selv, som har funnet mekanismer og prosesser ut i fra historiske utviklinger, kan det være særlig lett at hva som er mitt og hva som er historikernes materiale blandes sammen. Jeg har av denne grunn prøvd å referere heller litt for mye enn litt for lite.

Analysekapitlene: innledning og oversikt over sentrale motstandsorganisasjoner og personer

Analysekapitlene følger følgende inndeling: de to første kapitlene tar for seg konfliktene i mine kasus, Jammu & Kashmir og Kosovo, gjennom to faser. Den første fasen er oppstarten av konflikten, den andre er selve konfliktutbruddet. Disse to kapitlene vil gi innsikt i hvorfor konfliktene startet, og hvilke strategier motstandsgruppene og regimene tok i bruk. Det siste kapitlet tar for seg hvordan konflikten ble «løst,» og særlig hvorfor den svakeste gruppen i konfliktens begynnelse var den sterkeste da konflikten sluttet. Det er viktig å huske at jeg tar for meg kun én konfliktepisode per kasus ut fra en lang historie med konflikter. Allikevel vil jeg bruke ordet: «konflikt» i stedet for «konfliktepisode». En oversikt over områdenes konflikthistorie finner en i problemstillingen.

I denne oppgaven vil jeg ta i bruk mange forkortelser og navn. For å hjelpe med oversikten, presenterer jeg her en liste over de aller viktigste motstandsaktørene i konfliktene. Tabellen under kategoriserer gruppene etter strategi (militær/fredelig), område og orientering (nasjonal/universell), altså hvorvidt de jobbet for en egen etnisk målgruppe, eller om de også så utover.

	J&K		Kosovo	
Militær	MC= Muslim Conference.	NC= National Conference. Sheikh Abdulla's parti.	1.UCK/KLA= Kosovo liberation army, Kosovos frigjørings hær. Den viktigste militære motstandsgruppen i Kosovokonflikten.	

			<p>2.FARK= armed forces of the republic of Kosovo/ Republikken Kosovos bevæpnede styrker.. Opprinnelig forsvarsdepartementet til Bujar Bukoshis eksilregjering i Sveits.</p> <p>3. LPK. Kosovos nasjonale bevegelse. Grunnlagt av eksilalbanere i 1993.</p>	
Fredelig			<p>LDK= Kosovos demokratiske bevegelse, Ibrahim Rugovas parti.</p>	
	Etnisk orientering	Universell orientering	Etnisk orientering	Universell orientering

Oversikt over motstandsgrupper.

Jeg skal også si litt om noen av nøkkelpersonene:

- Adem Jashari, Hashim Thaci (statsminister i Kosovo anno 2012) og Agim Ceku kan nevnes som noen av KLA sine fremste lederskikkelser. Lederskapet i KLA var såpass spredt at det er vanskelig å si hvem av dem som påvirket de enkelte handlingene til KLA. Av denne grunn vil de sjelden bli omtalt i denne oppgaven.

- Ibrahim Rugova var leder for LDK. Han ble i tillegg ansett som lederen for det kosovoalbanske folk. Han var vestlig utdannet, og skal ha studert under Roland Barthes i Frankrike. Før han viet seg til politikken, var han litteraturprofessor ved universitetet i Pristina.
- Slobodan Milosevic, født i 1941, tjente som president for både Jugoslavia før og under oppløsningen, og siden Serbia og Montenegro.
- Chaudry Ghulam Abbas, født i 1904, var leder for Muslim conference etter løsrivingen fra National conference.
- Jawaharlal Nehru, født i J&K i 1889, var det uavhengige Indias første statsminister.
- Maharaja Hari Singh er best kjent som den siste maharajaen av Jammu & Kashmir. Han ble født i 1895 i J&K. Han var den daværende maharajaens nevø, og arvet tronen etter dennes død (Lamb, 2001, pp. 58-59).
- Muhammed Ali Jinnah, født i 1876, var Pakistans første guvernør-general. Han regnes også som en av opphavsmennene til ideen om Pakistan og leder for All-India muslim league.
- Sheikh Mohammed Abdullah var kjent som «Kashmirs løve.» Han ble født i 1905 i landsbyen Sura. I utgangspunktet utdannet han seg til å bli naturfagslærer, men lot etter hvert lærervirksomheten vike for politikken. Hans politiske engasjement ble vekket særlig under tiden i organisasjonen «The Reading Room Party.» Dette var en politisk organisasjon for muslimer i J&K, dens hovedoppgave var å jobbe for å bedre deres rettigheter (Schofield 1996, s. 102-105).

4 Bakgrunn og oppstart: Jammu & Kashmir 1940-1946, Kosovo 1989-1996 + konfliktårsaker.

Historisk oversikt

Jammu & Kashmir:

Det ene maktskiftekasuset er Jammu & Kashmir (J&K) på 1940-tallet. Den relevante konteksten blir dermed Sør-Asia under andre verdenskrig, men britenes rolle som kolonimakt fører til at det vil trekkes inn forhold utenfor Asias grenser. Maharaja Sir Hari Singh styrte staten på denne tiden med synkende popularitet. Samtidig oppsto mulighetene for at britene ville trekke seg ut av India, og at de muslimske inderne ville få sin egen stat. Under disse usikre forholdene prøvde motstandsgruppene i J&K å bedre forholdene for statens muslimer. I de neste avsnittene vil de viktigste hendelsene i J&K fra 1939-1946, og Kosovo fra 1989 til 1996, bli skissert.

I 1939 endret det kashmirske partiet Muslim Conference navn til National Conference (NC). Dette var mer enn et retorisk grep. Partiet hadde lenge vært et parti av og for muslimer. Navnebyttet signaliserte en endring i partiets politikk. Partiet skulle nå kjempe for alle som jobbet mot maharajaen, uavhengig av religion. Dette ville senere føre til en oppsplitting av partiet.

I 1940 startet folkebevegelsen for et uavhengig muslimsk område for alvor i India. Både hinduer og muslimer arbeidet for at Storbritannia skulle trekke seg ut av India. Den andre verdenskrig skapte en tilstand hvor mye var i endring. Storbritannias usikre skjebne gjorde det lettere å få landet med på avtaler, særlig i bytte mot indernes deltagelse i krigen. Muslimene i India ønsket på sin side en egen stat. Etter hvert ville det bli klart at J&K måtte bli del av en av de nye statene.

Navneendringen til NC, tidligere Muslim Conference (MC), kom ikke uimotsagt. En motreaksjon ble at Abbas og andre forlot partiet i 1941. Disse startet et eget politisk parti, som gikk under det gamle navnet Muslim Conference. Fra nå av ble motstandsbevegelsen preget av uenighetene mellom MC og NC. Hovedskillelinjene gikk ut på hvor viktig religion skulle være, og om en ønsket å være del av en evt. muslimsk stat. Samme år brøt området Gilgit ut i opprør (Schofield, 2003, p. 41). Innbyggerne her, først og fremst muslimer, ønsket uavhengighet fra J&K. Opprøret mislyktes, men Gilgit ble senere del av Pakistan.

Perioden videre fram til 1946 preges av spekulasjoner rundt Indias skjebne. Internt i J&K knytter NC seg stadig mer opp mot Nehru og hans støttespillere. MC knytter seg opp mot Jinnah og hans parti for indiske muslimer.

Kosovo:

Mitt andre kasus, Kosovo på 1990-tallet, finner sted 40 år senere i tid, i en annen verdensdel. På 1990-tallet var kommunismens tid i Europa ved veis ende. Føderasjonen Jugoslavia hadde opplevd stadig større problemer etter Titos død. Snart slo dette ut i oppløsningen av føderasjonen. Kosovoalbanerne hadde i løpet av oppløsningskrigene forsøkt å få (internasjonal) oppmerksomhet rundt sin situasjon, med lite hell. Jeg begynner med å tegne opp året 1989 og fortsetter kronologisk gjennom den første fasen, som spilles ut mellom år 1989 og 1996.

Under Tito hadde Kosovo opplevd et stadig mer utstrakt selvstyre. Da Slobodan Milosevic ble president i Serbia, forandret situasjonen seg (Martinsen, 2010, pp. 14-17). Det hele kulminerte i året 1989 som var preget av politisk usikkerhet, en serbisk president (senere jugoslavisk statsminister) av det serbisk-nasjonalistiske slaget, og et 600-års jubileum for slaget på Kosovo polje (Kosovo-sletten). Bordet var dekket for viktige hendelser i Kosovo.

Den 28. mars 1989 ble flere grunnlovsendringer vedtatt. En av disse var opphevelsen av Kosovos autonome status, etter at den først var blitt kraftig innskjerpet i -88. Samtidig ble sentrale albanske ledere arrestert. Året preges slik i stor grad av jubileet for Kosovo-polje, et slag mot ottomanene på slutten av 1300-tallet som serberne tapte.

I 1990 ble Slobodan Milosevic serbisk president. Samme år, den 2.juli, erklærte de albanske medlemmene av Kosovos nasjonalforsamling Kosovos suverenitet. Som konsekvens ble Kosovos parlament oppløst.

I 1992 ble Det tredje Jugoslavia erklært som et forbund av Serbia og Montenegro. Spørsmålet på denne tiden var hva som ville bli skjebnen til Bosnia & Hercegovina. Kroatia og Slovenias framtid som selvstendige stater lå noenlunde i kortene.

Samtidig, i Kosovo, ble et uautorisert valg avholdt blant kosovoalbanerne. Ibrahim Rugova vant med overlegen margin. Dette var ikke videre overraskende, ettersom han ikke hadde motkandidater. Ettersom kosovoalbanerne fortløpende mistet påvirkningskraft overfor viktige institusjoner som utdanning og helse, opprettet de egne uformelle institusjoner i protest.

I 1993 ble LPK, Kosovos nasjonale bevegelse, grunnlagt av eksilalbanere. Denne organisasjonen fostret gruppen som senere skulle bli KLA¹⁵, kalt Kosovos frigjøringsarme. I 1996 gjorde KLA sin første offentlige opptreden da de tok ansvar for granatangrep mot serbiske flyktningleirer. Det er allikevel først i neste fase (se kapittel 5) konflikten slår ut i full borgerkrig.

Årsaker til motstand

4.1.1 Statsdannelse

Egenskaper	J&K	Kosovo
Langvarig sammenknytning?	Nei, Jammu, Kashmir og de andre områdene, ble først ført sammen etter Anglo-Sikh-krigen.	Nei. Hvorvidt Kosovo har tilhørt Serbia har variert etter storrikene området har vært en del av (se problemstilling)
Årsak til dannelse av Jugoslavia, Jammu & Kashmir.	Strategiske grunner. Grenseforhold.	Strategiske grunner, forhindre italiensk okkupasjon.
Språkfelleskap?	Nei	Nei

Statenes sammensetning

---

¹⁵ UCK på albansk, men jeg velger å bruke den engelske betegnelsen KLA ettersom denne er mest kjent.

Jugoslavia: Londonavtalen og panslavismen

Londonavtalen ble inngått i 1915. Londonavtalen var en hemmelig stormaktsavtale som ga Italia, hvis de gikk over på alliert side, deler av Kroatia og Slovenia. Da Italia gikk over på alliert side, ble det derfor viktig for Kroatia og Slovenia å komme med mottiltak. Et var å overtale serberne til å inngå i en sørslavisk føderasjon. En hadde lenge vurdert dette. Hittil hadde ikke ideen blitt satt ut i live, fordi de forskjellige landene aldri ble enige om gjennomføringen (Mønnesland, 2006, pp. 156-157). Under den første verdenskrig derimot, sto Kroatia og Slovenia i en usikker situasjon og serbisk overtak ble sett på som en bedre skjebne enn italiensk aksesjon.

«Kongedømmet av serbere, kroater og slovenere» ble erklært opprettet den 1. desember 1918. Partene gikk med på et konstitusjonelt demokrati styrt av Karadordevic-dynastiet. I praksis ville serberne ha mest makt, siden de var den største folkegruppen. Føderasjonens konge, prinsregent Aleksandar, var også serber. En konfliktkilde ville bli nettopp det serbiske overtaket. Hvorvidt serberne faktisk dominerte unionen var en annen sak (Mønnesland, 2006).

Jugoslavia besto ikke bare av serbere, kroater og slovenere, noe navnet skulle tilsi. Serbia, Montenegro, Slovenia, Kroatia, Bosnia & Hercegovina og Makedonia utgjorde også deler av unionen. I tillegg inkluderte Jugoslavia områdene Istria, Dalmatia, Slavonia, Vojvodina og Kosovo. Det var altså flere folkegrupper enn slaverne innenfor føderasjonens grenser.

Hvor velfungerende staten var, kan illustreres med det kongelige diktaturet fra 1929-34. Det oppsto ettersom de demokratiske institusjonene var preget av konflikt. Tidvis var attentatforsøk en del av «programmet» (Mønnesland, 2006, pp. 174-177). Altså kunne ikke staten fungere gjennom samarbeid.

Jammu & Kashmirs sammensetning:

Staten Jammu & Kashmir ble opprettet på 1800-tallet. Før dette hadde nordområdene (ofte omtalt som Baltistan), Jammu, Kashmirdalen, Gilgit, Poonch, Bhimber og Ladakh oftest vært del av de samme storrikene, men vært administrert som forskjellige områder. De har vært befolket av ulike etniske grupper. Utenom et geografisk naboskap, har det ikke vært noen

logisk grunn til at de skal henge sammen, men det kan nevnes at de forskjellige områdene har forsøkt å erobre hverandre.

Raja Gulab Singh ble utnevnt som maharaja i Jammu etter å ha holdt seg nøytral under den sikh-angliske krigen. At staten Jammu var nøytral var et resultat av Gulab Singh, hvis stilling under sikhene var blitt usikker, sitt samarbeid med britene. Da britene vant krigen, ble rajaen gjort til maharaja over sitt tidligere område og ble i tillegg tildelt andre områder. Tildelt er her et finere ord for å kjøpe. Noen av områdene ble under Sikh-perioden tildelt hans brødre, og de fikk delvis beholde disse. Etter en kort stund sto de også de facto under Gulab Singhs styre (Lamb, 2001). Det er mulig at staten ble seende slik ut på grunn av britenes behov for at sikhene ikke skulle kontrollere disse områdene. Dette er særlig av hensyn til grenseforhold. Områdene grenser mot Kina (gjennom Tibet), Afghanistan og mer. Samtidig var områdene i Sikhriket for store for Øst-India kompaniet, som ikke hadde ressursene til å administrere dem. Riket ble stykket opp, og de opprettede statene utgjorde Fyrste-India og fungerte som vasallstater for britene.

Hvorfor misnøye?

Hva har dette å si for det senere maktskiftet? Jammu & Kashmir var bosatt av panditer (hinduer), muslimer, buddhister og muslimer av tibetansk opphav. Kosovo var del av en stat for sørslavere. Noe som var logisk for kosovoserberne, men mindre logisk for kosovoalbanernes del (Dupree, 2004; Mønnesland, 2006; Rai, 2007, pp. 20-28). Altså var staten opprettet av etniske grunner, for så vidt, men inneholdt såpass mange ikke-sørslavere at motivet kun var akseptabelt for deler av befolkningen. Serberne prøvde å løse dette problemet ved å bruke tiden fra de annekterte Kosovo til første verdenskrig på å prøve å «overbevise» kosovoalbanerne om at de faktisk var *albaniserte serbere* (Mønnesland, 2006). Kosovoalbanerne viste seg uvillige til å finne tilbake til sine «serbiske røtter.»

I *Våpen, pest og stål*¹⁶ hevdes det at stater ofte oppstår som svar på eksterne trusler. Statsdannelser skal være akseptable fordi de gir økt sikkerhet. De skaper institusjoner for konfliktløsning som domstoler, politi etc. Hvis disse ikke fungerer tilstrekkelig, vil grupper arbeide for å slippe ut av staten (Diamond, 2011, pp. 273-301). Martin J. Dent (2004, p. 25) er

---

¹⁶ Den egentlige tittelen burde muligens vært "Why the indigenous people of New Guinea are amazing," men det er en annen historie...

inne på det samme. Han mener at Jugoslavia gikk i oppløsning på grunn av dårlige demokratiske ordninger. Fordelene ved staten ble svakere enn ulempene.

Hverken Dent eller Diamonds forklaringer fungerer uten supplementer. Mange stater er uten et skikkelig justissystem, og mange har i det minste et mindre rettferdig et. Stater uten skikkelige demokratiske ordninger vil jeg også si finnes. Nord-Korea er et godt eksempel. De mangler egentlig det meste, men det er ingen revolusjon der. Det er utilstrekkelig at konfliktløsningen er dårlig om militæret er for sterkt til å bekjempes. At en er misfornøyd er en ting, og elendige konfliktløsningsinstitusjoner er akseptabel grunn for et opprør, det kan bare ikke forklare det.

I Kosovo gikk staten aktivt inn på kosovoserbernes side og undertrykket kosovoalbanerne. I J&K var det lenge slik at maharajaene vanstyrte staten og undertrykte muslimene (Schofield, 2003). J&K fungerte lenge som en slags føydalstat, hvor muslimene hadde status som livegne bønder. Britene skal på et tidspunkt ha vurdert å inkorporere J&K i Britisk India som følge av behandlingen av muslimene. Fra 1905-1922 styrte britene de facto området av den grunn (Rai, 2007). Muslimenes kår ble bedre, men de var enda underlegne panditene. I begge hadde store deler av befolkningen grunn til å si seg misfornøyd.

Et annet poeng er at statene ikke ble opprettet med den underlegne gruppens samtykke. Områdene ble tildelt Serbia og Jammu, og ikke på grunn av populært press blant befolkningen. I begge tilfellene var faktisk britene med på å bestemme områdenes fremtid. Dette er nok mer tegn på Storbritannias posisjon som stormakt enn noen bakenforliggende faktor for begge kasusene mine. At for eksempel kroatene ønsket seg ut av Jugoslavia, er mindre forståelig i denne konteksten. Dette er fordi de tok initiativ til statens opprettelse. J&K sine muslimer og kosovoalbanerne hadde derimot ingen makt over deres fremtid. Dermed er de kommende politiske opprørene mer forståelige.

Statenes tilstand:

Begge kasusene er tilknyttet omveltningssfaser hvor statenes fremtid er usikker. Dette åpner for en endring i maktbalansen. Jugoslavia var i oppløsning, og en regnet med at Britisk India snart ville bli uavhengig og deles. J&K var fremdeles fyrstedømme, men samtidige hendelser talte for forandring. I Kosovo åpnet krigen i Jugoslavia for nye muligheter. Greide andre stater å bryte seg fri, kunne kanskje de det også? Ibrahim Rugova og hans egne appellerte

overfor stormaktene om selvstyre under Dayton-forhandlingene. Uten suksess(Judah, 2000; Mønnesland, 2006, p. 365).

Den mulige oppløsningen av Britisk India skapte muligheter for J&Ks muslimer. De ulike aktørene beregnet mulighetene for å bedre sin situasjon. Panditene ville nok tjene mest på en sammenslutning med India. Muslim Conference ønsket et samarbeid med Pakistan. NC var i en spesiell situasjon. Partiet hadde et sekulært program, men partiets medlemmer var i overveldende grad muslimske. Partiet oppsto i Kashmir-dalen og fungerte i første omgang som redskap for muslimenes rettighetskamp. På den andre siden, var Sheikh Abdullah nær venn og samarbeidspartner med Jawaharlal Nehru. De *kunne* få gode vilkår innenfor India. Det kan også være interessant å merke seg at Både Sir Muhammed Iqbal, en av hovedpersonene bak Pakistan-bevegelsen, og Jawaharlal Nehru, indisk statsminister, var fra J&K.

En teori i konfliktlitteraturen omhandler *frustrerte forventninger*. Opprør drives ikke av folkets depriverte situasjon. Nøkkelen er den *relative depriveringen* i forhold til hva de forventer å få (Blalock, 1989). Begge kasusene mine var i en situasjon hvor den svakeste av gruppene øynet mulighet for noe mer.

4.1.2 Økonomisk situasjon og skriftspråk:

Egenskap/Område	Kosovo	J&K
Skriftspråk	Fra både albansk og serbisk til utelukkende serbisk	Fra persisk til urdu
Hvem favoriserer endringen?	Kosovoserberne	Ingen.

Hvorfor endring?	Del av kampanje hvor kosovoalbanerne allerede var sparket fra jobbene sine og erstattet med serbere.	Antakeligvis del av langvarig strategi blant maharajaene med å knytte seg opp mot restene av Sikh-styret.
Historisk kontekst: økonomi	Serbia bruker betydelige deler av økonomiske ressurser på kriger med utbryterstater som Bosnia og Hercegovina.	Andre verdenskrig og etterspill av børskrakket, selektiv skattlegging av muslimene.
Motstand mot den økonomiske politikken	Etablering av alternative institusjoner	Motstandsbevegelser (særlig panditer).

Økonomi og skriftspråk i kasusene

Vi har nå sett på statenes manglende evne til å oppfylle forventninger angående konfliktløsning og demokrati, noe som var resultater av politikernes egne valg. Statslederne kunne ha valgt å ikke undertrykke deler av befolkningen. Vi ser altså at befolkningen hadde mulig motivasjon til å ønske forandringer. Nå skal vi se videre på faktorer som ikke i like stor grad var under statsledernes kontroll, særlig økonomi. I tillegg skal denne delen ta for seg skriftspråk. Dette kan virke som to forskjellige kategorier. Faktum er allikevel at skriftspråk har innvirkning på arbeidsmarkedet, som igjen er et økonomisk anliggende. Derfor vil disse to faktorene bli slått sammen her.

J&K

Det offisielle skriftspråket i Jammu & Kashmir, persisk, ble erstattet med urdu på 30-tallet. Så lenge persisk var det offisielle skriftspråket, hadde panditene i praksis hatt monopol på de byråkratiske stillingene. De skal ha oppdratt sine sønner til å bli byråkrater og de var ikke forberedt på å arbeide som stort mer. Dermed ble endringen i offisielt skriftspråk et hardt slag. Nå ble det i stor grad punjaber (utenfra) som fikk stillinger i byråkratiet. Etter hvert dro flere panditer ut fra J&K. På tross av dette, satt muslimene fremdeles med den oppfatning at panditene styrte staten (sammen med maharajaen)(Rai, 2007).

Periodevis innførte maharajaen betydelige skatter i Poonch-området, som bare muslimene måtte betale (Lamb, 2001).

Kosovo og frustrerte forventninger

Adi Schnytzer (1984) nevner fire hovedårsaker til Kosovos økonomiske situasjon. Den første årsaken vektlegger at en investerte lite i Kosovo relativt til resten av Jugoslavia. Den andre årsaken er at de investeringene som ble gjort ofte var feilinvesteringer. De skapte for få arbeidsplasser. For det tredje var økningen i økonomisk støtte disproporsjonal, i negativ forstand, med befolkningsveksten.

En må allikevel komme med noen innvendinger. Den første går på referansen. Schnytzer er albansk, og bidrar med et kapittel i boken *The economic situation in Kosova*, som er redigert av albanere. Legg merke til det siste ordet i tittelen: «*Kosova*». Kosova er albanernes betegnelse på området. Boken er fra 1984, før området ble uavhengig og kalte seg dette selv. Det er dermed politiske implikasjoner å ta hensyn til. Av påstandene, er det særlig én det er grunn til å korrigere. At investeringene i Kosovo var feilinvesteringer, var ikke alle andres feil. Faktisk var det i perioden med internt selvstyre kosovoalbanerne selv som fordelte disse midlene (Dragnich & Todorovich, 1984).

De økonomiske problemene førte til en viss emigrering fra kosovoserbernes side. Ryktene ville ha det til at kosovoserberne reiste som følge av albanske overgrep. Bildet av albanerne som trusler (for serberne) ble vanligere. Blant annet snakk om albanernes høye fødselstall som en bevisst strategi for å øke albansk flertall i Kosovo, har formet dette bildet. Etter dette startet fiendtligheten mot kosovoalbanerne å eskalere. Etter at Kosovo mistet sin delvise autonomi i 1989, ble et mer og mer apartheidlignende system innført.

Det en ser både i J&K og Kosovo er at innbyggerne opplevde en økonomisk sett verre situasjon enn hva de var vant til. En kan trekke inn frustrerte forventninger mekanismen. Det manglende samsvaret med hva en var vant til og hva en faktisk fikk kan ha hjulpet på motstandsaktiviteten.

Betydning for opprørerne:

Begge områdene var i en økonomisk sett vanskelig situasjon. Her kan en trekke inn EU sin suksess angående den vedvarende freden ordningen kan ha skapt. Den økonomiske fremgangen som kom av samarbeidet ville bli hindret hvis nye konflikter brøt ut. Denne argumentasjonen hører til en linje som argumenterer for at økonomien ligger i bunn for det meste. Den foregående diskusjonen av situasjonen i Kosovo og J&K tyder på at dette kan ha litt for seg. Det kan være mange grunner til at dette er tilfelle. Et eksempel er at mat på bordet og et daglig virke kan sies å være basale behov for folk flest. Har en dette, og en noenlunde rettferdig lønn, er det gjerne begrenset hvor villig en er til å risikere det. En annen forklaring er at en økonomisk vanskelig situasjon fører til motvilje mot politikere. Politikerne kan rette oppmerksomheten vekk fra dem selv ved å skape syndebukker. Syndebukkene er ofte minoriteter i staten eller rivaliserende nasjoner. En av dem som tar opp denne problematikken er Emile Durkheim. Jugoslavia, eller restene av føderasjonen, var i en økonomisk utfordrende situasjon etter krigen mot Kroatia og Bosnia. Dette er noe som også må ta litt av det kausale ansvaret for demoniseringen av albanerne i serbisk offentlighet.

Fellestrekk:

Som nettopp sett, er det en viss likhet mellom Kosovo og Jammu & Kashmir i det at konflikten eskalerer etterhvert som både: 1. den relativt bedre stilte gruppen får det verre, 2. en stor utskiftning av byråkratisk ansatte finner sted, og 3. det offisielle skriftspråket byttes ut. En må allikevel ikke glemme at det i J&K var panditene som mistet sine jobber i byråkratiet til utenforstående. I Kosovo mistet albanerne sine byråkratiske stillinger til serberne, som for det meste var kosovo-serbere. Endringen i offisielt skriftspråk kom også serberne til gode, mens den i J&K svekket panditenes posisjon. Det er allikevel interessant nok å merke seg at det finnes likhetstrekk i områdenes økonomiske og administrative situasjon.

En annen likhet er skriftspråk. I Kosovo ble serbisk gjort til eneste tillatte skriftspråk i 1992. Dermed ble serberne satt i en fordelaktig situasjon i forhold til albanerne. De satt dermed med bedre sjanser for å lykkes i samfunnet. Skolegang og arbeid ville bli lettere hvis deres morsmål var eneste tillatte skriftspråk. Det ligger også politiske implikasjoner i hvem som er tilsatt i de byråkratiske stillingene. Hvis en minoritet sitter med mesteparten av

påvirkningsmakten, vil de politiske beslutningene langt fra alltid tjene majoriteten. Samtidig ville et lignende problem oppstått om majoriteten bestemte, ettersom minoriteten da ville hatt det vanskelig.

Høna eller egget?

I Kosovo er det vanskeligere å si om det var den økonomiske undertrykkingen som utløste motstanden, eller motstanden som ga opphav til den økonomiske undertrykkingen.

Motstandsbevegelsenes målsetninger hadde lenge vært å bli en del av Albania eller rett og slett å frigjøre seg fra Serbia (Mønnesland, 2006). Var det separatistiske bevegelser innenfor den kosovoalbanske befolkningen som inspirerte undertrykkingen, eller var det et etnisk-orientert hat som gjorde det? Antakeligvis var det en kombinasjon. Som tidligere sagt, hadde undertrykkingen av kosovoalbanerne foregått langt lenger enn siden begynnelsen av nittitallet. Denne undertrykkingen har nok styrket separatistiske tendenser hos kosovoalbanerne som igjen har ført til videre frihetsberøvelse. Så selv om de økonomiske problemene som kom av den serbiske politikken er viktig, så kan en ikke ta for gitt at denne undertrykkingen oppsto kun på grunn av etnosentrisme. At områder som ønsker autonomi blir stemoderlig behandlet av staten det inngår i, er ikke et sjeldent fenomen (Dent, 2004).

I J&K ser undertrykkingen ut til å handle mer om hva maharajaene regnet som praktisk, enn noe generelt hat (Rai, 2007). Dette tilsvarer ikke at muslimene aldri hadde ønsket seg uavhengighet hadde de hatt like, økonomiske og andre, muligheter som panditene. Hva det tyder på, er at den økonomiske tilstanden til muslimene ikke sprang ut av deres egen motstand mot regimet.

4.1.3 Religiøse årsaker?

Kosovo polje:

En kan ikke forstå situasjonen i Kosovo uten å ha en viss kjennskap til historien om slaget på Kosovo polje. Hvorfor er Kosovo så viktig for serberne? For å forstå dette må vi forstå hva som skjedde på Kosovo polje. I 1389 fant slaget på Kosovo polje sted. Dette var et større slag

mellom de invaderende ottomanene og slaverne, albanere og mer. Begge sider hadde en del balkanske folkeslag kjempende på sin side. Serberne kjempet også på ottomansk side, for eksempel. I serbiske fortellinger er det stort sett serberne på den ene siden og ottomanene/muslimene på den andre. Slaget endte noenlunde uavgjort, og hærførerne på begge sider døde. Slagets sentrale rolle for serbernes nasjonale bevissthet, kommer av betydningen det ble tillagt på et senere tidspunkt. I serbisk tradisjon er dette et slag hvor, kort fortalt, serberne led et endelig nederlag mot muslimene om herredømme på Balkan. Dette skjedde ikke på grunn av underlegen militær kapasitet. Nederlaget kom av at Tsar Lazar (serbernes hærfører og fyrste) fikk valget mellom et kongerike på jorden og et i himmelen. Han valgte sistnevnte. Derfor mistet han Serbia. Denne legenden danner grunnlaget for serbernes syn på dem selv som martyrer og et utvalgt folk (Colovic, 2002).

I følge myten skal serberne ha sverget på og en dag få tatt Kosovo tilbake fra ottomanene. I dag har ottomanene og ”muslimer generelt” mye av den samme betydningen for serberne. Altså er det albanske (som for det meste er muslimer) flertallet et problematisk punkt for serbere av nasjonalistisk art. Jubileet i 1989 ble markert ved hjelp av store feiringer, og Tsar Lazars (påståtte) levninger ble fraktet rundt i Serbia slik at religiøse kan få se relikviene. Her ser vi altså at den serbiske kirken utfører en del handlinger som direkte kan ha styrket motviljen mot albanerne og serbisk nasjonalisme.

Kosovoalbanerne så ikke på egen religion som viktig motivator for deres handlinger. De kan allikevel ha fått motivasjon til opprøret fra argumentene om serbernes religiøse krav på området. Et krav som ekskluderte dem av natur ettersom de hverken var serbere eller ortodokse¹⁷.

For muslimene i J&K var det mer deres status som muslimer som forårsaket undertrykkelsen. Denne statusen kan ha vært mer et økonomisk tilfelle/klasseanliggende enn noe tilknyttet hinduistiske læresetninger.

4.1.4 Statsledernes betydning:

---

¹⁷ Det finnes et mindretall albanske ortodokse, men de bor i Albania.

Egenskap/ statsoverhode	Maharaja Sir Hari Singh	Slobodan Milošević
Fått stilling gjennom	Slektskap, fødsel, medlemskap i Dografamilien, britene.	Valg, meritokrati, men også ekteskap.
Legitimitet	Tradisjonell	Legal
Takler misnøye ved	Ignorering?	Skyver det over på andre grupper
Etnisk tilhørighet	Pandit	Serber

Tabell 3.4 statsledere

Demokrati og monarki:

For å forstå forholdet mellom Kosovo og resten av Jugoslavia (les: Serbia), er det viktig å se på den politiske situasjonen i Jugoslavia. I år 1989 hadde Jugoslavia gått gjennom viktige forandringer etter Titos død i 1980. Tito hadde på forskjellige måter uskadeliggjort politiske utfordrere før de fikk truet hans posisjon. Samtidig hadde han ordnet en etterfølgerordning hvor ingen hadde makten for lenge av gangen. Altså ble Jugoslavia stående igjen uten en klar etterfølger til Tito. Ettersom Tito hadde fungert som en samlende figur for Jugoslavia, sto mye uklart da han var borte.

Slobodan Milosevic sin politiske karriere vokste fram i denne konteksten. I første omgang ble han valgt til serbisk president. Milosevic ble i begynnelsen ansett som en kompromisskandidat. Han virket der og da ikke som noen politisk utfordrer for noen av de politiske retningene, samtidig som han virket lojal mot det kommunistiske Jugoslavia. Etter hvert som nasjonalistiske stemninger igjen bygget seg opp, greide Milosevic å ta dette i bruk.

Maharaja Sir Hari Singh kom til makten på annet vis. Han arvet tittelen i kraft av å være den forrige maharajaen, Sir Pratap Singh, sin nevø. Her ser vi allerede en viktig forskjell mellom statsoverhodene i Jammu & Kashmir og i Serbia. J&K var et fyrstedømme, mens Serbia var et slags demokrati. Leksikonet for den nyere konflikten i Jugoslavia kaller styret et diktatur, så saken er omdiskutert (Milijovevic, 1998). Jeg velger å ta utgangspunkt i at det foregikk valg. Samtidig skal Milosevic og kompani hatt en del å si for hvem som fikk stemme i valgene til

tider (Thomas, 1999, pp. 130-136). Av denne grunn kaller jeg styret heller for et noe suspekt demokrati. Faktisk, med hensyn til J&K, hadde en høye forhåpninger til maharajaen først. Etter den storslagne feiringen av hans kroning og hans sønns fødsel, dalte disse. Storslåtte feiringer på statlig budsjett er mindre populære i krisetider. Etter hvert provoserte han ikke bare muslimene, men panditene også (Lamb, 1991).

Det hjalp heller ikke at Maharajaen sendte kashmirske styrker for å støtte inderne under andre verdenskrig. Maharajaens beslutning førte til opptøyer, som igjen skadet økonomien (Schofield, 1996, pp. 108-111). Milosevic hadde på sin side også greid å provosere de fleste. Dette var mye på grunn av politikernes krangling. Etter hvert som krigen i Bosnia-Hercegovina gikk dårlig, og situasjonen for serberne i Kroatia så mindre lovende ut, ble hans politiske makt truet (Thomas, 1999, pp. 236-240).

Takling av misnøye:

Hvordan taklet de respektive statslederne misnøyen rettet mot dem? Milosevic ser ut til å ha taklet interne problemer i Serbia og Jugoslavia med å rette søkelyset på det nasjonale. Han benyttet seg av en mer og mer nasjonalistisk diskurs (Mønnesland, 2006; Ronayne, 2003). Hans popularitet blant serberne økte også i takt med at problemene i Kosovo ble større.

Maharaja Sir Hari Singh valgte derimot ikke å demonisere hverken panditer eller muslimer. Selv buddhistene slapp unna. Ettersom maharajaen skal ha vært en knakendes god undertrykker (Lamb, 1991, pp. 83, 88), er dette nesten litt overraskende. Blant annet skal han ha fått opprørere flådd levende (Lamb, 2001, p. 55). Dette kan forklare hvorfor Maharajaen ikke ble sittende ved makten etter 1947, mens Milosevic beholdt makten i flere år etter krigen. Milosevic var dyktigere i det å påvirke folkeopinionen.

Det er også greit å merke seg at den gruppen som hadde mest makt i Kosovo på dette tidspunktet, den serbiske minoriteten, støttet Milosevic. I kontrast til dette, ser vi at panditene var mindre begeistrede for maharajaen. Faktisk skal flertallet ha støttet de kashmirske muslimenes krav om bedre rettigheter (Schofield, 1996). Begge opprørene ble allikevel styrket av at både panditene og kosovoserberne hadde fått det verre enn før, og dermed ønsket forandring. Det er forandringen de ønsket som er forskjellig. Kosovoserberne ville ha tiltak mot kosovoalbanerne, men panditene ville ha en slags forandring i hensyn til maharajaens

politikk. I begge mine kasus har de lavere klassene, altså majoritetsgruppene generelt, vært skeptiske til statsoverhodet og positive til (deler av) motstandsbevegelsen. Jeg vil også nevne at motstandsgruppene i Indisk Jammu & Kashmir på 1990-tallet etter en stund mistet oppslutning blant de sivile kashmirske muslimene. Opprørsgruppene har enda ikke oppnådd noen nevneverdige mål. Det er interessant å merke seg at også Theda Skocpol har funnet at de forskjellige klassenes forhold til opprørsgruppene og statsoverhodet er av betydning (Skocpol, 1994).

Kan styreform forklare dette?

Det er viktig å merke seg hvilken kontekst de forskjellige styreformene skapte for statslederne. Maharajaens tittel var nedarvet, altså noe han fikk for hvem han var og ikke hva han kunne. Milosevic fikk sin tittel gjennom valg og familiekontakter. Det er ikke uten betydning at han giftet seg inn i en av de ledende kommunistfamiliene. Samtidig ville det være langt lettere å avsette Milosevic enn maharajaen, og dette var noe han måtte ta hensyn til. Statsledernes stillinger var altså underbygget av to forskjellige legitimitetsformer. Maharajaen hadde en slags tradisjonell autoritet, mens Milosevics legitimitet var basert på legal-rasjonelle spilleregler¹⁸. Han hadde ikke sittet lenge nok til at hans makt var sikret på den måten Titos makt var. Tito hadde startet som en karismatisk leder, for deretter å gå over i en kombinasjon av de andre autoritetsformene. Han hadde vært en viktig motstandskjemper under andre verdenskrig, noe som underbygget hans karismatiske verdi. Milosevic hadde startet som en mer kjedelig byråkrat, som søkte å øke sin karismatiske «kapital» ved å portrettere seg som forkjemper for den serbiske nasjon.

Maharaja Sir Hari Singh kunne spore sin rett til å styre tilbake til: 1. Dogra familiens tidligere styre av Jammu. 2. Sikhenes utnevning av Gulab Singh som raja over Jammu. Det var særlig sistnevnte begrunnelse maharajaene hadde prøvd å styrke. Mye av statens økonomiske gevinster ble tildelt Sikhene, selv etter anglo-sikhkrigen. Dette var en måte for maharajaene å understreke sin legitimitet på, ettersom denne hvilte på sikhenes vennskap. Samtidig måtte de blidgjøre britene, som J&K sto i et vasallforhold til. Dette forholdet var ekstra viktig for Sir Hari Singh. Dette er fordi den tidligere maharajaen hadde utnevnt en annen, Sir Hari Singhs fetter, til etterfølger. Sir Hari Singh skal ha vært en slags disorientert playboy med sansen for

---

¹⁸ Til en viss grad.

det materielle. Det bør også nevnes at Sir Hari Singh's far og maharaja Pandit Singh hadde et vanskelig forhold (Schofield, 2003, p. 24). De andre fyrstestatene hadde også støttet valget av fetteren fremfor Sir Hari Singh. Britene brukte allikevel sin makt til å sette inn Sir Hari Singh som maharaja. Alastair Lamb mener at dette var fordi Sir Hari Singh ville være lettere å kontrollere. Innenfor J&K, og egentlig i Fyrste-India generelt, ble fetteren ansett som den rettmessige herskeren (Lamb, 2001). Dette kan også ha spilt inn på hvorfor maharajaen ble avsatt etter at britene trakk seg ut. En skal allikevel ikke glemme det faktum at maharajaen fikk Nehru, Indias kommende statsminister, satt i forvaring da han prøvde å besøke J&K. Dette kan nok ha bidratt også.

Dermed kan en se det som mer forståelig at maharajaen brukte mye av sin tid på å styrke forholdet med andre makter. Dette gikk allikevel på bekostning av hans popularitet i befolkningen. Muslimene hadde aldri vært overbegeistret for sine maharajaer, men de var såpass undertrykkede at det skulle ta en stund før dette var videre problematisk for maharajaen. At han valgte å provosere panditene ved å forandre skriftspråket er verre. Samtidig blir det mer forståelig når en setter det i den sammenheng at styret til konger, maharajaer, despoter osv. ikke hviler på folkets vilje. Unntaket til regelen er revolusjoner. Derfor har muligens ikke dette vært øverst på maharajaens prioriteringsliste.

Milosevic derimot, har vært langt mer avhengig av befolkningens godvilje. Ettersom Jugoslavia hadde vært politisk isolert i lang tid (Mønnesland, 2006), i kraft av å være en slags nøytral sone mellom kommunismen og kapitalismen/Vesten, har faktisk ikke forholdet til omverdenen vært like viktig. Hva en ønsket internt i Serbia ble prioritert foran hva omverdenen forventet.

Oppsummert kan en dermed si at Milosevic og maharajaen gjorde forskjellige beregninger angående hvem sine meninger en skulle prioritere. Ingen av dem kom seirende ut av konfliktene jeg tar for meg, men Milosevic greide å bli sittende med makten etter krigen. Dette kan delvis knyttes til at han, stort sett, gikk i den retningen folket ville han skulle gå. Det kan også forklare hvorfor Milosevic ventet så lenge med å gi slipp på Kosovo. Han visste hva tapet av Krajina (i Kroatia) hadde gjort med hans politiske oppslutning. Å gjenta dette må ha virket risikabelt. I tillegg fantes det en gammel, og reell, frykt for at kosovoalbanerne ville ødelegge klostre og lignende. Dette er fordi de er reelle fysiske manifestasjoner av serbernes kulturarv (Dragnich & Todorovich, 1984). Ettersom kosovoalbanerne faktisk vandaliserte en

del klostre og mer, vil jeg påstå at frykten ikke var ubegrunnet (Mønnesland, 2006; Ramet, 2005).

Hvordan inspirerte statsoverhodene opprørene som fulgte?

Begge statslederne inspirerte opprør mot statsstyret i kraft av å undertrykke. Hvorvidt kosovoalbanerne hadde godtatt en vedvarende tilslutning til Serbia om regjeringen hadde vært mindre undertrykkende er usikkert. Antakeligvis er det usannsynlig. Muslimene for sin del, var ikke interessert i at J&K skulle bli styrt av muslimer så mye som de var av å få bedre levekår og politiske rettigheter. Det er dermed mer mulig at maharajaen kunne ha blitt sittende hadde han ikke blitt ansett som en undertrykker av det muslimske miljøet. Grupper som NC ville heller ikke hatt en like stor suksess, hadde det ikke vært for undertrykkelsen av muslimene.

Motstandsstrategier

4.1.5 Passiv/militær motstand

Vi har sett på faktorer som kan ha forårsaket misnøyen i områdene. Nå skal vi se på hvordan motstanden ble organisert. Hva motstandsgruppene gjorde i denne fasen kan ha hatt betydning for hvem som ville samarbeide med dem senere. Først vil jeg kort gjøre rede for hva geriljakrigføring er. Jeg gjør dette fordi særlig Kosovo var preget av denne typen motstandskamp. I tillegg vil en se at reglene for geriljamotstand også har vært gjeldende for motstandsgruppene, i første rekke er propaganda av betydning.

Gerilja:

Geriljakrigføringens suksess kommer i følge T.E. Lawrence fra fire faktorer: mobilitet, sikkerhet, tid og doktrine (Townsend, 2001). En videre forklaring: først litt om mobilitet: som små grupper kan en bevege seg raskere enn store hærer. Sikkerhet: når en har støtte i lokalbefolkningen har en bedre informasjon om lokale forhold, og har slik et fortrinn overfor motstanderen. I tillegg vil en ha bedre mulighet for å forbli skjult. Hva menes med tid? En

kan benytte seg av operasjoner en er noenlunde sikre på at vil være vellykkede. Disse kan en også dra ut over lengre tid.

Til slutt litt om doktrine: En må ha befolkningens støtte. Hvis en skal få dette, må en kunne tilby dem en bedre samfunnsorden enn nåværende makthaver. En må også ha en doktrine for geriljasoldatene del. Nasjonalisme kan f.eks. fungere som drivstoff for soldatene. Altså innebærer geriljakrigføring utstrakt bruk av propaganda (Chaliand, 1994, pp. 880-891).

Passiv motstand:

Gjengangeren i motstandskampen i begge områdene har vært delegitimeringen av områdets hersker. Det viktigste har vært å få stemplet det daværende herredømmet som illegitimt. Dette har vært gjeldende for begge kasusene mine. Dette vil først og fremst være gjeldende i den neste fasen av konflikten, dermed drøfter jeg dette i kapittel 5.

I Kosovo prøvde Rugova i lang tid å benytte seg av en strategi a la Gandhi, hvor en utelukkende drev med passiv motstand. Denne kampanjen hadde tre mål. Det første var å unngå et voldelig opprør. Nummer to var å internasjonalisere kosovospørsmålet. Det siste målet var å kjempe mot legitimiteten til det serbiske styret. Alle punktene jobbet mot det samme målet: å realisere drømmen om et uavhengig Kosovo. Det positive med denne strategien er at en kan både overfor ens eget folk, og overfor det internasjonale samfunnet, markere seg som ”de snille.” En blir forulempet av den andre parten, mens en selv ikke begår overtramp mot den andre. Jeg nevner også betydningen dette har hatt for Rugovas eget folk. Som T.W. Lawrence har sagt, er noe av det viktigste i motstandskampanjer å vinne ens eget folks støtte (Chaliand, 1994, pp. 880-891). Ved å bruke denne strategien, vil en gi ens støttespillere en følelse av moralsk overlegenhet.

I J&K skal muslimesenes frihetskamp mot Dograstyret¹⁹ ha begynt den 13.juli i 1931(Rai, 2007). Deres motstand var passiv av natur. I det minste som motstand mot regimet. MC og NC, også kjent som geitene og løvene, var ikke alltid like passive mot hverandre(Schofield, 1996). For det meste gikk motstanden ut på politisk arbeid for å bedre befolkningens kår. Det mest dramatiske som hendte var egentlig når Sheikh Abdullah ga ut et manifest hvor han la fram sin ide om et fritt og sosialistisk Kashmir (Schofield, 2003).

---

¹⁹ Dograene var familien som skapte maharajaene i neste omgang.

Dette er også talende for denne fasen. Konflikten hadde ikke eskalert enda. På slutten av perioden begynte muslimene og kosovoalbanerne å virkelig vurdere bruk av vold som politisk middel. Selv i Kosovo ble ikke dette satt ut i live før i neste fase.

4.1.6 Etnopolitisk organisering og samarbeid

Gruppe/Samarbeid	Samarbeidspartnere	Samarbeider ikke med hverandre	Problematiske samarbeid mellom
Kosovoalbanerne			FARK-KLA, LDK-KLA, LDK-FARK (altså alle)
Muslimene i Jammu & Kashmir	NC-Panditene , MC-Panditene	NC-MC	

Motstandsgruppens interne og eksterne allianser

Det er ikke bare av betydning hvordan samarbeidet foregikk, men også hvem som samarbeidet. Det er viktig for gjennomføring og for signalisering. Særlig samarbeid som gikk på tvers av religiøse grenser kan hjelpe når det kommer til støtte utenfra.

I J&K var ikke religion den viktigste markøren for samarbeid. Eller, religiøs tilhørighet var ikke det. NC og MC var uenige i hvor viktig religion skulle være. Uenighetene mellom dem skal allikevel bunne mer i politisk rivalri enn meningsforskjeller (Lamb, 1991). For eksempel benyttet Sheikh Abdullah seg av en retorikk med sterke anti-hinduistiske elementer i begynnelsen av sin politiske karriere (Rai, 2007, p. 273). Allikevel var det slik at panditene kunne tenke seg å arbeide med både NC og MC (Schofield, 1996). Det hjalp ikke NC noe videre, med hensyn til panditene, at de ønsket en omfordeling av ressursene. Panditene satt inne med brorparten av disse. Det er også interessant å merke seg at panditene ikke hadde noen egne organisasjoner av betydning. Antakeligvis var dette fordi de som ville beholde status quo regnet med at maharajaen ville beholde makten. Selv i 1946 var det usikkert hvorvidt britene virkelig ville gi slipp på India.

I Kosovo samarbeidet kosovoalbanerne med hverandre på tvers av religion. Kosovoserberne og serberne generelt dannet en front mot disse som baserte seg på nasjonalisme. Altså var grensene noenlunde forutsigbare, med en folkegruppe mot en annen. Internt i motstandsfraksjonen var situasjonen preget av LDK og Rugovas dominanse i denne perioden.

MC hadde et sterkere forhold til Jinnah, og hans *All India muslim league*, på de indiske muslimenes side. Det bør allikevel nevnes at Jinnah ikke hadde særlig tro på MCs leder som en skikkelse som kunne lede muslimene (Schofield, 2003). Jinnahs organisasjon og NC hadde et heller kjølig forhold. Jawaharlal Nehru og Sheikh Abdullahs vennskap var derimot av stor betydning. Nehru skal ha gått direkte inn for å få framstilt Sheikh Abdullah som den rette mannen til å styre Jammu & Kashmir overfor britene. Dette på tross av at Muslim Conference kan sies å være mer moderate enn National Conference (Lamb 2003, s.46-47). Årsakene til samarbeidet går nok mye ut på tilfeldigheter. Det bør allikevel igjen nevnes at Nehru var fra J&K. Dette forklarer allikevel ikke hvorfor han ikke heller samarbeidet med panditene eller MC framfor NC. Eller hvorfor han ikke støttet maharajaen. Likheter er at både Abdullah og Nehru var sosialister i oppstarten av sine politiske karrierer. Kanskje denne sosialistiske orienteringen fikk dem til å se vekk fra religiøse forhold, og heller fokusere på likheter? Sekularismen spilte en viktig rolle i begges politiske program senere.

4.1.7 Signalisering

Signalisering/gruppe	KLA/kosovoalbanerne	NC/muslimene
Religion	Sekularisme	Sekularisme
Ønsker Selvbestemmelse?	Ja	Nja
Pasifisme	Internt nei. Eksternt ja pga arv fra Rugova	Nja
Nasjonalisme	Ja.	Nei.

Budskap

Hva er signalisering? Signalisering er hvordan en kommuniserer/oppfører seg med det mål å påvirke hvordan en blir oppfattet. Et eksempel på individnivå kan være klesstil. På makronivå kan en si at Statoil signaliserer sin redelighet med å ha «etisk ansvarlige» ansatt. Signalisering tilknyttes propagandapunktet i T.E. Lawrences krav til geriljagrupeer.

Hvilken beskjed sendte motstandsgruppene ut nasjonalt og internasjonalt? Under opptrappingen av konflikten sendte gruppene ut både bevisste og ubevisste signaler. NC sitt nære forhold til Nehru og hans Indian National Congress tydet på at de ønsket en sammenslutning med India heller enn med Pakistan. KLA ønsket i fremste grad et uavhengig Kosovo. På denne tiden var de allikevel ikke de dominerende aktørene på den politiske arenaen. Det var det LDK, Rugovas parti, som var. Etter hvert ville kosovoalbanerne gå vekk fra ikke-volds strategien. Det samme hendte i India før oppløsningen. Nazismen ble faktisk sett på som et eksempel til etterfølgelse, med hensyn til at forskjellige etnisiteter ikke burde omgås (Khan, 2007, pp. 40-63). Milosevic sitt parti var politisk sett en blanding av nasjonalisme og sosialisme. Det kan dermed være interessant å merke seg at en del av de samme politiske strømningene utbredte seg rett før oppløsningen av både Jugoslavia og India.

Til tross for at kosovoalbanerne oppga den ikkevoldelige strategien senere, ga antakeligvis den lange perioden med passiv motstand dem mer legitimitet enn de ville hatt ellers.

Omverdenen hadde valgt å ignorere deres krav mens de brukte fredelige midler. Dette kan ha hjulpet dem med å få dem over på deres side senere.

NC og J&Ks muslimer generelt trengte ikke å få støtte fra stormaktene. Det viktige var å alliere seg med de rette inderne. Valget sto mellom kongressmennene (Nehru) eller den muslimske liga (Jinnah). At Pakistan ville oppstå, var enda ikke klart. Det var heller ikke det at Nehru ville være en så viktig politiker som han ble for India. Selv om J&K ville måtte annekteres tydet allikevel mye på at maharajaen ville beholde makten. Dermed var det mange muligheter å ta hensyn til. I denne fasen sto NC og MC nokså likt politisk. Dermed ble mye av PR-arbeidet gjort for å øke ens oppslutning.

Konsekvenser av motstand

Motstanden i J&K resulterte i styrkede allianser for motstandsgruppene både internt og eksternt. De muslimske motstandsbevegelsene ble i stor grad støttet av panditene. Panditene sympatiserte med muslimene, og ser ut til å ha ment at disse levde under i overkant harde forhold(Schofield, 1996). En annen faktor for samholdet var arbeidsplassene panditene mistet som følge av at skriftspråket ble endret fra persisk til urdu. En kan trekke på Emile Durkheim ved å si at samholdet økte i gruppen etter hvert som en hadde en felles motstander, altså maharajaen.

I Kosovo var den serbiske regjeringens sanksjoner utelukkende rettet mot kosovoalbanerne. Derfor fikk en ikke den solidariteten gjennom felles prøvelser som en fikk i J&K, selv om muslimene hadde blitt ekskludert fra nøkkeljobber her også(Schofield, 2003). Det er på en annen side viktig å merke seg at serbiskkontrollert media ikke ville nevne motstandsaksjonene i begynnelsen (Thomas, 1999, pp. 399-340). I første omgang hadde dermed motstanden en større virkning internt i Kosovo enn i Serbia generelt. Om det var av frykt for at det skulle virke som om de ikke hadde kontroll over situasjonen, eller om det var for å hindre en konflikteskalering er ikke lett å si. Det kan allikevel tolkes som at regjeringen ikke var videre interessert i å rette oppmerksomhet mot motstandsaksjonene.

Maharajaen innfridde noen av motstandsgruppenes krav. Dette kan ha vært fordi britene hadde fratatt maharajaene deler av makten når de undertrykket muslimene i overkant mye. Det gjaldt dermed å bevare en viss balanse.

Avsluttende betraktninger:

Vi ser altså at majoritetsgruppene i begge mine kasus opplevde grader av undertrykking. I noen grad var det snakk om at de ikke fikk utøvd demokratiske rettigheter en kan ta for gitt. Dette er allikevel ikke like viktig. Det viktige er at begge gruppene opplevde at deres økonomiske muligheter ble hindret. Dette var ikke nødvendigvis noe nytt i seg selv. Allikevel kan undertrykkingen ha hjulpet på senere, ettersom det kan ha gitt dem mer sympati. Det som gjør dette så effektivt, er at rikene de var tilsluttet til var i en omveltningfase, eller på kanten av store omveltninger. Vi har også sett at både Serbia og J&K ble påvirket av den politiske uroligheten tilknyttet deres tilknyttede riker. Ingen av statene hadde hatt den samme geografiske sammensetningen lenge. Gruppene som ikke var fornøyde med dagens situasjon brukte den turbulente situasjonen til å øke graden av motstandsarbeid mot regimene.

Motstanden var allikevel ikke enhetlig. I begge kasusene er motstanden delt opp i forskjellige grupper. Disse gruppene ville nødvendigvis ikke det samme. Særlig i J&K foregikk «kampen» på to arenaer. Den første var mot maharajaen og den andre var internt mellom NC og MC. I Kosovo er det mest i neste kapittel vi ser at motstandsbevegelsene også konkurrerte mot hverandre. Hvem som vant mest fram, og hvem disse ønsket å samarbeide med vil senere ha betydning for maktforholdene mellom de etniske gruppene.

5 Eskalering: Kashmir 1947-1950, Kosovo 1996-1999.

Historisk oversikt

Jammu & Kashmir:

Året er 1947, og disse hendelsene preger tidligere Britisk India: Britene trakk seg ut av India etter andre verdenskrig, og staten Pakistan ble opprettet. Dette ville senere føre til en krig om grenseforhold mellom statene India og Pakistan.

India annekterte den største delen av Jammu & Kashmir (J&K). Prosessen som førte til indisk kontroll kan oppsummeres slik: Etter delingen av India i 1947, som resulterte i statene India og Pakistan, ble fyrstene sterkt oppfordret til å velge en av de nye statene å slutte seg til. Etter positiv oppmerksomhet fra Pakistan, var J&Ks fyrste klar for en sammenslutning med disse. En skulle tro dette ville være et populært valg. Det ville medført at et muslimsk majoritetsområde ble del av en muslimsk stat. Muslimene i området følte seg allikevel sviktet av Pakistan. Årsaken til dette var at pakistanerne ønsket å samarbeide med maharajaen, hvis forhold med muslimene var anspent.

Avtalen mellom maharajaen og Pakistan ble tilbakekalt, av maharajaen, rett før sammenslåingen. Dette ble gjort på grunnlag av det han mente var brudd på betingelser fra Pakistans side. Pakistan svarte med å invadere J&K i 1947. En presisering er her nødvendig: Det er usikkert hvorvidt det var Pakistan som invaderte området, eller om staten kun støttet et internt opprør (Schofield, 2003). Generelt er det vanskelig å finne upartiske beretninger om krigen (Lamb, 2001, p. 104). Uansett skyldforhold ble freden brutt, og J&Ks historie som fyrstedømme var ved veis ende. Fyrsten ba inderne om hjelp. Disse var villige til å hjelpe, på betingelse av at J&K ble annektert av India. Da India gikk inn i fyrstedømmet, responderte Pakistan ved å (offisielt) invadere området²⁰. Dermed var krigen innledet. En avtale mellom partene ble påstått signert før inderne gikk inn i konflikten, noe som ville styrke deres krav på

---

²⁰ Jeg er særdeles glad i FN-sambandets forsøk på å fremstille en versjon av hendelsene som skal trække færrest mulig på tærne (FN, 2008).

området. Krigen endte i våpenhvile i 1948/49. India kom best ut med storparten av området. Pakistan kom på sin side dårligere ut.

Kosovo:

«Kosovoalbanerne kan befinne seg på en farlig sti. De kan komme til å miste det de anser som deres fordel. De kan ikke rive Kosovo ut av Serbia med makt; såpass burde de vite. Hvis de velger å bruke vold²¹, er det vold de vil få (Dragnich & Todorovich, 1984, p. 179).»²²

- Alex N. Dragnich og Slavko Todorovich.

I 1997/8 brøt borgerkrigen ut for fullt da den albanske geriljabevegelsen (offisielt) gikk inn i konflikten. Strategien var på begge sider basert på å få sikret viktige områder. Særlig Drenica-dalen var av betydning. Sivile serbere ble bevæpnet samtidig som frivillige kom inn fra Albania.

I 1998 forsøkte stormaktene å megle fram en løsning. Det fremste eksempelet på dette er forhandlingene ved Rambouillet-slottet i Frankrike. Disse resulterte i en våpenhvile som relativt raskt ble brutt av KLA i januar 1999.

Til slutt gikk stormaktene mer direkte til verks da NATO besluttet at det var nødvendig å intervenere. I 1999 innledet NATO sine luftangrep, uten FN-godkjenning. Dette var både pga. russernes motvilje og en vurdering om at en ikke hadde tid til prosessen som kunne føre til godkjenning²³. Serberne brukte på sin side kaoset dette medførte som påskudd for, og virkemiddel til, utstrakt etnisk rensing i Kosovo (Matlary, 2008).

Bombingen fortsatte over lengre tid og etter hvert ble det hintet om en mulig bakkeinvasjon. Til slutt kapitulerte serberne og en fikk i stand en endelig våpenhvileavtale. Denne avtalen hadde flere punkter, blant annet at FN skulle administrere Kosovo inntil videre. Et annet var at KLA skulle demilitariseres. Den 10. juni 1999 stanset bombingene.

I juni 1999 overtok NATO og FN styringen av Kosovo, og kosovoalbanerne returnerte fra landflyktighet. Dette gikk ikke direkte fredelig for seg. Kosovoalbanerne utnyttet situasjonen til å hevne seg på kosovoserberne. Som en konsekvens av dette ble flere kosovoserbere drept

---

²¹ Engelsk: Force

²² Egen oversettelse

²³ Den eneste som påstår siste punkt av mine kilder er Matlary. Siden hun jobbet i FN på denne tiden, skal en ta det hun sier med en klype salt.

eller drevet på flukt(Mønnesland, 2008). Snart dannet FN organisasjonen UNMIK, Interim Administrative Mission in Kosovo. Denne overtok styret over regionen fram til 2008.

Utover året gikk Milosevic til den internasjonale domstolen. Her la han frem en anklage om at NATO hadde brukt illegal makt og begått folkemord mot serberne. Hvorvidt han oppriktig trodde dette ville lykkes, eller om han kun gjorde det for å styrke sin stilling internt i Serbia, er en annen sak. Uansett fikk han ikke medhold på noen av punktene.

Årsaker til motstand

5.1.1 Nye statsdannelsers betydning

Da det ble klart at Britisk India skulle erstattes av de «nye» statene India og Pakistan, ble det også gjort klart at fyrstestatene ville måtte velge en av disse å slutte seg til. Den underliggende beskjeden ser ut til å ha vært at de sannsynligvis ville bli erobret av en av statene uansett, og britene kom ikke til å blande seg inn. Altså var det greiere for fyrstene om de bestemte selv, før valget ble gjort for dem. Særlig i J&K var dette en utfordrende situasjon, ettersom fyrsten var hindu mens flertallet av befolkningen var muslimer. I tillegg var statens ledende politiske parti, National Conference (NC), et de facto muslimsk parti. På den andre siden var NC mer knyttet til Jawaharlal Nehrus politiske bevegelse i India, enn til lignende bevegelser i Pakistan. Altså var det ingen tydelig retning for J&K å bevege seg mot.

Dette førte igjen til en mulighet for muslimene i J&K. For de muslimske organisasjonene, NC og MC, ble det å bli kvitt maharajaen sett på som gunstig. Hva de ikke var enige om, var hvilken ny situasjon de ønsket seg. Det ble etter hvert tydelig at NC ville komme best ut av en sammenslutning med India, mens MC ville tjene på å bli en del av Pakistan.

For kosovoalbanernes del, ga de nye statsdannelsene opphav til et klima hvor videre løsriving ville være en del av en større utvikling, og ikke en isolert enkelthendelse. Allikevel hadde det langt i fra den samme betydningen for Kosovo som statsdannelsene hadde for J&K. I J&K drev statsdannelsene fram en situasjon hvor en opprettholdelse av status quo var umulig. I Kosovo var ikke dette tilfelle. Allikevel ga det i begge tilfeller en større sannsynlighet for at opprøret ville lykkes.

En annen viktig faktor som kom som følge av de nye statsdannelsene, var svekkelsen av makthaverne. Oppløsningen av Jugoslavia forandret situasjonen slik at Kosovo ikke lenger var del av en sterk, men av en betydelig svekket, «føderasjon.» For J&K sin del, førte det at britene trakk seg ut av India til at grunnlaget for maharajaenes makt forsvant. Som tidligere nevnt, var det Øst-India kompaniet som ga Dogra-familien makten tilbake²⁴. Svekkelsen av den sittende makthaveren kan ha ført til at maktskiftet ble lettere å gjennomføre. I tillegg kan det ha gjort at et opprør virket mindre risikabelt.

5.1.2 Motstand som selvforsterkende effekt? (motstand fører til represalier som fører til sterkere motstand som fører til...)

I begge kasusene ble motstanden møtt med, i varierende grad, fengsling og undertrykking i den første fasen. Dette kan igjen ha helt bensin på bålet angående motivasjon til protest mot regimet. Det pågikk en mekanisme som kan beskrives slik: Jo verre motstanden ble, jo hardere slo regimet ned på motstanden, som igjen bekreftet at motivasjonen var legitim.

Sheikh Abdullah, hans tilhengere, og medlemmer av MC, ble arrestert mer enn én gang. Hva som skjedde med kosovoalbanerne (fengsling, husransaker uten grunn, avskjed fra offentlige stillinger) har allerede vært gjennomgått i kapittel 4. Som sagt, var det den manglende effekten av den fredelige motstanden, koblet med serbisk undertrykking, som førte til KLA²⁵ sin raskt voksende popularitet fra 1996 av. KLA sine aktiviteter førte igjen til en (enda) mer voldelig respons fra den serbiske regjeringen (Mønnesland, 2006).

En annen faktor, en ikke må glemme, er det at kosovoalbanerne aldri var positive til den jugoslaviske idé²⁶, eller det å være en del av en serbisk stat generelt. Ser en det fra serbernes side, vil undertrykkingen ikke virke utelukkende etnisk motivert. Det var ikke nødvendigvis slik at de ble undertrykket bare fordi de ikke var serbere. For dem var situasjonen faktisk slik at jugoslaverne lenge hadde gitt økonomisk støtte til en gruppe som arbeidet for å løsrives fra deres føderasjon. Mange anså kosovoalbanerne derfor som utakknemlige (Dragnich & Todorovich, 1984, pp. 175-185). Faktum er at opprettelsen av et eget universitet i Kosovo med bruk av albanske lærebøker, og økt selvstyre under Tito, ikke dempet de separatistiske

---

²⁴ Disse hadde styrt Jammu tidligere.

²⁵ Kosovos frigjøringsarmé.

²⁶ Ideen om en jugoslavisk stat.

tendensene. Faktisk ble de mer uttalte (Mønnesland, 2006). Så det var ikke tilfelle at kosovoalbanerne oppførte seg pent, bare de ble behandlet bra. Min hovedkilde for dette avsnittet, Dragnich & Todorovich, er serbere og tenderer til å stå på deres eget folks side. Dette er viktig å få med seg. Det er allikevel få av deres kommentarer jeg ser grunn til å være skeptisk til. Mønnesland (2006) bekrefter at den kosovoalbanske motstanden ikke ble dempet av opprettelsen av et universitet i Kosovo. Deres argumenter for å beholde Kosovo er derimot mer omstridte. Disse vil jeg diskutere i del 6.1.11.

Geriljakrigføring øker sjansen for etnisk rensing (Mann, 2005, p. 32). En grunn til dette er at geriljakrigføring baserer seg på hva en kan kalle «skjulte angrep.» I stedet for å møte en hær med en annen hær, møter hæren en liten gruppe som angriper deres livsviktige forsyninger i stikkangrep (Chaliand, 1994). Fordelen med å være en liten gruppe, på hjemmebane, er at det er vanskeligere for motstanderen å finne en. Er befolkningen på ens side, gjemmer en seg gjerne blant dem (Townsend, 2001). Det er greit å nevne at det ikke er alltid en må ha befolkningens støtte for å gjemme seg blant dem. Men skjer det ufrivillig, er det større sjanse for at noen røper hvor en er.

Hva har dette med etnisk rensing å gjøre? Svaret ligger i hva hæren må gjøre for å ta seg av denne trusselen. Det er vanskelig å angripe en fiende en ikke vet hvor er. En må derfor finne skjulestedene deres. En vet at geriljasoldater ofte gjemmer seg blant sivilbefolkningen. At sivilbefolkningen gjemmer geriljasoldater, vil igjen ofte gjøre at de defineres som kollaboratører. Altså vil de kunne ansees som et noenlunde legitimt mål. Problemet er at en aldri vet akkurat hvem som skjuler geriljasoldatene. Derfor vil en kunne ramme hele landsbyer av gangen i jakten på dem. En annen metode en kan prøve er å prøve å forvise hele gruppen en antar samarbeider med geriljastyrkene, dette blir ofte definert som etnisk rensing. Følgene av etnisk rensing kan gå to veier: en gir opp, eller en får en økt motstandsvilje. I Kosovo ser det ut til at motstanden økte i takt med at overgrepene fra serbisk side ble verre.

Motstandsstrategier

Type motstand	J&K	Kosovo
Militær	Ja, NC hjelper inderne og kjemper mot	Ja. Går raskt over i full borgerkrig.

	Pakistan. MC kjemper mot inderne og hjelper høyst sannsynlig Pakistan	
Tidsrom for militær motstand	I løpet av 1947-1949. særlig 1947.	1996-1999
Gerilja?	I mindre grad. I større om en regner med at de pakistanske styrkene egentlig var opprørere fra J&K.	I høyeste grad.
Passiv	I mindre grad, unntatt i perioden rett før Pakistan invaderte.	LDK driver enda med passiv motstand.
Rettet mot?	Maharaja og støttespillere. Men også i stor grad intern krig mellom NC og MC.	Først særlig serbiskpoliti/styrker. Snart også mot sivile serbere og kosovoalbanere en tror er kollaboratører.
Eksterne allierte	Pakistan/India	NATO

Motstandsstrategier

5.1.3 Passiv/militær motstand?

I denne fasen benyttet partene i begge mine kasus seg av militær motstand. En viktig forskjell er at motstanden i J&K var mindre organisert i denne fasen. Deres motstand hadde preg av å oppstå litt ad-hoc i forbindelse med både Pakistan og Indias invasjon.

Invasjonen fra Pakistan skal i alle fall ha sett ut som lokale opprør (Bose, 2003). Opprørerne, Pakistan-støttede eller ei, skal ha vært mer engasjerte i plyndring enn i å ta strategiske punkter. Så enten ble konflikten startet av amatørmessige MC-lignende grupper, eller så

støttet Pakistan feil opprørere. Det er til og med mulig at pakistanske soldater skulle late som om de var opprørere, men så tok en målforskyvning sted, og det hele ble mindre vellykket. Uansett var det ikke noe videre tegn til bruk av mesterlig strategi i starten, med mindre Pakistan trengte kapital og å få lokalbefolkningen til å frykte dem. I så fall gjorde de en god jobb. Det bør allikevel nevnes at oppfatningene om hva disse gjorde er blitt farget av indisk propaganda i ettertid. Det var også en langt kortere tidsperiode den voldelige motstanden i J&K varte. Først og fremst var det snakk om en intensiv periode under beleiringen av hovedstaden (Lamb, 2001, p. 104).

Det er også viktig å merke seg at maharajaen, rett etter delingen av India og Pakistan, satte panditer til å renske muslimske landsbyer langs grensen, og tidvis på den pakistanske siden av grensen. Etter dette skal flere av muslimene ha vært svært villige til å hevne seg på panditene. Dette kan ha forklart utbruddet av opprørene, som videre førte til indisk invasjon. Det var dermed flere innenfor Jammu & Kashmirs grenser som kunne tenke seg å delta i et opprør. Dette minsker sjansen for at det kun var pakistanere som startet opprøret i J&K (Lamb, 2001, pp. 54-81, 66,69)²⁷.

I Jammu & Kashmir ble de militære aksjonene utløst av den pakistanske invasjonen. I Kosovo ble de utløst av frustrasjon overfor en mindre vellykket passiv strategi. På mange måter kan en si at de utløste sin egen krig, særlig fra KLA virkelig trappet opp sine militære aksjoner av. Tidspunktet kan være viktig. I følge Josef Martinsen (2010) ville konsekvensene for kosovoalbanerne ha vært langt verre om de hadde begynt sine militære aksjoner så tidlig som i 1990. Dette er antakeligvis fordi det da ville funnet sted som en del av krigen rundt oppløsningen av det tidligere Jugoslavia. Med hensyn til alle voldshandlingene som skjedde da, ville overgrepene mot den kosovoalbanske befolkningen fått mindre oppmerksomhet. En ville heller muligens ikke hatt følelsen av at voldshandlingene skjedde igjen, og denne gangen måtte de stoppes, hadde de skjedd parallelt med for eksempel Srebrenica-massakren. På den andre siden, kan det hende at serberne ikke kunne slått like hardt ned på kosovoalbanerne hvis militæret hadde vært opptatt i Bosnia-Hercegovina eller Kroatia. De ville nok også hatt en større sjanse for å komme på agendaen under Dayton forhandlingene. Dermed er ikke Martinsens meninger om KLA sin «timing» noe en trenger å ta som en selvfølge.

---

²⁷ En skal allikevel være litt skeptisk ettersom jeg bare har en kilde på dette. Og Alastair Lamb har enda ikke tatt noen andre enn muslimenes side i det av hans materiale som jeg har lest. Det var allikevel ikke uvanlig at slikt hendte rett etter oppløsningen. Det er ingen hemmelighet at oppløsningen var blodig (FN, 2008; Khan, 2007; Lamb, 2001).

5.1.4 Fredsforhandlinger

Den mest sentrale fredsforhandlingen under kosovokonflikten fant sted på det franske slottet Rambouillet i 1998. Grunnen til at denne forhandlingsrunden var så viktig, skal ha vært at den rettferdiggjorde intervensjonen i NATOs øyne. Tanken skal ha vært at en ville få KLA til å gå med på en fredsavtale mens serbiske politikere ikke ville godta vilkårene. Da kunne en bombe Serbia, ettersom det da ville være klart at serberne ikke ønsket fred. Planen var for så vidt grei. Svakheten var at den baserte seg på en tro på at KLA ville være lagspillere (Judah, 2000).

Tim Judah beskriver en situasjon hvor KLA sine utsendte brukte mye av tiden under Rambouilletforhandlingene på å krangle om hvem som skulle ta over lederskapet av Kosovo hvis konflikten gikk i den retningen de ønsket (Judah, 2000). Etter lange forhandlinger, viste det seg at partene ikke kunne bli enige. Det største problemet var ikke serberne, tro det eller ei. Det var faktisk KLA. KLA brukte lang tid på å bestemme seg for å gå med på vilkårene. Dette var en desentralisert gruppe, og lederne var ikke sikre på at de ville komme seg helskinnet ut av å undertegne en avtale som ikke ga Kosovo uavhengighet. De fryktet represalier fra sine egne. Etter trusler fra amerikanerne om at de ville trekke seg ut av konflikten om de ikke samarbeidet, skrev de under. Serberne gjorde ikke det samme. Dermed hadde NATO (offisielt) valgt side. De støttet kosovoalbanerne.

I tillegg til problemene på Rambouillet, var det også KLA som brøt en av de viktigste våpenhvileavtalene (HICK 2000, s.78-83). Ut i fra dette er det mulig å spørre seg om hvor interessert KLA egentlig var i å få stanset konflikten. Mange av offiserene hadde skaffet seg makt og respekt gjennom sin aktivitet i KLA, og de var ikke nødvendigvis interessert i å gi slipp på dette. I alle fall ikke for mindre enn et uavhengig Kosovo. Og antakeligvis et med de selv ved makten.

I J&K derimot, foregikk det ingen fredelige forhandlinger. Det en hadde, var forhandlinger på FN-nivå mellom Pakistan og India. Motstandsbevegelsene hadde altså ingen større rolle under fredsforhandlingene. I stedet for, hadde en India og Pakistan som påsto de talte for det kashmirske folk. Dermed hadde ikke NC og MC den samme muligheten som (særlig) KLA hadde til å være med på å avgjøre sin egen framtid.

Jeg påstår ikke at KLA gjorde en særlig god jobb som samtalepartnere. Det virker ikke som om hverken de eller serberne viste seg fra sin beste side under forhandlingene (Judah, 2000; Mønnesland, 2006). Det viktige er allikevel det faktum at Kosovokonflikten, som en konflikt internt i Serbia, gjorde at motstandskjemperne også kunne delta i fredssamtaler. J&K var slagsted for en konflikt mellom to land fra 1947 av. NC stilte seg på inderne side og MC på pakistanernes. Dermed kan det ha blitt sett som mindre nødvendig at motstandsgruppene uttalte seg. Det kashmirske folk var tross alt ikke enige uansett. Kosovoalbanerne var derimot samlet i sitt ønske om å bli uavhengige. En kan si at situasjonen i Kosovo var mer oversiktlig for omverdenen. Dette var også nødvendig for kosovoalbanerne. De *måtte* trekke inn andre stater. Muslimene i J&K trengte ikke å gjøre dette. Statene kom inn frivillig. Det som hjalp NC, var at de hadde gjort det såpass tydelig at de sto på indernes side.

5.1.5 Internt samhold?

Innenfor motstandsbevegelsene eksisterte det interne spenninger. Etter hvert ville KLA og FARK etableres av kosovoalbanere i landflyktighet. Samarbeidet mellom gruppene ble snart vanskelig. Det som skapte den interne splittelsen hos motstandsgruppene var at alle gruppene ønsket maktposisjoner i et uavhengig Kosovo. Tidvis kan dette ha gått utover motstandskampen (Martinsen, 2010). Motstandsgruppene begynte snart med aksjoner mot kosovoalbanere de anså som forrædere. I tillegg fikk politikere fra LDK også unngjelde, ettersom disse var politiske konkurrenter. Særlig etter at det viste seg at de fleste kosovoalbanere ville at KLA skulle beskytte dem under krigen, og at LDK skulle lede dem etterpå (IICK, 2000; Mønnesland, 2006)²⁸. Det viste seg altså at KLA sine ledere ikke var like fornøyde med en ren soldatrolle.

Det var også splittelser innad i KLA. Dette kom av samme faktor som gjorde KLA effektive militært sett. KLA var en desentralisert organisasjon, med spredt lederskap i soner. Dette gjorde KLA mindre sårbare hvis ledere ble fengslet eller drept²⁹. Det var også en måte å bøte for kommunikasjonsproblemene som kommer av å operere i det skjulte. De militære fordelene ble allikevel til ulempe for samholdet. Det var ingen klar lederstruktur. MC og NC hadde Sheikh Abdullah og Abbas som ledere. KLA hadde gud-og-en-hver-mann. Tar du en

---

²⁸ Jeg kan ikke akkurat si at jeg klandrer KLA. Det er litt utakknemlig å risikere sitt liv for folket sitt, for så å ikke få en belønning for det. Ikke at geriljaleder-blir-statsleder trenden har vært like suksessfull så langt...

²⁹ Hvis noen leser Con Iggulden sine bøker som Genghis Khan, vil en kjenne igjen den samme fordelene i det mongolske «militæret.»

titt på 1.3.1. finner du at det er så mange som tre lederskikkelser. Dette er faktisk en nedskjæring jeg har foretatt. Går en på wikipedia artikkelen om KLA, er listen enda lenger³⁰. Jeg valgte å liste opp dem som blir nevnt oftest i min litteratur.

Hadde KLA og dets ledere levd i nuet, ville alt vært greit. De levde allikevel ikke kun for frigjøringen av Kosovo. Som nevnt i 5.1.4, så var et populært tema innad i organisasjonen hvem som skulle bli statsleder hvis Kosovo ble uavhengig. Etterhvert førte den følgende rivaliseringen til maktkamper innad i KLA. Hvis en fremdeles tror at Jammu & Kashmirs muslimer var en enhetlig gruppe på dette punktet i lesingen, tar jeg selvkritikk for mine formidlingsevner. Innad i MC og NC var det derimot ganske greit samhold. Noe som kanskje ikke er så sjokkerende.

Da invasjonene av J&K startet, oppsto det en borgerkrig innad i befolkningen. NC skal for eksempel ha hjulpet inderne under invasjonen. Dette virker vel og greit. Det problematiske er at NC skal ha utnyttet denne situasjonen med det mål å hamle opp med politiske motstandere (Schofield, 2003). Her ligger den interessante kontrasten med Kosovo. I J&K var det klare interne stridigheter rundt hva en ønsket. Dette gjorde at både inderne og pakistanerne kunne si at de handlet på vegne av Jammu & Kashmirs befolkning. I Kosovo, derimot, var en enige om hva en ville. Selvsagt var det interne stridigheter. Disse stridighetene hadde preg av maktkamp, heller enn hvilken retning en ville bevege seg i. Kosovoalbanerne sendte dermed ut en tydeligere beskjed om hva de ønsket.

5.1.6 Eksterne samarbeidsrelasjoner

Den underlegne gruppen må tro at det finnes noen utenfor som kan støtte dem, for å tørre å satse på et opprør (Buzan & Wæver, 2003; Mann, 2005, pp. 6-7). Med tanke på dette skal vi nå se litt på hvem opprørsgruppene samarbeidet med, og hvilken betydning disse samarbeidene hadde.

KLA ble, ifølge Barry Buzan og Ole Wæver (2003), opprettet med det mål å få andre stater inn i konflikten. Dette er et vel ambisiøst utsagn. Hvordan vet de at det var dette som var intensjonen? Etter min mening kan vi heller si at dette var en stor del av deres strategi.

---

³⁰ http://en.wikipedia.org/wiki/Kosovo_Liberation_Army

Det er godt mulig at en kan ha angrepet serbisk politi i håp om å framprovosere en akselerering av krisen. En skal allikevel være skeptisk til å tillegge grupper strategiske tanker, som de kanskje ikke hadde, i ettertid. Det er også noenlunde sterkt å påstå at en ville framprovosere vold mot sine egne. Av disse grunnene mener jeg at vi ikke skal tillegge KLA «æren» for å ha forutsett hvordan situasjonen ville utarte seg. Antakeligvis ble gruppen opprettet fordi kosovoalbanerne var lei av behandlingen de fikk, og ikke så gode nok resultater fra den ikke-voldelige strategien til LDK. Det vi kan merke oss, er at kosovoalbanerne allerede under Dayton forhandlingene prøvde å skape oppmerksomhet, en internasjonal sådan, rundt deres situasjon. Det kan hende at KLA prøvde å framprovosere en borgerkrig som ville skape mer mediaoppmerksomhet, enn fredelige demonstrasjoner hittil hadde gjort.

Buzan og Wæver (2003, p. 383) argumenterer for at konflikten varte såpass lenge som den gjorde fordi aktørene hadde mektige venner og at de beregnet sine trekk ut i fra dette. Serbia gamblet lenge på å få støtte fra Kina og Russland. Dette ga dem ikke så mye som de hadde håpet på. Kosovo-albanerne gamblet nok til en viss grad også på at EU og NATO skulle fatte interesse for deres situasjon. Hadde Kosovokrigen skjedd isolert fra omverdenen, hadde sannsynligvis utfallet blitt annerledes. KLA gjorde en god innsats, men den serbisk/tidligere-jugoslaviske hæren var langt sterkere.

En viktig faktor å merke seg, er at en i Kosovo fikk snudd situasjonen ved å få utenlandske makter til å intervenere på ens vegne. NATO intervenerte til slutt i Kosovo, etterhvert som det ble klart at fredssamtaler ikke var nok for å løse konflikten. En annen faktor som kan ha spilt inn, var at flyktningstrømmen fra Kosovo til dets(europeiske) naboland kunne skape store problemer, særlig på grunn av vinterkulden. I J&K derimot, var situasjonen en annen. Her «intervenerte» inderne, men på vegne av maharajaen. Maharajaen ville snart avsettes, så hvorvidt han var deres fremste hensyn er tvilsomt. Pakistan invaderte området, direkte eller indirekte, også. Ingen av partene invaderte området ut av bekymring for muslimenes velvære. De gikk inn i konflikten, i siste instans, på egne vegne. Muslimene tjente på at de kom inn, men det var ikke muslimenes fortjeneste at de gjorde det. Vi ser altså at de eksterne aktørene som intervenerte i Kosovo og J&K hadde forskjellige motiver for dette.

5.1.7 Signalisering:

I denne fasen var det viktig for kosovoalbanerne å trekke inn omverdenen i konflikten. For kashmirene var det lite en kunne gjøre, annet enn å samarbeide med inderne eller pakistanerne. Det begge parter drev på med, var å prøve og delegitimere den sittende statslederen. En kunne ikke oppnå et maktskifte uten hjelp fra andre stater. Disse statenes politikere måtte samtidig tro selv at et maktskifte var nødvendig. For NC var dette enkelt. Sheikh Abdullahs vennskap med Nehru gjorde at han hadde gode kommunikasjonsbaner inn mot inderne. Dermed visste en nok også i Pakistan at maharajaen ikke var noe videre for et universelt system. Dermed var poenget å få solgt sin egen gruppe inn som mulige makthavere i området. Spørsmålet om hvilken gruppe av NC/MC som kunne overta var ikke så vanskelig. Det virker logisk at Pakistan/India ville belønne dem som hadde vært på deres side. Eneste utfordreren var panditene i tilfelle India fikk området. Disse var hinduer, og var vant til å sitte i statsbyråkratiet. Altså kunne det bli en enklere overgang om noen av disse hadde fått makten. Det ser allikevel ut til at NC hadde større støtte i befolkningen, og et nærere samarbeid med inderne.

For kosovalbanernes del, gikk mye av delegitimeringen ut fra det Milosevic hadde gjort selv. Dette hadde han til felles med maharajaen, som også undertrykket såpass mye at en ikke trengte å grave etter bevis på at han forskjellsbehandlet gruppene. Problemet kan ha vært det at Milosevic ble sittende med makten etter krigene i Kroatia og Bosnia-Hercegovina. Altså var det ikke nok at han hadde et noe smusset rulleblad. Han ble i tillegg ansett som fredsgarantør etter Daytonforhandlingene. Dermed måtte en jobbe mer for å overbevise NATO og andre organer om at han var uskikket til å lede.

Det var heller ikke bare Milosevic en måtte stemple som upasset til å styre Kosovo. En måtte få verden til å se på serberne som uskikkede til å styre området. Moscovici mener at en minoritet, som ønsker å endre sin situasjon, vil anstrenge seg for å skape, styrke, eller øke fokus på en konflikt (Hogg & Vaughan, 2011; Moscovici, 1976). I mine kasus er dette bare delvis relevant. Det er tross alt ikke minoriteten som vil endre sin situasjon. Eller? I Kosovo ble konflikten høynet også på grunn av kosovoserbernes handlinger. Disse følte seg forfulgt av kosovoalbanerne. Hvorvidt de faktisk var det, er en annen sak. Uansett så var det et klima preget av mistenkeliggjøring og frykt, i området. Milosevic skal først ha engasjert seg i kosovospørsmålet etter en demonstrasjon i området som gikk i feil retning. Det skulle være en fredelig demonstrasjon, men noen av demonstrantene kom i slåsskamp med politiet. Hvem

som startet det er usikkert, men mye tyder på at kosovoserberne hadde startet sammenstøtet med å kaste steiner på politiet. Slåsskampen skal ha startet som følge av dette. Da kosovoserberne klaget til Milosevic, sa han noe i duren: «ingen skal legge en hånd på dere igjen.» Heretter fikk han et image som serbernes redningsmann (Mønnesland, 2006).

Hvorfor yppet kosovoserberne til konflikt? Det er godt mulig at det var på grunn av deres svakere økonomiske situasjon, relativt til resten av Serbia. En annen faktor, er at mange av de serbiske flyktingene fra Bosnia-Hercegovina og Krajina i Kroatia ble plassert i Kosovo. Altså var det mange som hadde opplevd krigen på nært hold, og gjerne var i høy grad redd for sin egen sikkerhet. Det siste blir allikevel bare spekulasjoner fra min side. Jeg vil i tillegg minne om at jeg er skeptisk til å se på noe som mest sannsynlig er en uintent konsekvens, som en intendert effekt.

En kan allikevel ikke gi kun kosovoserberne skylden for at konflikten ble så intens som den ble. Som før nevnt, skjerpet KLA konflikten med sine aksjoner mot kosovoserberne, særlig serbisk politi. Det ser ut til å være tilfelle for begge grupper i Kosovo at de prøvde å høyne konfliktnivået for å oppnå egne mål. Kosovoalbanerne kan også ha gjort dette for å vise omverdenen hvor langt Milosevic og de andre politikerne var villige til å gå. Altså kan de ha fremprovosert en situasjon som førte til delegitimeringen av serberne som passende «herskere» over Kosovo. Så en kan si at kosovoserberne høynet konflikten i første omgang for å få *den serbiske regjeringen* på deres side, mens kosovoalbanerne på den andre siden høynet konflikten i andre omgang for å få *det internasjonale samfunn* inn på deres side.

Her kommer en sentral forskjell mellom mine kasus inn. I J&K ble ikke konfliktsituasjonen, eller eskaleringen av den, provosert frem av noen av gruppene. I tillegg samarbeidet gruppene. Her gjaldt det heller å manøvrere seg fram innenfor den krigen som allerede hadde oppstått. En kan dermed ikke si at det var avgjørende at den svake gruppen framprovoserte en situasjon, for at maktskiftet skulle skje. Det som ser ut til å ha vært avgjørende, er eskaleringen av konflikten. Dette har vært avgjørende uavhengig av hva som har utløst eskaleringen. En kan allikevel merke seg at triggeren for eskaleringen var intern i Kosovo, med begge gruppene som provokatører, mens det i J&K var eksterne triggere – britene forlot India.

Konsekvenser av motstand:

5.1.8 Militær deltagelse og legitimitet: hvor langt kan staten gå?

For kosovoalbanernes del ble motstanden besvart av den serbiske regjeringen med sanksjoner. At militære aksjoner mot mål som landsbyer økte når KLA sine angrep gjorde det samme, gir mening. Geriljasoldater søker oftest opphold blant sivile, og å anta at serbisk politi og militærstyrker ikke ville forsøke å eliminere problemet geriljaen utgjorde er usannsynlig. At det apartheidlignende systemet ble forsterket er også «forståelig.» En ville sanksjonere befolkningen for å støtte KLA. Problemet med slike strategier er at selv de som ikke støttet KLA ble rammet. Dette kan sees i sammenheng med at tilslutningen til den militære motstandsbevegelsen var sterkt økende (Martinsen, 2010, pp. 15-17). De som ikke hadde støttet KLA før, fikk nå grunn til å gjøre dette.

Jeg har tidligere nevnt problematikken rundt hvordan en kan bekjempe opprørere når de bruker geriljatakikker. I dagens mediaverden, er dette særlig utfordrende. Det er vanskelig å slå ned på geriljaen uten å skade uskyldige. For å kunne gjøre dette, bør en nok bli ansett som den moralsk sett overlegne. Dette var noe Milosevic nesten fikk til, da han var i nærheten av å få stemplet KLA som terrorister.

Både India og Pakistan sitt militære og politikere hadde det lettere. Disse var i en krig, og dermed hadde de nok mer bevegelsesplass enn serbiske politikere, som var inne i en borgerkrig. Hva er en borgerkrig? En mulig definisjon er: «...en væpnet konflikt mellom en stats regjering og en eller flere organiserte grupper som kan utøve effektiv motstand mot staten (Sambanis, 2004, p. 266).»³¹

En har grunner til å anta at serberne gikk for langt for media og omverdenens smak. Dette ble vist i truslene om intervensjon, og deretter selve intervensjonen. I J&Ks tilfelle, var det mindre viktig hvor langt en gikk. Omverdenen var svekket etter den andre verdenskrig, og de sterkeste landene var langt fra J&K geografisk sett. I tillegg var media mindre effektiv enn den skulle bli på nittitallet. En hadde ikke internett eller mobiltelefoner. Nyheter kom frem, men senere. I tillegg hadde verden mer enn nok med seg og sitt med hensyn til verdenskrigen. Maharajaen ser ut til å ha vært maktesløs overfor statens skjebne. Dermed hadde Serbia og

---

³¹ Egen oversettelse

Milosevic sine handlinger langt mer å si enn maharajaen, India eller Pakistan sine handlinger. Dette er med tanke på hva et brudd på omdømmet kunne bety.

5.1.9 Effekter av signalisering

Som en konsekvens av omverdenens syn på konflikten, ble det sett som ønskelig at noe skulle gjøres. Kosovoalbanerne hadde allerede prestert å sende et tydelig signal ut om hva de ville. De ville ha autonomi, men viktigst: de ville bli beskyttet fra serbiske tropper. Serberne ga med den etniske rensingen og den generelle undertrykkingen et verre inntrykk. Slik sett var det logisk nok at NATO valgte å intervenere.

I J&K ga signaliseringen først resultater da en avsatte maharajaen. Maharajaen var hindu, og hadde bedt inderne om å intervenere. Dermed var det langt fra usannsynlig at han ville bli sittende. Det som allikevel talte for hans avsettelse, var at han var blitt praktisk talt satt på tronen av britene, mot den tidligere maharajaens og de andre fyrstestatenes vilje (Lamb, 2001, pp. 58-59). Nesten like viktig var det faktum at han hadde fått Nehru satt i arrest da han ville besøke sin venn Sheikh Abdullah (Schofield, 2003). India var i tillegg i begynnelsen ment å være en ren føderasjon. Det skulle være stor grad av internt selvstyre i statene og en felles utenrikspolitikk (Dent, 2004). Det var altså ikke slik at annekasjonen med India ville måttet føre til maharajaens avgang. Allikevel ble det slik. NC kom temmelig raskt i regjeringsposisjon, og har sittet med makten siden. Mye av dette kan ha vært fordi de valgte å stå på indernes side så ettertrykkelig, samtidig som Sheikh Abdullah var særdeles populær blant muslimene. De sto igjen som klare allierte for inderne, mens panditene gjerne ble forbundet med maharajaen. MC var selvsagt i ledtog med Pakistan. I tillegg var deres leder ikke fra Kashmirdalen. Han snakket ikke samme språk som muslimene fra dalen og var dermed mindre attraktiv som leder for flertallet av muslimene (Schofield, 1996).

Begge gruppene, kosovoalbanerne og muslimene, greide å snu situasjonen til sin fordel ved å ettertrykkelig uttrykke hva de ønsket. For NC sin del kom maktskiftet også som et resultat av flaks. Hadde pakistanerne vunnet hele J&K i krigen, ville NC ha sluppet verre unna.

Muslimene som gruppe ville nok ha trivdes bedre enn panditene i Pakistan. Ettersom maharajaen hadde irritert pakistanske politikere ved å bryte aksesjonsforhandlingene med dem, ville nok MC ha fått makten her. Maktskiftet ville dermed uansett ha funnet sted. Mye av deres hell lå altså i en utilsiktet konsekvens av den interne splittelsen blant muslimene.

Begge gruppene valgte hver sin side, noe som gjorde at de kom bedre ut enn før, uansett hvilken stat de ble en del av.

Avsluttende betraktninger

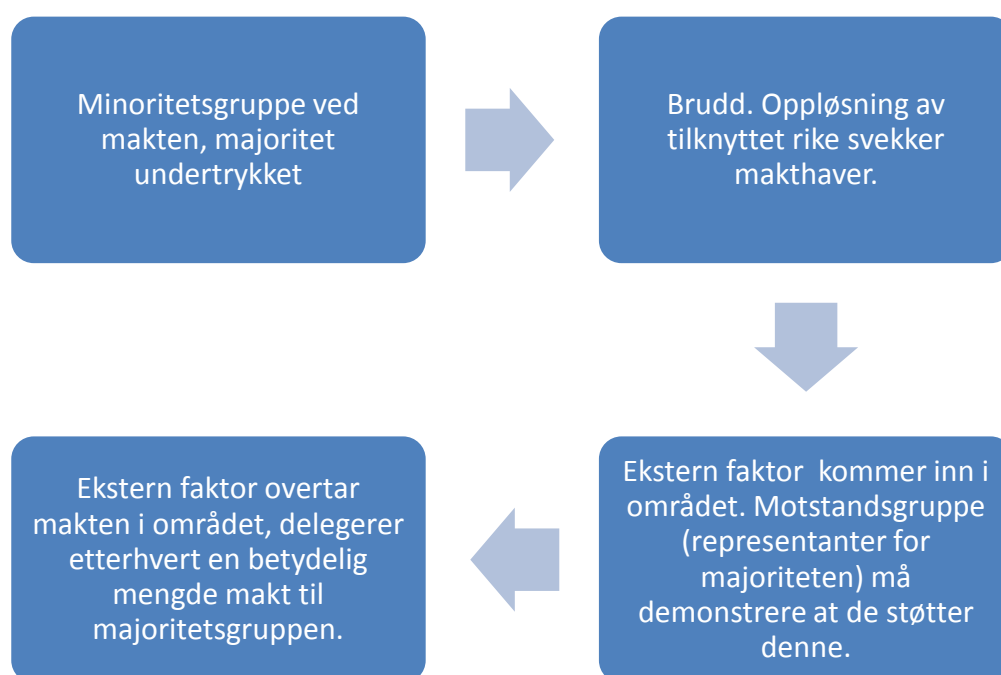
Dette kapitlet har tatt for seg eskaleringen av konfliktene. Nye statsdannelser og lignende internasjonale utviklinger, har svekket maharajaen og Milosevic. Dette åpnet igjen for at eksterne aktører lettere kunne intervenere i området. Motstandsbevegelsene i både J&K og Kosovo har inngått allianser som vil vise seg å lønne/straffe seg senere. Vi vil se at motstandsgruppene som har samarbeidet med de riktige eksterne aktørene sitter igjen med makten på et senere tidspunkt.

I tredje del av analysen, skal vi se mer på hva løsningen gikk ut på og hva som kan forklare konfliktutfallene.

6 Løsning/avslutning av konfliktutbrudd

Presentasjon av konfliktutfall:

6.1.1 Prosess

Prosess-figur

Før konfliktutfallene blir presentert, blir det her gjort rede for konfliktprosessene. Med andre ord vil det bli gitt en repetisjon av hvordan konfliktene har utartet seg.

- Utviklingen i Jammu & Kashmir (J&K) og Kosovo har tatt form gjennom en lignende prosess. Først er en minoritetsgruppe i en fordelaktig posisjon. Representanter fra deres gruppe sitter med makten og de blir behandlet bedre enn majoritetsgruppen. Dette har vært et mønster som mer eller mindre har vært gjeldende i (langt) mer enn 50 år i begge kasusene.
- Deretter inntreffer bruddet. Oppløsningen av Jugoslavia og Britisk India skaper kaos, for å bruke et enkelt uttrykk. Dette kaoset skaper uvisshet om hva som vil skje videre. Maktposisjonen til representantene for minoritetsgruppen er ikke

lenger skrevet i stein. Usikkerheten skaper et mulighetsvindu for majoritetsgruppen. Begge mine kasus har motstandsgrupper som allerede er mobilisert, og Kosovo har i tillegg en gruppe som mobiliserer seg underveis i konflikten(KLA). Disse motstandsgruppene skaffer seg allierte makter utenfra. De gjør dette ved å sende signaler ut om hva de ønsker og hvem de er. På sett og vis gjelder det å reklamere for seg selv. Her ligger en viktig forskjell mellom J&K og Kosovo: i Kosovo må en trekke inn stormakter utenfra, mens en i J&K må alliere seg med dem som har anledning til å annektere området. Det er to typer signaler motstandsgruppene må sende ut, selv om de sannsynligvis ikke gjør dette bevisst:

1. Delegitimering: At den sittende statslederen ikke er egnet til å styre dem.
2. Legitimering: At de selv er egnet til å styre området.
  - Deretter vil en ekstern faktor (alliert makt) måtte være interessert i å intervenere i eller annektere området. Denne makten vil fortrinnsvis allerede ha et godt forhold til motstandsgruppen.
  - Til slutt griper statene inn i området, og den sittende statsleder mister makten (over området). Majoritetsgruppen kommer dermed i en fordelaktig posisjon ved at deres representanter kommer til makten.

6.1.2 Presentasjon av løsning:

Vi har i de tidligere kapitlene og del **Error! Reference source not found.** sett på hvordan konfliktprosessen i mine kasus har utartet seg. Nå skal vi se på hvilke utfall de fikk.

6.1.3 Jammu & Kashmir

I J&K endte konflikten i 1948 med en våpenhvile, etter India og Pakistans første krig. En ble enige om at de foreløpig okkuperte territorier skulle tilhøre sine okkuperanter/frigjørere. En satt igjen med en territoriell fordeling av J&K som mildt sagt kom inderne til gode.

Våpenhvilelinjen ble gjort til en permanent grense. Dermed fikk India området Azad Jammu & Kashmir (mitt kasus). Jeg vil referere til dette som IJK, som er en forkortelse av indisk Jammu & Kashmir. Pakistan satt igjen med en betraktelig mindre del av J&K, Azad Kashmir. Ettersom Azad betyr «fri», og i denne sammenhengen kan sees som «frigjort,» er det greit å understreke at India og Pakistan bruker andre betegnelser på hverandres deler av staten. De kaller hverandres områder for «Okkupert Jammu & Kashmir» og «Okkupert Kashmir».

FN godkjente den ujevne fordelingen av J&K. Dette ble gjort under en forståelse om at en folkeavstemning rundt hvilken framtid Jammu & Kashmirs befolkning ønsket seg (del av India/Pakistan eller selvstendighet), skulle foretas snarest mulig. Denne avstemningen har enda ikke funnet sted. I mitt kasus, indisk Jammu & Kashmir, fikk NC makten internt og har i store trekk beholdt den siden. Tanken var at fyrstestatene i India skulle ha internt selvstyre.

Dermed var det mulig for NC å besitte en god del makt. Det skulle allikevel vise seg å ikke bli slik (Dent, 2004, p. 53).

6.1.4 Kosovo

NATO intervenerte, som før sagt, i 1999. Da Milosevic og kompani til slutt ga opp, tok FN over administreringen av området. Dette styret har blitt kalt *UNmikistan*, en spøk knyttet til vanstyret av området. Det er grunn til å tro at kosovoalbanerne skal ha stått sterkere enn kosovoserberne innenfor denne løsningen. De svake konsekvensene av hevnaaksjonene mot kosovoserberne etter krigen er et av disse tegnene. Et beslektet tegn er mangelen på sanksjonering av krigsforbrytere (Martinsen, 2010, pp. 19-24). I 2008 erklærte kosovoalbanerne at Kosovo var en uavhengig republikk. Uavhengigheten er ikke universelt anerkjent, men Kosovo behandles de facto som en egen stat.

6.1.5 Sammenligning av kasusene

Hva kan vi se ut av hvordan de forskjellige konfliktene ble løst? Hva var likhetene og hva var forskjellene?

Løsning/område	J&K	Kosovo
Geografi	Delt inn i to områder. Azad Jammu & Kashmir går til India	Området enda samlet
Hvem styrer området?	India/NC/muslimene	FN (senere kosovoalbanerne)
Permanent løsning?	Ja	Nei, erklærer uavhengighet i 2008.

Konfliktutfall

Vi har sett at J&K ble delt opp i to deler og fordelt mellom Pakistan og India. Dette var mulig fordi konflikten i bunn og grunn foregikk mellom to stater. Kosovokonflikten var derimot essensielt sett en konflikt innad i Serbia. Den endte med en forbedret situasjon for kosovoalbanerne. Senere ville dette utvikle seg til at kosovoalbanerne kom i en maktposisjon etter at de erklærte uavhengighet i 2008.

En forskjell som er verdt å få med seg, er at kosovoalbanerne ikke inntok en maktposisjon med en gang. Først gikk de gjennom en 8-9 års periode med FN-styre. I J&K derimot, ble maktbalansen fort snudd på hodet. Altså ser en at det var forskjellig hvor hurtig endringen var.

Mulige årsaker

Jeg har nettopp tatt for meg «løsningen» av konfliktene. Muslimene fikk makten i IJK. I første omgang fikk FN, og senere kosovoalbanerne, makten i Kosovo. Nå skal jeg se på faktorene som kan ha påvirket konfliktenes utgang. Denne delen blir videreført i konklusjonskapittelet, hvor jeg legger frem min hypotese om hva som har vært avgjørende for motstandsgruppenes suksess. Til slutt vil jeg ta for meg hvordan gruppene kom ut av det i et lenge perspektiv. Kom majoritetsgruppene *egentlig* bedre ut av konflikten?

6.1.6 Historiens betydning

En kan trekke på historisk arv som en grunn til at majoritetsgruppene kom såpass godt ut av konflikten. Med historisk arv menes det her betydningen av tidligere verdenskriger og lignende, og majoritets- og minoritetsgruppenes kår gjennom historien. Det er flere grunner til å mene at den historiske arven har hatt sitt å si for at motstandsgruppene lyktes. Et eksempel er at flere av NATOlandene skal ha trukket på narrativer fra 2.verdenskrig for å rettferdiggjøre intervensjonen i Kosovo (Stahl, 2010).

I J&K-kasuset var det få som kunne trekke på historiske argumenter. De som ønsket at J&K skulle forbli uavhengig kunne dette, selvsagt. Disse aktørene hadde allikevel ikke nok makt i denne fasen. «Spillet» ble i denne omgang avgjort av India og Pakistan. Selve staten hadde også kun eksistert i sin daværende form siden 1800-tallet. Delene som utgjorde staten, hadde ingen felles forhistorie som enhet utover dette. Dermed ville disse argumentene hatt begrenset tyngde.

Motstandsgruppene i begge kasusene kunne trekke på en forhistorie hvor de hadde vært undertrykkede. Denne forhistorien skaffet kosovoalbanerne sympati blant omverdenen. Det er grunn til å tro at de kashmirske muslimene fikk sympati på grunn av sin undertrykkede status (Rai, 2007).

En kan allikevel med sikkerhet si at historiske faktorer ikke var avgjørende for utfallene i mine kasus. Ideer er viktige, men de skaper ikke et maktskifte av seg selv. En vil se i del 6.4, at det viktigste er at en sterk part har interesse i å intervenere. I Kosovo hadde historiske hendelser mye å si for dette, men det var først og fremst den pågående undertrykkingen og den mulige etniske rensingen som åpnet for intervensjonen. I J&K var inderne interesserte i området uansett hvem som hadde blitt undertrykt. Ergo så vil jeg si at historien spilte en støttende rolle for utfallet av konfliktene.

6.1.7 Geografisk plassering

Hvilken betydning spilte områdenes geografiske beliggenhet for maktskiftene? Det var ikke uten betydning at Kosovo lå i Europa. En kan eksemplifisere dette ved å se på argumentasjonen for intervensjon i Frankrike. Den røde linjen i argumentene var at det og ikke gripe inn ville skape ustabilitet i regionen. Dette ville gå utover Frankrike. Flyktningestrømmen av kosovoalbanere måtte stanses, og særlig før vinteren kom. Hvis en lot kosovoalbanerne lide, ville dette fyre opp under krav om at en burde opprette et Stor-Albania som bedre kunne ta hånd om albanerne på Balkan. En ser igjen at disse faktorene forklarer mer hvorfor stormaktene intervenerte enn maktskiftet i seg selv. Dette kan dermed ikke ha mer enn en støttende betydning.

Flyktningsspørsmålet var ikke like relevant med hensyn til J&K. Det fantes flyktninger langs hele grensen mellom India og Pakistan. Igjen er dette logisk nok med tanke på at oppløsningen hadde vært alt annet enn fredelig. En må selvsagt også nevne at J&K lå i Asia. Dermed var området ikke, geografisk sett, like nær de vestlige stormaktene som Kosovo var. Ettersom britene hadde trukket seg ut av India, var området i mindre grad deres ansvar.

Hadde det vært nok at en gruppe i Europa opplevde undertrykkelse for at en skulle intervenere, ville en hatt langt flere intervensjoner enn Europa har opplevd siden 2.verdenskrig. Det som ofte har stått i veien, har vært at for eksempel Sovjet har vært undertrykkeren, og en utfordret ikke disse sånn uten videre. Dermed vil jeg igjen si at geografiske spørsmål ikke er av avgjørende betydning.

Det kan være interessant å nevne til slutt at aktivister i IJK på *1990-tallet* skal ha ment at stormaktene valgte å intervenere i Kosovo, og ikke IJK, fordi Kosovo ligger i Europa (Schofield, 2003, p. 192). Dette er nok en forenkling av situasjonen. Serbia står for eksempel svakere internasjonalt enn India, noe som gjør det lettere å invadere førstnevnte. I neste del tar jeg for meg et delvis geografisk spørsmål: områdenes strategiske verdi.

6.1.8 Områdenes strategiske verdi

Var områdenes strategiske verdi relevant? Altså: er grenseforhold, ressurser, og mer, av avgjørende betydning? J&K preges av sine grenseforhold. Området grenser mot Afghanistan, og i 1947 vil dette si at det dermed grenset mot Sovjetunionens områder. Det grenser også mot Tibet og dermed Kina (pga. Ladakh). Så strategisk sett var det viktig for både inderne og pakistanerne å tilegne seg dette området (Lamb, 1991). Gjennom J&K løp i tillegg de viktigste elvene for indisk og pakistansk jordbruk. Av disse grunnene var det i stor grad geografiske faktorer som spilte inn for de som ønsket seg området.

Kosovo har en religiøs verdi for serberne. Det var her Tsar Lazar døde etter å ha tapt det store slaget mot ottomanene og flere av deres flotteste religiøse bygninger og artefakter er her. Det er lite snakk om ressurser eller andre materielle faktorer som grenseforhold når serberne har gjort krav på Kosovo. En kunne dermed tro at serbernes politikk var drevet av ideologi framfor materialisme. Det er godt mulig. Serberne understreker betydningen av fordums

serbere som Tsar Lazar, serbiske graver etc. Serbiske graver? Dette innebærer at alle steder hvor det finnes serbiske graver skal være en del av Serbia. Dette virker nok litt fremmed. Argumentets styrke ligger antakeligvis i at en kan kreve et større territorium når en vektlegger graver framfor levende serbere. En får også ta hensyn til at den serbiske kulturen er mer opptatt av tidlige tider (Colovic, 2002). Serberne bodde langt mer spredt under middelalderens Dumanja-rike, enn de gjør i dag.

Betyr dette at Kosovo kun har en religiøs verdi for serberne? Motivasjonen for å ville beholde Kosovo trenger ikke å ha vært dominerende religiøs. Det var mer det at det sterkeste argumentet for å beholde området var det. I det minste var dette et sterkt argument *internt i Serbia*.

Det begge kasusene har til felles er at de har innehatt elementer av å ha blitt en prestisjesak. Med dette menes det at Kosovo ble en prestisjesak for NATO. Dette var tross alt rett etter slutten på den kalde krigen. NATOs eksistens var nok ikke like legitim som den hadde vært tidligere. Skulle en ha mislykkes, ville dette kunne bli sett på som et nytt Vietnam eller lignende. For India og Pakistan har Kashmirspørsmålet blitt personifiseringen av konflikten mellom statene. Jinnah, lederen av All-India Muslim League, skal ha sagt at K-en i Pakistan står for Kashmir, og inderne sier at J&K er kronjuvelen i India (Schofield, 2003). Å tape konflikten om J&K eller Kosovo ville innebære et prestisjetap. Vi ser altså at geografien har mer å si for J&K enn for Kosovo, men for begge kasusene er prestisje et viktig element av hvorfor de var ettertraktede. En kan altså si at kun J&K har en strategisk verdi, mens begge områder har en symbolsk verdi.

6.1.9 FN

Kan FN ha spilt en avgjørende rolle for kasusene mine? Begge konfliktene ble behandlet i organisasjonen. Det er ingen tvil om at FN har hatt betydning for Kosovo i et lengre perspektiv. Det var tross alt FN som administrerte styret av Kosovo³² i flere år, og for J&K sin del så var FN viktig for fredsforhandlingene mellom Pakistan og India. En kan dermed si at FN har spilt en rolle innenfor begge kasusene.

Var denne betydningen av kausal art? For J&K sin del, så var FN nettopp blitt grunnlagt. Så organisasjonen var nok ikke tilstrekkelig sterk til å være av avgjørende betydning for J&K.³³ Det var FN som meklet fram fredsløsningen mellom India og Pakistan. Dette betyr ikke at de bestemte hvem som skulle få mesteparten av den tidligere fyrstestaten. I Kosovo, derimot, var FN heller rammet av intern uenighet enn startproblemer. Russland hadde vetomakt og et nært forhold til Serbia. Kina var heller ikke videre positivt innstilt til at en skulle blande seg inn i Serbias interne affærer. Det fantes også en viss bekymring for hva som kunne skje med hensyn til Tibet om andre områder ble uavhengige. Av nevnte grunner kan en dermed si at FN ikke var av avgjørende betydning for noen av mine kasus.

---

³² Med varierende hell.

³³ Ikke at de er det i dag heller.

6.1.10 NATOs/stormaktenes rolle

*... Vi tvilte aldri på at NATO kunne vinne krigen militært sett. Det eneste slaget vi kunne tape var slaget om folkesjelen. Hadde vi tapt dette slaget, hadde vi også tapt krigen og tapt som organisasjon. Det hele sentrerte rundt å beholde offentlig støtte, holde alliansen samlet og sørge for at Milosevic visste at vi var samlet*³⁴ (Dixon, 2003, p. 87) -Alastair Campbell, pressesekretær for Tony Blair.

Det er greit å understreke før jeg går videre at NATO først var grunnlagt i 1949, og dermed ikke var av betydning for konflikten i J&K. Dermed vil jeg mht. til dette kasuset konsentrere meg om stormakter som Storbritannia og USA. I Kosovo, derimot, spilte NATO en definitiv rolle. Det var tross alt NATO som intervenerte der. Dette gjør organisasjonen til den eksterne faktoren i Kosovokasuset, og dermed av avgjørende betydning.

Samtidig spilte Storbritannia en avgjørende rolle for J&K. Det var deres beslutning om å trekke seg ut av (Britisk) India som svekket maharajaen. Det førte også til opprettelsen av Pakistan og at de forskjellige fyrstestatene måtte velge en av statene å slutte seg til. Storbritannia skapte bruddet som gjorde maktskiftet mulig.

En kan se på betydningen av 2.verdenskrig for hvorvidt stormaktene var interesserte i å intervenere. En sentral forskjell er at andre verdenskrig nettopp var avsluttet i J&K kasuset, mens Kosovokasuset fant sted omtrent 50 år etter. Etter min mening spilte 2.verdenskrig en rolle i begge kasusene, men på forskjellige måter. I J&K spilte 2.verdenskrig inn på den måten at den kan ha bidratt til briteres motvilje mot å blande seg inn i konflikten. Det samme gjaldt for de fleste andre stormaktene. En var svekket etter verdenskrigen, og av denne grunn mindre villige til å bruke militære midler. I Kosovo derimot, var 2.verdenskrig et gammelt kapittel.

Betyr de foregående konklusjonene at det var stormaktenes militære styrke som var avgjørende? Nei. Hadde spørsmålet om intervensjon vært avhengig av stormaktenes styrke, ville en hatt intervensjoner i langt flere konfliktområder enn en har i dag. Vennskapsforhold med nasjoner, legitimering av intervensjoner og mer står i veien. Det som var av betydning for Kosovo var først og fremst minnene fra 2.verdenskrig, ikke tiden stormaktene hadde hatt til å bygge seg opp igjen fra den. Dermed kan vi si at NATO og Storbritannia i seg selv spilte en avgjørende *rolle* for maktskiftet i Kosovo og J&K. Det betyr allikevel ikke at situasjonen til stormaktene og/eller NATO kan *forklare* maktskiftene. Det må flere faktorer til.

6.1.11 Signalisering: Serbia og maharajastyret

---

³⁴ Egen oversettelse

Signalisering går ut på hvordan ens selvrepresentasjon og handlinger sender signaler ut til omverdenen om hvordan en er. Til en viss grad kan en kontrollere dette selv. En viktig del av dette er hvilke argumenter partene la frem for at de hadde rett på området. En snakket gjerne om området i seg selv eller hvem som hadde lengst ansiennitet hvis ens gruppe var i mindretall, mens folket i seg selv ble brukt som argument hvis dem som la fram kravet var i flertall.

Argumenter for status quo:

Hvilke argumenter la serbiske politikere fram for at Kosovo burde forbli en del av Serbia? Hvilke argumenter la maharajaen i J&K fram for at han skulle få beholde makten der? I denne delen skal vi se på deres argumenter for å bevare status quo.

Det ble lagt fram en del argumenter som passet godt innenfor en serbisk kontekst, men mindre godt internasjonalt. Et slikt argument kan sies å være argumentet om at kosovoalbanerne var først kommet i nyere tid. Dette gir mening innad i Serbia hvor en lærer dette allerede på grunnskolen. Internasjonalt mener en at albanerne var på Balkan før slaverne, og en anerkjenner ikke prioritetsargumentet som betydningsfullt. En ser ikke på hvem som var i et område først som grunnlag for hvem som skal styre det i dag.

Det finnes en antagelse innad i Serbia om at kosovoalbanerne ønsker å ødelegge deres kulturarv. En senere utvikling hvor serbiske kirker har blitt vandalisert, peker på at frykten kan ha noe for seg (Ramet, 2005). Serberne er stolte over det de har av kirker, klostre og lignende i Kosovo, og mener kosovoalbanerne har bedrevet hærverk med disse bygningene i lang tid (Dragnich & Todorovich, 1984). Av denne grunn finnes det en frykt innad i Serbia for hva som kan skje når de ikke lenger kan beskytte sin kulturarv. Dette argumentet står sterkt internt i Serbia (Dragnich & Todorovich, 1984). Noe å tenke på er at hadde svenskene ervervet områder med norsk kulturarv, og vi antok at de var interessert i å ødelegge denne kulturarven, hadde ikke vi vært videre blide vi heller. Franskmennene skal ha godtatt disse argumentene til en viss grad (Stahl, 2010).

Det faktum at maharajaen forhandlet med både India og Pakistan om en mulig annektering sier sitt: det var ikke så mye en kunne gjøre med hensyn til å beholde områdets uavhengighet. Maharajaen jobbet allikevel for å beholde sin stilling som leder for området. Som den som skulle ta avgjørelsen om hvor J&K skulle ende opp, satt han inne med sterke kort i forhandlingene.

De argumentene som ser ut til å ha blitt godtatt av andre enn serbere varierer. Franskmennene skal ha vært positivt innstilt til hele «sivilisasjonens vugge» konseptet (Judah, 2000; Stahl, 2010). Av denne grunn kan vi si at noen tradisjonelle argumenter vant frem. Serberne la i tillegg krav på et mer legal-legitimt herredømme i Kosovo. De fikk tross alt utdelt området med grunnlag i Berlin-traktaten. Disse mer legal-legitime argumentene hadde vært verre for maharajaen å trekke på, ettersom alle fyrstestatene ble annektert av India eller Pakistan. Jammu & Kashmirs mulige uavhengighet var ikke bedre begrunnet enn de andre fyrstestatenes,-.

Signalisering gjennom handlinger:

Mens Milosevic forsøkte å fremstille Serbia som et A4-land med en brysom minoritet, har den dominerende oppfatningen av dem vært at de er etniske rensere (Mønnesland, 2006). Hvorvidt de faktisk var dette, er noe annet. Det verste av krigsforbrytelsene skjedde først etter at NATO startet sine luftangrep (IICK, 2000).

En skal heller ikke ta lett på de tidligere krigenes rolle. Serberne hadde allerede fått et dårlig rykte på seg etter Bosniakrigen. Srebrenica er særlig viktig her. Dermed hadde de allerede vist seg som en sterkere part som var villig til å drepe sivile så vel som militære. Av denne grunn er det godt mulig at serbernes rykte fra Bosniakrigen til en viss grad kan ha gått foran dem. I J&K var situasjonen en annen. Under oppløsningen av Britisk India oppsto det en situasjon hvor både hinduer og muslimer gikk løs på hverandre, og ingen part kunne stemples som «skurk.» En kan si at situasjonen var mindre oversiktlig.

Utenlandske styrker og media fikk snart kjennskap til massehenrettelser. Særlig en hendelse i 1998 der 58 kosovoalbanere ble henrettet skapte oppmerksomhet. Reaksjonene var i stor grad en konsekvens av at halvparten av disse var kvinner og barn (Ronayne 2004, 60-61). I J&K ble det også begått voldshandlinger. Maharajaene hadde tidligere flådd opprørere levende. En drepte også muslimer langs grensene før oppløsningen. Dette hadde allikevel ikke den samme tyngden i dette kasuset. Det foregikk utstrakt vold langs alle grensene under oppløsningen. I Kosovo var det land som oftest var i en fredssituasjon som mottok signalene om folkemord. Det ville vært lettere hyklersk om inderne eller pakistanerne hadde latt seg sjokkerte av maharajaen mens de drepte hverandre.

En kan si at særlig serberne økte sjansen for intervensjonen, og dermed maktskiftet, ved hjelp av sin oppførsel. Det samme kan dermed ikke sies for J&K, som ble erobret/frigjort av mer strategiske grunner enn humanitære.

6.1.12 Signalisering: Naboland som utfordrer

I dette avsnittet skal jeg se på handlingene til mine kasus' naboland, og hva de hadde å si for områdenes skjebne.

Albania:

Albania var i en spesiell situasjon. Dette er det eneste landet på Balkan som ikke åpent argumenterer for at de vil ha det samme arealet som de hadde som storrike i middelalderen. Albansk politikk har vært preget av en type politisk realisme. Ledende politikere snakket internt om at en ville annektere Kosovo, men de gikk ikke så langt som til å foreslå konkrete handlinger for å realisere dette. Robert C. Austin gir i sin artikkel «Greater Albania: The Albanian state and the question of Kosovo, 1912-2001», flere grunner til at Albania har holdt en såpass lav profil. Noen av hovedforklaringene går på at politikerne har ønsket å beholde

makten, Albanias svake stilling generelt og en todelt nasjonalisme som ikke er særlig sterk (Albert, 1984; Austin, 2004).

De politiske partiene i Albania som har Kosovo og andre områder med albansk majoritet som hjertesaker, har hatt liten støtte i befolkningen. Albanias statsledere har gjerne pratet om at Kosovo burde være en del av Albania, men har ikke gjort noe spesifikt med saken. Hvorfor gjorde ikke Slobodan Milosevic noe lignende? Det er mulig han var nødt til å fokusere på Kosovo og fiendskapet med kosovoalbanerne for å beholde støtte internt i Serbia. Allikevel kunne han ha gjort som albanske kong Zogu, eller Enver Hoxha senere, og latt det bli med retorikken. Etter min mening var dette umulig. Dette er fordi det var kosovoalbanerne som startet borgerkrigen. Mens albanske ledere kunne avstå fra manifeste krav på områder de i utgangspunktet ikke var i besittelse av, måtte Milosevic ha gitt avkall på et område som var en del av Serbia. Altså: det er lettere å holde hodet lavt når du ikke har noe å tape.

Pakistan:

Pakistan valgte derimot ikke å holde hodet lavt. Disse hadde bedre grunner for dette enn Albania ville hatt. Blant annet var J&K nærmest en del av Pakistan ut i fra forhandlingene de tidligere hadde hatt med maharajaen. For Pakistans statsledere ville det å ikke gjøre krav på et (indisk) område med en muslimsk majoritetsbefolkning vært politisk selvmord. Dette var en kontekst, i 1947, hvor staten Pakistan hadde oppstått for å betjene behovet for en egen stat for indiske muslimer. Inderne var ikke videre enige i denne religiøse skillelinjen, ergo ”sekulær stat” retorikken. Faktum var likevel at Indias muslimer var i en situasjon hvor deres moderstat ikke la til rette for deres levesett, og de ønsket en egen stat. Dette fikk de da Pakistan ble opprettet. Hva Pakistan gjorde med hensyn til signalisering er allikevel ikke så viktig for Jammu & Kashmirs skjebne som hva de gjorde militært.

India:

At India gikk ut av krigen mot Pakistan og FN-forhandlingene med størstedelen av J&K kan blant annet forklares med at India ga en særdeles sterk begrunnelse for å ha territoriet. Jammu & Kashmirs maharaja skal ha undertegnet en *kontrakt* som ga landet til India. Altså skal aksesjonen av J&K være velbegrunnet, juridisk sett. Etterhvert har indernes argumentasjon basert seg i stor grad på dette punktet.

Hvorvidt denne argumentasjonen er fri for kritikk er en sak jeg skal ta opp lenger nede. La oss først se på hvorfor denne kontrakten legitimerer indernes kontroll over J&K. Max Weber argumenterer for at en i Vesten har gått over til et mer rasjonalisert samfunn der legal legitimitet er viktigere enn den tradisjonelle. Hva en gjør skal bety mer enn det en er (Weber, 2000). I denne anledning kan en si at et juridisk papir betyr mer enn etnisitet. Det interessante med Asia er at de ikke har hatt den samme utviklingen med kalvinister/protestanter som

Weber anså som avgjørende. Altså kan en spekulere i om en kontrakt med underskrift betyr mer for FN-rådet enn for India og Pakistan.

Et argument mot at det er det juridiske aspektet som vant fram, er det faktum at det er mye med hensyn til dette dokumentet som er heller opakt. Det finnes indisier på at noen signering av kontrakten aldri fant sted. Disse går på at den som påstår å ha bevitnet signeringen, V.P. Menon, vanskelig kunne ha vært der, at signaturen ikke er i håndskrift og mer (Lamb, 2001; Schofield, 1996).

Det er samtidig en god mulighet for at en aksepterte kontraktsargumentet fordi det var lettvinnt. Hvordan kan jeg si dette? Hadde en tatt argumentet fullstendig til følge, er det vanskelig å se for seg at Pakistan kunne beholdt delene av J&K som de hadde erobret. Da saken ble «løst» i FN ble den løst slik at India og Pakistan fikk beholde de områdene de hadde tatt, og den nye grensen ble gjort permanent. Dette gjør det vanskeligere å påstå at en gikk inn på indernes side. Det virker mer som om en gikk inn for en løsning som ville kreve minst mulig innsats fra FN sin side. Igjen så ser vi at signalisering er viktigere med hensyn til Kosovokasuset enn Jammu & Kashmir kasuset. I sistnevnte er det avgjørende at en slo den andre parten militært.

6.1.13 Signalisering: Motstandsbevegelsene

En viktig del av all signalisering går på hvor klare signaler du sender ut. La oss ta et eksempel fra hverdagen: en fra klassen min på vgs. sa alltid at hun aldri leste til prøver. Dette fungerte vel og bra fram til det en dag ramlet ut en perm med særdeles tettspekkede notatark fra sekken hennes. Her sendte hun ut motstridende beskjeder. Hun sa hun ikke leste til prøver, men hadde skrevet flere sider med notater fra pensum. Dette gjorde at vi andre begynte å tolke hennes utsagn mer som identitetsmarkører enn utsagn om virkeligheten. Dette hverdagslige eksempelet kan overføres til denne oppgaven. Både NC og MC mente de representerte kashmirerne, men de sa at disse ønsket forskjellige ting. NC påsto at en ønsket en avstemning, men i første omgang var en fornøyd med å være en autonom del av India. MC var mindre tydelige. De ønsket et uavhengig J&K, og de ønsket å være en del av Pakistan. En annen viktig faktor er at alle parter i konflikten benyttet seg av vold. Det faktum at den pakistanske invasjonen besto delvis eller fullstendig av lokale opprørere gjorde det vanskelig å vite helt hvor konfliktlinjen gikk. Konflikten mellom NC og MC var ofte voldelig (Schofield, 1996). Mens kosovoalbanerne var i stand til å kommunisere en stort sett sammenhengende beskjed om hva de ønsket, var de kashmirske muslimene langt mer splittede.

Religion:

En annen viktig faktor er religiøse spørsmål. Dette er av betydning fordi både NC og KLA fikk hjelp fra stater som hadde andre religiøse overbevisninger enn dem selv. Derfor skal jeg i

denne delen ta for meg hvordan disse gruppene forholdt seg til religiøse spørsmål og institusjoner. Kosovoalbanerne så ikke på (deres egen)religion som en viktig motivator for deres handlinger. Det hadde i lengre perioder vært en kilde til status for albanerne og kosovoalbanerne å erklære seg som ateister (Albert, 1984). Allikevel kan de ha fått motivasjon til å gjøre opprør fra det de kan ha betraktet som serbernes religiøse krav på området. Dette kravet ekskluderte dem i natur, ettersom de hverken var serbere eller ortodokse. At flesteparten var muslimer hjalp i hvert fall ikke. For muslimene i J&K var det mer deres egen status som muslimer som førte til undertrykkelsen. Denne statusen kan ha vært mer et økonomisk tilfelle/klasseanliggende enn noe tilknyttet hinduistiske læresetninger. Den kan spores tilbake til et langvarig rivalri mellom Jammu, Kashmir og Ladakh dalen. Det som ikke hendte i J&K, var at talspersoner for religiøse organisasjoner egget til vold. Et motargument her vil være at MC var i stor grad en religiøs organisasjon. Den var allikevel politisk i fremste rekke.

For kosovoalbanernes del skal ikke trossamfunnene ha spilt noen rolle *i seg selv*. De skal ha fått tilbud om hjelp fra såkalte jihadister fra utlandet, men de avslo. Dette har nok hatt å gjøre med det at en så på konflikten som en mellom *folkegrupper* i stedet for *religioner*. Det var også noe som kunne ha splittet kosovoalbanerne, og dermed risikabelt å spille på (Allcock, 1998). Dette kan nok ha gjort dem mer spiselige for NATO. Her kan en også trekke in Ramet (2005)³⁵ sin tolkning av hvorfor kosovoalbanerne har vandalisert så mange kirker også i ettertid. Hun mener den serbiske kirken har bygget flere kirker i Kosovo for å gjøre krav på området. Kosovoalbanerne skal ha rasert noen av disse kirkene for å kjempe mot dette kravet. Dermed kan det hende at kosovoalbanerne, som ikke har noe religiøst krav på Kosovo, intenderte å ta avstand fra religiøs argumentasjon. De unngår de diskusjonene de kan tape.

Implisitt i stormaktenes omtale av konflikten i Kosovo, ligger en forståelse av situasjonen hvor en fasciststat (Serbia eller nye Jugoslavia) begår overgrep mot landets minoritet (kosovoalbanerne). Faktum er at også KLA begikk overgrep. Mot kosovoalbaniere, som ble beskyldt for å samarbeide med serberne, så vel som mot kosovoserberne selv. Til tross for dette, greide kosovoalbanerne å få frem en framstilling av seg selv som uskyldige ofre, sammenlignbare med jødene under andre verdenskrig. Dette på tross av at jødene ikke hadde en egen frigjøringsarmé som provoserte fram flere av overgrepene mot dem. Det er også interessant å merke seg at mens kroatene og serberne lenge har konkurrert seg i mellom om hvem som har rett på rollen som Jugoslavias «jøder», i betydningen forfulgte ofre, var det albanerne som til slutt «vant» dette omdømmet.

En kan si at signalisering har vært viktig i begge mine kasus. Særlig for motstandsgruppene. India fikk inntrykk av at NC var på deres side, og NATO fikk inntrykk av at KLA ville

---

³⁵ En bør allikevel se på Sabrina P. Ramet sine argumenter med litt skepsis. Hun har en tendens til å unnskyldes kosovoalbanernes handlinger, mens hun ikke gjør det samme for serberne. Et eksempel er nettopp vandaliseringen av klostre. Hun nevner hvorfor hun tror kosovoalbanerne gjorde det, men setter lite søkelys på det normative aspektet av disse handlingene. Samtidig fremstiller hun ikke serberne, og deres kirkes, bedre handlinger uten å samtidig legge til hvorfor det de gjør kan sees som galt. Av denne grunn kan det være lurt å mistenke at hun lar egne standpunkt snike seg inn i hennes analyser.

samarbeide med dem. For særlig KLA sin del, var det også nyttig at kosovoalbanerne ble sett på som ofre i konflikten på tross av at de selv brukte vold. Så for motstandsgruppene del kan signalisering forklare i stor grad at de fikk gjennomført maktskiftet. I neste del skal vi se på hvordan flere faktorer sammen gjorde maktskiftene mulige.

7 Konklusjon

Sammendrag:

I denne oppgaven har jeg forsøkt å finne de strukturelle forholdene som lå bak maktskiftene i mine kasus. I kapittel 1. redegjorde jeg for problemstilling, analytiske,- og språklige valg. Kapittel 2. ga et overblikk over viktige bidrag innenfor konfliktforskning og historisk sosiologi. Kapittel 3. ga en oversikt over metodene som er brukt, og hvordan de har blitt anvendt. I kapittel 4.-6., analysekapitlene, ser jeg på årsaker til maktskiftene. Kapittel 4. og 5. tegnet et bilde av periodene konfliktfasene tilhører. Kapittel 6. tok for seg faktorer som kan ha vært betydningsfulle for maktskiftet. Nå skal jeg forsøke å sammenfatte mine funn, sette disse opp mot tidligere forskning, og komme med forslag til videre problemstillinger.

Nøkler til maktskiftet

I de foregående kapitlene har jeg forsøkt å svare på min problemstilling:

Hvilke strukturelle forhold ligger bak det maktskiftet mellom de etniske gruppene i Kosovo og indiskkontrollerte Jammu & Kashmir som fulgte oppløsningen av (Britisk- og Fyrste-) India og Jugoslavia?

For å finne ut av dette, har jeg prøvd å spore prosessen for konfliktforløpet og det følgende maktskiftet i mine kasus. Ved å se på utviklingen i begge områdene har jeg kommet fram til fellestrekk for hva som har vært avgjørende for maktskiftene.

En har sett fra forrige kapittel at maktskiftene ikke kan forklares av enkeltfaktorer alene. Flere faktorer må arbeide i samspill for at maktskiftene skulle finne sted. I denne delen vil jeg legge frem de faktorene som har vært nødvendige for maktskiftene i mine kasus.

7.1.1 Nøkler

I begge mine kasus skjedde maktskiftet delvis ved at en ekstern part intervenerte. Maktskiftet skjedde under tre videre betingelser: makthaveren i området må være svekket eller

tilstrekkelig svak, den undertrykkede gruppen har en lidelseshistorie basert på tidligere undertrykking, til slutt må den eksterne parten ha en viss interesse i å gå inn i konflikten. I de neste avsnittene skal jeg gå gjennom disse punktene. I tillegg vil jeg understreke betydningen av rett og slett god timing.

7.1.2 Svekket makthaver

Revolusjoner hjelpes ofte av at makthaver er svekket (Skocpol, 1982, p. 266). Milosevic og serberne var svekket av oppløsningen av Jugoslavia. I J&K hadde maharajaen liten legitimitet (se tidligere drøftinger), og mye tydet på at maharajastyret var ved veis ende (Schofield, 1996). I tillegg trakk maharaja Sir Hari Singhs maktgarantører, britene, seg ut av India.

Det svekkede maktsenteret gjorde det lettere å intervenere. Samtidig økte det sannsynligvis opprørsgruppene sjanse for å handle. Særlig i Kosovo er dette viktig. Hadde en måttet gripe inn mot hele Jugoslavia i stedet for Serbia, er det langt fra sikkert at intervensjonen hadde funnet sted. En kunne også ha sagt at makthaveren måtte være svak generelt, men i begge mine kasus var det av betydning at statsoverhodene var blitt svekket.

7.1.3 Undertrykkelseshistorie

Jeg har nettopp beskrevet fordelene med at makthaverne er svekkede. Argumentet er at dette vil gjøre det lettere for en ekstern part å intervenere i konflikten. Det er allikevel ikke nok for at maktskiftet skal finne sted. La oss si at den eksterne parten lykkes i å intervenere. Denne vil da ofte ha mye å si for hva som skjer videre i området. Dette var tilfelle med både inderne og NATO. Majoritetsgruppene ville ikke fått makten utelukkende fordi en ekstern part gikk inn i området. Det som hjalp i begge mine kasus, har vært at gruppene lenge var undertrykkede. De kunne altså trekke på en offerdiskurs. Dette kan gjøre kravet om selvstyre mer legitimt. At de også implisitt styrer minoriteten, blir noe den eksterne makten må godta.

Denne lidelseshistorien bør være koblet med at gruppene viser samarbeidsvilje. Hadde KLA ikke skrevet under på Rambouillet-avtalen, er det langt fra sikkert at NATO ville ha støttet dem. For National Conference var det av stor betydning at Sheikh Abdullah og Jawaharlal Nehru hadde et nært samarbeidsforhold. Dette knyttet Indian National Congress og National Conference sammen. NC hjalp inderne da de intervenerte, og Nehru hadde tidligere støttet Sheikh Abdullah i sin kamp mot maharajaen. Så dette forholdet gjorde det klart at NC var

tillitsverdige for inderne. Panditene ble koblet sammen med maharajaen og MC var åpenbart tilhengere av Pakistan.

7.1.4 Ekstern part med interesse i å blande seg inn.

Hadde kun punktene ovenfor vært nødvendige, ville det vært langt flere slike maktskifter som i mine kasus i dag. Dette er allikevel ikke tilfelle. Hvorfor? Fordi det rett og slett ikke er slik at nasjoner intervensjonerer hver gang de ser urett bli begått. Det må eksistere en viss grad av egeninteresse. Hvordan kommer denne inn?

La oss starte med J&K. I tilknytning til dette kasuset er det å forklare intervensjonen enkelt. Hverken India eller Pakistan ønsket nok å gå inn i J&K av medmenneskelighet. Muslimer og hinduer drepte hverandre i såpass stor grad under oppløsningen, at det er lite sannsynlig at noen av de nye statene utelukkende ville stanse maharajaen fra å undertrykke muslimene. Det faktum at både inderne og pakistanerne kom nære å lage avtaler med maharajaen, støtter dette. Så hvorfor intervenerte både India og Pakistan? J&K har en viss strategisk verdi. I tillegg var det nok rett og slett snakk om prestisje. Inderne var ikke videre glade for delingen, og ville sikkert ikke at enda et område skulle gå til Pakistan. Pakistan var rett og slett på et fornuftig spor med tanke på at majoriteten var muslimer i J&K. Det hadde vært merkelig om de ikke gjorde krav på området.

Kosovo er likt J&K mht. at det også her kan ha vært snakk om prestisje. Etter hvert handlet NATOs håndtering av Kosovokonflikten i stor grad om at de ikke kunne tape. Den kalde krigen var for så vidt over, og NATO trengte en ny eksistensberettigelse. Kosovo regnes som NATOs første krig. Den ville dermed også fungere som en prøve på NATO som organisasjon.

Det var allikevel først etter at NATO var blitt involvert at saken ble avgjørende for deres omdømme. De må ha hatt grunn til å involvere seg i første omgang. Et alternativ er at media fattet interesse for Kosovo. I neste omgang førte oppmerksomheten til at flere lands regjeringer måtte ta stilling til konflikten. Slik kom NATO seg inn i en prosess som gjorde videre handling nødvendig. Som før sagt var også flyktningproblemet viktig. Foruten dette, har jeg problemer med å finne tegn på at Kosovo hadde økonomiske ressurser eller strategisk betydning som gjorde intervensjonen nødvendig. Unntaket er Galtung, som mener USA ble innblandet i Jugoslavia-konflikten for å få kontroll over oljeledninger der. Dette gjelder allikevel for det meste Bosnia og ikke Kosovo (Galtung, 2003). Hvis ikke ville nok Albania

ha vært litt ivrigere på å kreve området selv. Av nevnte grunner er det å gjøre rede for den eksterne partens motivasjon mer problematisk i Kosovokasuset. En kan likevel merke seg at prestisjetemaet går igjen.

Hvordan greide gruppene å knytte seg opp mot denne eksterne aktøren? Som jeg har nevnt, var det ikke bare gruppenes rop om hjelp som fikk statene til å blande seg inn i konflikten. Når disse landene først var der, måtte en allikevel spille på lag med disse. NC dro fordel av vennskapet mellom Nehru og Sheikh Abdullah. I tillegg hjalp de til militært under indernes invasjon/intervensjon. KLA måtte undertegne Rambouillet-avtalen for å få stormaktene på sin side. Utenom dette var det i stor grad medias dekning av saken som knyttet NATO til Kosovo. Konflikten fikk såpass mye oppmerksomhet at det kan ha blitt forventet at politiet måtte gjøre noe.

Også Michael Mann ser på en ekstern parts innblanding som avgjørende. I hans tilfelle er det avgjørende for at konflikten skal vedvare og eskalere. I Kosovo ser vi at denne eskaleringen leder til NATOs intervensjon. Senere vil noe lignende skje i IJK. Bare at her ender en med en vedvarende konflikt uten noen større resolusjon(Mann, 2005, pp. 488-489).

7.1.5 Flaks

En skal heller ikke glemme at mye er flaks. KLA hadde fordelen av å ligge i Europa, temmelig nærme Vesten. NC hadde den fordel at britene valgte å trekke seg ut, og at India vant krigen. I tillegg må en ikke glemme at britenes tilbaketrekning skjedde akkurat på den tiden da Nehru og Sheikh Abdullah hadde utviklet et samarbeid. At Nehru var fra J&K var også heldig. KLA tjente til slutt godt på at Milosevic gjorde en del diplomatiske feilsteg. Så i det store og det hele er det mye som er snakk om noe så enkelt som flaks. Jeg vil aldri foreslå at om en bare har en visse faktorer på plass, så vil en få til en revolusjon. Jeg er tross alt ikke Gene Sharp(1980). Uintenderte konsekvenser vil alltid spille en rolle.

Disse nøklene samsvarer i stor grad med Skocpols funn. I likhet med Mann (2005) og Charles Tilly understreker hun at sosial misnøye ikke er nok. En må ha ressursene til å føre en langvarig borgerkrig. Et annet punkt er viktigheten av at en har en svekket stat. Dette er gjerne gjennom en splittelse mellom makthaver og dominerende sosiale klasser, eller

internasjonale forhold. Det er særlig på punktet om en svekket stat at mine funn samsvarer med Skocpols (Skocpol, 1982, p. 266).

Status etter løsning:

7.1.6 Uavhengig Kosovo

Den 17.02.2008 erklærte kosovoalbanerne republikken Kosovo som uavhengig. Denne statusen er enda ikke universelt anerkjent. Noe som taler for at Kosovo ikke vil bli en del av Serbia igjen, er at EU ikke vil gi medlemskap til Serbia før de samarbeider med Kosovo (Brunwasser, 2012). For øyeblikket er det kosovoalbanerne som sitter med makten. Hashim Thaci, leder for partiet PDK³⁶, har vært statsminister siden 09.01.2008. Presidenten er den tidligere politikvinnen Atifete Jahjaga. Thaci og medarbeidere har blitt anklaget for korrupsjon, og for å prøve å kontrollere media. Det kan også nevnes at Kosovos nasjonalsang er instrumental. En valgte å droppe bruk av sangtekst, fordi dette kunne provosere landets minoriteter.

Kosovoserberne er allikevel ikke lykkelige borgere av denne nye staten. Mange av dem bor langs grensen til Serbia, og ønsker at deler av Kosovo skal tilsluttes Serbia eller bli uavhengig. I 2011 og 2012 har det vært urolig langs grensen mellom Kosovo og Serbia.

Situasjonen ser per i dag ut til å ha roet seg. Kosovo sitter altså igjen med en ny minoritet, kosovoserberne, og et styre beskyldt for korrupsjon. Det ser allikevel ut til at kosovoalbanerne har kommet godt ut av konflikten i et lengre perspektiv. Kosovokasuset er allikevel langt mer nylig en J&K-kasuset. Dermed er det lettere å se hvorvidt en kom bedre ut her, ettersom det har gått lenger tid siden annekteringen. Det er vanskelig å si hvordan utviklingen blir videre. Galtung (2003, pp. 133-137) mener konflikten enda ikke er løst. Med tanke på de siste utviklingene med veisperrer satt opp av kosovoserberne og en nyvalgt, og heller nasjonalistisk, serbisk president, er det sannsynlig at han har rett.

---

³⁶ Kosovos demokratiske parti.

7.1.7 IJK³⁷

Da 40-tallet var ved en ende så det ut som om situasjonen ville dramatisk forbedre seg for muslimene i IJK. Det ble bl.a. iverksatt en ekstensiv reallokering av landområder (Bose, 2003; Schofield, 1996). Som et resultat av denne ble landområdene likere fordelt, i stedet for at panditene beholdt storparten av landområdene i IJK. Området er fremdeles i overveldende grad muslimsk, til tross for delingen. Omtrentlig 90% i Kashmirdalen er muslimer og 60-70% i Jammu (Mann, 2005, p. 487).

Det var relativt fredelig i IJK fram til ca. 1989. Det hadde oppstått uroligheter da muslimene forsto at det ikke ville bli avholdt et referendum om mulig uavhengighet. I tillegg mistet de store deler av det interne selvstyret de ble lovet (Dent, 2004). Sheikh Abdullah og Nehru skal ha endt deres vennskap på grunn av dette. Sheikh Abdullah hadde for såvidt drømt om at J&K skulle bli det asiatiske Sveits. I tillegg har det funnet sted to andre kriger mellom India og Pakistan siden dette, hvor IJK har blitt rammet i forskjellig grad. Det var allikevel først i 1989 urolighetene eskalerte til opprør. Panditene hadde fortsatt å ha det materielt sett bedre enn muslimene, som følte at panditene ble forskjellsbehandlet. På dette tidspunktet begynte geriljagrupper å vokse fram. Noen av disse gruppene har vært støttet av Pakistan og Taliban. Inderne slo hardt ned på opprørerne. Indiske soldater har på sin side torturert, voldtatt, ranet og drept opprørere og sivile (Bose, 2003, pp. 103,111).

Samtidig viste geriljagruppene mer islamistiske og kriminelle tendenser. Michael Mann (2005, pp. 482-483, 487) mener IJK er det eneste området i India med grobunn for politisk islam, pga. grenseforholdet til Pakistan. Dette har særlig økt fra 1980-tallet av, da jihadister fra andre land sluttet seg til frihetskampen. Geriljaen har utført en del angrep mot sivile panditer, som igjen har ført til at disse har flyktet fra området. Etter hvert oppsto interne kriger mellom geriljagruppene (Bose, 2003, pp. 127-129). Opprøret er stort sett slått ned i sentrale områder, men lever godt i fjellområdene. Konflikten er også fremdeles en mellomstatlig konflikt. Konflikten nevnes som den eneste mellomstatlige konflikten i 2001 i Gleditsch et.al. (2002). Det er allikevel på et internt plan at konflikten viser seg hyppigst.

Snart ble situasjonen i IJK uoversiktlig. Ingen part er uskyldig, men indiske sikkerhetsstyrker har utført størst skade (Mann, 2005, p. 487; Schofield, 2003, pp. 189-225, 247-261). I det siste har situasjonen i IJK begynt å stabilisere seg på et rolig nivå (Joseph, 2012). Det ser ut til

---

³⁷ Indisk Jammu & Kashmir

at mange mener at frihetskampen ikke er verdt volden og fattigdommen den innebærer. IJK skal tidvis minne om en fengselsleir, med indiske soldater på hvert hjørne. Det er flere som mener at IJK er i samme situasjon under inderne som under maharajastyret, og det er korrupsjonsanklager mot regjeringen i IJK (Schofield, 2003, pp. 201, 258).

7.1.8 Sammenligning av kasusene

Så langt har kosovoalbanerne kommet best ut av konflikten. Begge områdene opplever korrupsjon i statsstyret, og begge opplever enda fiendtligheter mellom sine etniske grupper. I Kosovo kunne nok mye blitt bedre om en i større grad hadde gått inn for å aktivt bevare klostre og lignende som et tegn på respekt for serbisk kultur. Særlig fordi såpass mye av angsten fra serbisk side er grunnet i hva som vil skje med deres kulturarv. Det er usikkert om det å la kosovoserberne bli innenfor Kosovo er den beste løsningen per i dag. Denne diskusjonen ville krevd et ekstra kapittel, så jeg skal ikke gå inn på den her. I IJK ser problemet ut til å være at kashmirerne oppriktig mener at de kan oppnå uavhengighet. Som før sagt, er det mange indiske områder som ønsker dette. Det som gjør IJK spesielt er at de ble lovet en avstemning om sin fremtid. Staten er militært sett ikke levedyktig uten hjelp utenfra.

Det kan også være verdt å merke seg at en i Kosovo har opplevd en mer langvarig konflikt i forkant av maktskiftet. I IJK har konflikten i størst grad spilt seg ut etter maktskiftet. En kunne påstått at dette vil si at maktskiftet fikk en dugeligere løsning i Kosovo sitt tilfelle. Det er allikevel særdeles mulig at dette kan forklares med at maktskiftet i Kosovo er nylig. Det tok omtrent 40 år fra maktskiftet i J&K til konflikten eskalerte igjen på 1990-tallet.

Maktskiftet i Kosovo skjedde på slutten av 90-tallet. Dermed er det godt mulig at en konflikteskalering vil finne sted. Dent påstår at å løse en minoritetskonflikt med å skape en ny minoritet ikke vil løse konflikter (Dent, 2004). I Serbia var kosovoalbanerne en minoritet. Nå er det kosovoserberne som er en minoritet i Kosovo. I IJK gikk panditene fra å være en minoritet til å bli en del av majoriteten (hinduer) innenfor India. Innenfor de respektive områdene Kosovo og IJK forble allikevel folkefordelingen intakt. Det er først gjennom tilknytning til «moderstater» at for eksempel kosovoalbanerne var en minoritet. En kan dermed si at ingen av konfliktene ble løst gjennom en reell løsning av majoritets/minoritetsproblematikken. Dette tyder på at konflikten kan blusse opp igjen også i Kosovo.

Som sagt, opplever de muslimske kashmirerne utstrakt diskriminering og undertrykking. Så selv om de kom godt ut av oppløsningen, så kom de dårlig ut i et lengre perspektiv. Den eneste forskjellen er at hovedsakelig muslimer sitter i den kashmirske regjeringen. En skal heller ikke glemme at panditene lever under verre forhold enn før. Den tidligere staten Jammu & Kashmir, og særlig Kashmirdalen, er i tillegg splittet mellom India og Pakistan. Altså, i det store og det hele virker det dystert. Kosovoalbanerne sitter med makten i Kosovo. I tillegg har de fått anerkjent sin uavhengighet av de fleste. Det virker altså som om de i dag har betraktelig forbedret sin situasjon. Det er utstrakt korrupsjon, og Kosovo er ikke akkurat et rikt land, men dette er strengt tatt ikke stort annerledes fra hvordan det var under Serbia sånn sett.

En kan spekulere i om kosovoalbanerne endte opp i en bedre situasjon enn de kashmirske muslimene fordi dem som intervenerte ikke hadde planer om å beholde det selv? At FN trakk seg ut, betydde at kosovoalbanerne fikk styre seg selv. Inderne fortsatte, naturlig nok, å styre IJK. Det var derfor de intervenerte.

Videre tanker:

Det er viktig å forstå at det ikke finnes rendyrkede skurker og helter i noen konflikter. Noe jeg var temmelig sikker på fra før, men virkelig fikk bekreftet under dette arbeidet. Hvem som begår overgrep har ofte mer å gjøre med hvem som har anledning, enn hvem som er moralsk fordervede. Et eksempel er at selv om en fordømmer drap på kvinner og barn på det sterkeste, er det verdt å merke seg at det er vanskelig å slå ned på geriljaopprør uten å drepe sivile. En kan også merke seg at både KLA og NC ikke greide å holde seg utelukkende på den «riktige» siden av rett og galt. De begikk overgrep selv. Vi har også sett at det ikke nødvendigvis er slik at et gunstig maktskifte trenger å være gunstig i et lenger perspektiv. Hvis en ser an situasjonen på 90-tallet i IJK, kan en påstå at situasjonen er blitt sammenlagt verre fra 40-tallet³⁸.

Tips til videre problemstillinger

Området Badme mellom Etiopia og Eritrea har flere likhetstrekk med Kosovo. De to landene er også preget av århundregamle uenigheter og Badme er et, strategisk sett, unyttig territorium

---

³⁸ Jeg nevner 40tallet ettersom en før ble flådd levende, og det er vanskelig at ting blir verre enn det.

som er blitt tildelt en symbolsk betydning av landene rundt (BBC-News, 2005; Globalis, 2010). Å sammenligne konflikten om Badme med den om Kosovo hadde vært svært interessant.

Israel/Palestina konflikten hadde også vært interessant å se på. Igjen ser vi at et område blir gitt en stor symbolsk betydning, og at den betydningen den har for en gruppe går på bekostning av en annen gruppe.

Et annet aspekt av maktskifter jeg gjerne skulle visst mer om, er lignende områder hvor maktskiftet ikke har vært vellykket. Særlig Israel-Palestina konflikten er en illustrasjon av dette. Min hypotese (som kun er en hypotese) er at dette har å gjøre med at Israel er en sterk stat, med viktige allierte. Selv om arabiske land har prøvd å intervenere i, eller invadere, området tidligere har ikke dette vært vellykket. Det er altså ikke nok å ha villige eksterne aktører som kan intervenere, staten igjen må være tilstrekkelig svekket.

En kunne også sett på maktskiftet i Cuba. Dette fant sted - så vidt jeg vet - uten hjelp fra viktige eksterne aktører. Che Guevara er selvsagt både viktig og en aktør utenifra, men som en person - og ikke en stat med tilhørende militærstyrke – kvalifiserer han ikke som en egnet aktør på den måten denne oppgaven anvender begrepet. Hvorfor lyktes dette maktskiftet? Hvilken rolle spilte det internasjonale samfunnet?

Litteraturliste

- Abbott, A. (1997). On the concept of turning point. In G. Brochmann, F. Engelstad, R. Kalleberg, A. Leira & L. Mjøset (Eds.), *Comparative social research* (Vol. 16, pp. 85-107). Connecticut: Jai press.
- Abramson, P. R. (1992). *A case for case studies : an immigrant's journal*. Newbury Park: Sage.
- Albert, H. (1984). Kosova 1979, Albania 1980: observations, experiences, conversations. In A. Pipa & S. Repishti (Eds.), *Studies on Kosova* (pp. 103-125). New York: Columbia university press.
- Allcock, J. B. (1998). The muslim world and the Yugoslav conflict. In J. B. Allcock, M. Milivojevic og J. J. Horton (Ed.), *Conflict in the modern Yugoslavia an encyclopedia* (pp. 184-185). Denver: ABC-Clio.
- Austin, R. C. (2004). Greater Albania: The Albanian state and the question of Kosovo. In J. Lampe & M. Mazower (Eds.), *Ideologies and national identities* (pp. 235-248). New York: Central European university press.
- Barash, D. P., & Webel, C. (2002). *Peace and conflict studies*. Thousand Oaks ; London: Sage Publications.
- BBC-News. (2005). Q&A: Horns bitter borderwar. *BBC*. Retrieved from <http://www.globalis.no/Konflikter/Etiopia-og-Eritrea>
- Blalock, H. M. J. (1989). *Power and conflict: toward a general theory*. Newsbury park: Sage publications.
- Bose, S. (2003). *Kashmir: Roots to conflict, paths to peace* London: Harvard university press.
- Bourdieu, P. (2005). *Distinksjonen*. Oslo: Bokklubben.
- Brunwasser, M. (2012). Kosovo and Serbia reach key deal. *New York Times*, 1. Retrieved from www.nytimes.com website:
<http://www.nytimes.com/2012/02/25/world/europe/25iht-kosovo25.html?scp=3&sq=kosovo&st=cse>
- Burki, S. J. (Ed.) (1999) *Historical dictionary of Pakistan* (2 ed.). Maryland: Scarecrow press.
- Buzan, B., & Wæver, O. (2003). *Regions and power, the structure of international security*. Cambridge: Cambridge university press.
- Carlidge, E. (2012, 24.02. <http://news.sciencemag.org/scienceinsider/2012/02/official-word-on-superluminal-ne.html?ref=hp2012>). Official word on superluminal neutrinos leaves warp-drive fans a shred of hope—barely. *Scienceinsider* Retrieved 29.02.2012, 2012
- Chaliand, G. (1994). *The art of war in world history: from antiquity to the nuclear age*. London: University of California press.
- Charmaz, K. (2005). Grounded theory in the 21st century: applications for advancing social justice studies. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *The Sage handbook of qualitative research. 3.edition* (pp. 507-537). Thousand Oaks: Sage publications.
- Clemens, E. S. (2007). Toward a historisized sociology: theorizing events, processes and emergence. *Annual review of sociology*, 33, 527-549.
- Colovic, I. (2002). *The politics of symbol in Serbia : essays in political anthropology*. London: Hurst.
- Comte, A. (2006). Comparison as the methodological basis of sociology. In A. Sica (Ed.), *Comparative methods in the social sciences* (Vol. 1, pp. 97-105). London: Sage publications.

- Cooper, T. (2003). What is conflict? . *Journal of police crisis negotiations*, 3(1), 85-100.
- Crabtree, B. F., & Miller, W. M. (2005). Clinical research. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *The Sage handbook of qualitative research 3.edition* (pp. 605-632). Thousand Oaks: Sage publications.
- Denemark, R. A. (2000). Cumulation and direction in world system history. In R. A. Denemark, J. Friedman, B. K. Gills & G. Modelski (Eds.), *World system history : the social science of long-term change* (pp. xxii, 345 p.). London New York: Routledge.
- Dent, M. J. (2004). *Identity politics. Filling the gap between federalism and independence*. Aldershot: Ashgate publishing ltd
- Diamond, J. (2011). *Våpen pest og stål. Menneskers historie gjennom 13000 år*. Oslo: Spartacus forlag.
- Dragnich, A. N., & Todorovich, S. (1984). *The saga of Kosovo : focus on Serbian-Albanian relations*. Boulder ; New York: East European Monographs : distributed by Columbia University Press.
- Dupree, L. (2004). *Afghanistan*. Princeton: Princeton university press.
- Durkheim, E. (1981). *Selv mordet : en sosiologisk undersøkelse* (2. opp. ed.). Oslo: Gyldendal.
- Ekerwald, H., & Johansson, S. (1989). Science as Bureaucracy or Art - Glaser and Strauss Discovery-of-Grounded-Theory. *Sociologisk Forskning*, 26(2), 15-33.
- Elias, N. (1982). *The civilizing process* (1. Pantheon paperback edition. ed.). New York: Pantheon Books.
- FN. (2008). Kashmir. *Konfliktområder* Retrieved 22.02.2012, 2012, from <http://www.globalis.no/Konflikter/Kashmir>
- Galtung, J. (2003). *Både og: en innføring i konfliktarbeid*. Oslo: Kaggeforlag.
- Geiger, G. (1998). Ideology, indoctrination and non-cognitive foundations of belief in legitimacy: A behavioral analysis of legitimate violent social action In I. Eibl-Eibesfeldt & F. K. Salter (Eds.), *Indoctrinability, ideology and warfare* (pp. 409-421). New York: Berghahn books.
- Glaser, B. G., & Strauss, A. L. (1967). *The discovery of grounded theory; strategies for qualitative research*. Chicago,: Aldine Pub. Co.
- Gleditsch, N. P., Wallensteen, P., Eriksson, M., Sollenberg, M., & Strand, H. (2002). Armed conflict 1946-2001: A new dataset. *Journal of Peace Research*, 39(5), 615-637.
- Globalis. (2010). Etiopia og Eritrea Retrieved 25.05, 2012, from <http://www.globalis.no/Konflikter/Etiopia-og-Eritrea>
- Goldthorpe, J. (1991). The uses of history in sociology: a reflection on some recent tendencies. *The British Journal of Sociology*, 42(2), 211-230.
- Goldthorpe, J. (1997). Current issues in comparative macrosociology. A debate on methodological issues. *Methodological issues in comparative social science* 16(Comparative social research), 1-29.
- Hambly, G., & Swann, W. (1968). *Cities of Mughul India : Delhi, Agra and Fatehpur Sikri*. London: Elek Books.
- Harry, B., Sturges, K. M., & Klingner, J. K. (2005). Mapping the process: an exemplar of process and challenge in grounded theory analysis. *Educational researcher*, 34(2), 3-13.
- Held, V. (2002). Group responsibility for ethnic conflict. *The journal of ethics*, 6(2), 157-178.
- Hendrikse, G. (2003). *Economics and management of organizations : co-ordination, motivation and strategy*. London: McGraw-Hill.
- Hogg, M. A., & Vaughan, G. M. (2011). *Social psychology* (6 ed.). Harlow: Prentice hall.
- Hopken, W. (1997). From religious identity to ethnic mobilisation. The Turks of Bulgaria before, under and since communism. In H. Poulton & S. Taji-Farouki (Eds.), *Muslim identity and the Balkan state* (pp. 54-82). London: Hurst & Company.

- IICK. (2000). *The Kosovo report: conflict, international response, lessons learned*. Oxford: Oxford university press.
- Joseph, M. (2012, 29.02.2012). Face of hope reflects calm in Kashmir, *The New York Times*, p. 1. Retrieved from <http://www.nytimes.com/2012/03/01/world/asia/01iht-letter01.html?scp=3&sq=kashmir&st=cse>
- Judah, T. (2000). *Kosovo: war and revenge*. New Haven: Yale university press.
- Khan, Y. (2007). *The great partition, the making of India and Pakistan*. New Haven: Yale university press.
- King, G., Keohane, R. E., & Verba, S. (1994). *Designing social inquiry : scientific inference in qualitative research*. Princeton: Princeton University Press.
- Kirk, J., & Miller, M. (1986). *Reliability and validity in qualitative research*. London: Sage publications.
- Lamb, A. (1991). *Kashmir a disputed legacy*. Heritngfordbury: Roxford books.
- Lamb, A. (2001). *Birth of a tragedy: Kashmir 1947*. Karachi: Oxford books.
- Lukes, S. (2004). *Power : a radical view* (2nd ed.). Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Malesevic, S. (2009). Collective violence and power. In S. R. Clegg & M. Haugaard (Eds.), *The Sage handbook of power* (pp. 1-12). London: Sage.
- Malesevic, S. (2010). *The sociology of war and violence*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mann, M. (1986). *The sources of social power vol.1: A history of power from the beginning to a.d. 1760*. Cambridge Cambridge university press.
- Mann, M. (2005). *The dark side of democracy: explaining ethnic cleansing*. Cambridge: Cambridge university press.
- Martinsen, J. (2010). *What happened in Kosovo? 1998-1999 a documentation*. Oslo: Syppress forlag.
- Matlary, J. H. (2008). Folkemord skjer igjen - i går og nå. In B. Hagtvedt (Ed.), *Folkemordenes svarte bok* (pp. 571-582). Oslo: Universitetsforlaget.
- Milijovevic, M. (1998). Milosevic, Slobodan. In J. B. Allcock, M. Milivojevic og J. J. Horton (Ed.), *Conflict in the modern Yugoslavia an encyclopedia*. Denver: ABC-Clio.
- Mjøset, L. (2006). A case study of a case study - Strategies of generalization and specification in the study of Israel as a single case. *International Sociology*, 21(5), 735-766. doi: Doi 10.1177/0268580906067838
- Mjøset, L. (2009). The contextualist approach to social science. In D. Byrne & C. C. Ragin (Eds.), *The Sage handbook of case-based methods* (pp. 39-69). London: Sage publications ltd.
- Mjøset, L., & Van Holde, S. (2002). *The comparative study of conscription in the armed forces*. Amsterdam ; New York: JAI.
- Moscovici, S. (1976). *Social influence and social change*. London.
- Mønnesland, S. (2006). *Før Jugoslavia og etter* (4 ed.). Oslo Syppress forlag.
- Mønnesland, S. (2008). Etnisk rensing i det tidligere Jugoslavia, hvorfor ble oppløsningen så blodig? In B. Hagtvedt (Ed.), *Folkemordenes svarte bok* (pp. 347-359). Oslo: Universitetsforlaget.
- Ragin, C. C. (1987). *The comparative method: Moving beyond qualitative and quantitative strategies*. Berkeley: University of California press.
- Rai, M. (2007). *Hindu rulers, muslim subjects, islam, rights and the history of Kashmir*. Ranikhet: Permanent black.
- Ramet, P. S. (2005). The politics of the serbian orthodox church. In S. P. Ramet & V. Pavlakovic (Eds.), *Serbia since 1989: politics and society under Milosevic and after* (pp. 255-286). Seattle: University of Washington press.
- Ronayne, P. (2003). Genocide in Kosovo. *Human rights review*, 5(4), 57-71.

- Rosenlund, L. (1984). *Oljefolk blant siddiser : resultater fra en intervjuundersøkelse blant utenlandske oljefolk i Stavanger*. Stavanger: Rogaland distriktshøgskole.
- Ross, M. H., & Homer, E. (1976). Galtons Problem in Cross-National Research. *World Politics*, 29(1), 1-28.
- Roth, G. (1976). History and sociology in the work of Max Weber. *The British Journal of Sociology*, 27(3), 306-318.
- Rueschemeyer, D., & Stephens, J. D. (1997). Comparing historical sequences - a powerful tool for causal analysis. *Methodological issues in comparative social science* 16(Comparative social research), 55-73.
- Sambanis, N. (2004). Using case studies to expand economic models of civil war. *Perspectives on politics*, 2(2), 259-279.
- Sartre, J.-P. (1956). *Being and nothingness; an essay on phenomenological ontology*. New York,: Philosophical Library.
- Schofield, V. (1996). *Kashmir in the crossfire*. London: I.B. Tauris & co ltd.
- Schofield, V. (2003). *Kashmir in conflict, India, Pakistan and the unending war*. London: I.B. Tauris.
- Sharp, G. (1980). *The politics of nonviolent action 1-3 : part 1) power and struggle, part 2) the methods of nonviolent action, part 3) the dynamics of nonviolent action*. Boston, Mass.: Porter Sargent Publishers.
- Shnytzer, A. (1984). The economic situation in Kosova: notes on a comparison with Albania's economy. In A. Pipa & S. Repishti (Eds.), *Studies on Kosova* (pp. 167-185). New York: Columbia university press.
- Skocpol, T. (1980). *States and social revolutions : a comparative analysis of France, Russia, and China* (Reprint. ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Skocpol, T. (1982). Rentier state and shi'a islam in the Iranian revolution. *Theory and society*, 11(3), 265-283.
- Skocpol, T. (1994). *Social revolutions in the modern world*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Stahl, B. (2010). National (hi)stories of war - German and French discourses in the Kosovo war and the Iraq crisis. *Zeitschrift fur vergleichende politikwissenschaft*, 1-30.
- Stake, R. E. (2005). Qualitative case studies. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *The Sage handbook of qualitative research. 3.edition* (pp. 443-467). Thousand oaks: Sage publications.
- Sørli, M. E., Gleditsch, N. P., & Strand, H. (2005). Why is there so much conflict in the Middle East? *The journal of conflict resolution*, 49(1), 141-165.
- Thomas, R. (1999). *Serbia under Milosevic: politics in the 1990s*. London: Hurst and company.
- Toppol, A. K. (2011). Kan vi stole på statistikkbruken i utdanningsforskninga? *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 06, 460-470.
- Townsend, C. (2001). Guerilla warfare. In R. Holmes (Ed.), *The Oxford companion to military history* (pp. 383-387). Oxford: Oxford university press.
- Tremblay, R. C. (2006). Kashmir. In S. Wolpert (Ed.), *Encyclopedia of India* (Vol. 3, pp. 11-16). Detroit: Charles Scribners Sons.
- Valles, M. S. (2007). Grounded Theory Methodology (GTM) and CAQDAS: An exercise of autobiographical research and methodological reflection. *Historical Social Research-Historische Sozialforschung*, 299-325.
- Weber, M. (1995). *The protestant ethic and the spirit of capitalism*. London: Routledge.
- Weber, M. (2000). *Makt og byråkrati* (3. ed.). Oslo: Gyldendal norsk forlag.
- Williams, C. H., & Kofman, E. (1989). *Community conflict : partition and nationalism*. London: Routledge.

Alle kilder som er brukt i denne oppgaven er oppgitt.

Antall ord: 36 438